

Åtgärder för jobb och omställning

Sammanfattning

Finansutskottet behandlar proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning samt tre partimotioner som väckts med anledning av propositionen. I propositionen presenterar regeringen åtgärder för jobb och omställning som dels genomförts genom regeringsbeslut, dels nu föreslås för riksdagen i form av en tilläggsbudget med ändrade anslag för innevarande år, dels kommer att föreslås för riksdagen senare under våren. Propositionen innehåller tre yrkanden vilka alla tillstyrks av utskottet. Därmed ställer sig utskottet bakom förslag om ändrade anslag som innebär ökade resurser till bl.a. Arbetsförmedlingen, vuxenutbildning och investeringar i infrastruktur. Sammanlagt innebär förslagen att anslagen för innevarande år höjs med 1 198 miljoner kronor.

I betänkandet behandlar utskottet även ett flertal motionsyrkanden med förslag om att regeringen ska återkomma till riksdagen med fler åtgärder för att motverka konjunkturförsvagningen. Dessa yrkanden rör bl.a. ökade insatser för utbildning och arbetsmarknadspolitik, resurstillskott till kommundsektorn, ändringar i arbetslöshetsförsäkringen och stöd till bostadsbyggande. Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Tre utskott, skatteutskottet, arbetsmarknadsutskottet och utbildningsutskottet, har yttrat sig i ärendet. Yttrandena återfinns i bilagorna 3–5.

I betänkandet finns 3 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Motionernas huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	8
1 Den ekonomiska utvecklingen	8
1.1 Internationell och finansiell ekonomi	8
1.2 Svensk efterfrågan	9
1.3 Arbetsmarknad och resursutnyttjande	10
1.4 Inflation och lönebildning	12
1.5 Alternativa scenarier	13
1.6 Ny information om konjunkturen	14
2 Offentliga finanser och budgetpolitiska mål	16
2.1 Den offentliga sektorns finanser	16
2.2 Statsbudgeten och statskulden	18
2.3 Budgetpolitiska mål	18
3 Genomförda ekonomisk-politiska åtgärder efter budgetpropositionen	20
3.1 Stabilitetsstärkande åtgärder för det finansiella systemet	20
3.2 Kapitaltillskott till Almi och SEK	20
3.3 Förstärkt exportfinansiering	20
3.4 Fordonssektorn	20
3.5 Lån till Island	21
3.6 Arbetsmarknadspolitiken	21
4 Tilläggsbudget 1 för 2009	24
4.1 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	24
4.2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	24
4.3 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	25
4.4 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	27
4.5 Samlad effekt på statsbudgetens anslag	28
5 Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången	29
Reservationer	41
1. Tilläggsbudget 1 för 2009, punkt 1 (s, mp)	41
2. Tilläggsbudget 1 för 2009, punkt 1 – motiveringen (v)	42
3. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (s, v, mp)	42
Särskilda yttranden	46
1. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (s)	46
2. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (v)	47
3. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (mp)	48
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	50
Propositionen	50
Följdmotionerna	50

<i>Bilaga 2</i>	
Specifikation över förslag till ändrade ramar och anslag 2009	54
<i>Bilaga 3</i>	
Skatteutskottets yttrande	56
<i>Bilaga 4</i>	
Utbildningsutskottets yttrande	62
<i>Bilaga 5</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande	73

Tabeller

Tabell 1 Åtgärder för jobb och omställning	6
Tabell 2 Försörjningsbalans	10
Tabell 3 Nyckeltal	13
Tabell 4 Alternativa ekonomiska scenarier	14
Tabell 5 Finansiellt sparande och finansiell ställning	17
Tabell 6 Statsbudgetens saldo	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tilläggsbudget 1 för 2009

a)

Riksdagen godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:97 punkt 1.

b)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning, som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kr under 2010 och högst 250 000 000 kr under 2011–2013.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:97 punkt 2.

c)

Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar ändrade anslag enligt specifikation i bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:97 punkt 3 och avslår motionerna

2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s) yrkande 1 och

2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 1.

Reservation 1 (s, mp)

Reservation 2 (v) – motiveringen

2. Ytterligare åtgärder mot konjunkturedgången

Riksdagen avslår motionerna

2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s) yrkandena 2–9,

2008/09:Fi16 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkandena 1–16 och

2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkandena 2–10.

Reservation 3 (s, v, mp)

Stockholm den 26 februari 2009

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anna Lillichöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Monica Green (s), Carl B Hamilton (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Agneta Gille (s), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp) och Per Åsling (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning som överlämnades till riksdagen den 22 januari 2009.

Tre partimotioner har väckts i ärendet: Fi15 (s), Fi16 (v) och Fi17 (mp).

Fem utskott har beretts tillfälle att yttra sig: SkU, AU, SfU, UbU och TU. Av dessa har tre utskott inkommit med yttranden – SkU, AU och UbU. SfU och TU har valt att inte avge något yttrande.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen presenterar regeringen en rad åtgärder. Åtgärderna sammanfattas i tabellform och beräknas för 2009 uppgå till 8,4 miljarder kronor. De konkreta förslagen i propositionen uppgår emellertid till en mindre summa. De 8,4 miljarder kronor som anges i propositionen består dels av sådana åtgärder som regeringen tidigare har fattat beslut om, dels av åtgärder som nu formellt föreslås riksdagen, dels av en avisering av en skattereduktion för s.k. ROT-arbeten.

Tabell 1 Åtgärder för jobb och omställning

Miljarder kronor

		2009	2010	2011
Utg.omr. 14	Arbetsmarknad och arbetsliv	2,6	2,4	0,4
Utg.omr. 15	Studiestöd	0,3	0,4	0,1
Utg.omr. 16	Utbildning och universitetsforskning	0,3	0,4	0,1
Utg.omr. 22	Kommunikationer	0,4	0,4	0,2
<i>Summa utgifter</i>		3,6	3,6	0,9
Nystartsjobb	Fördubblad kompensation	0,9	1,4	1,4
ROT	Skattereduktion för ROT-arbeten	3,6	3,5	3,5
<i>Summa inkomster</i>		4,5	4,9	4,9
Indirekta effekter		0,2	0,4	0,1
Totalt		8,4	8,9	5,8

Propositionen är en tilläggsbudget och innehåller tre yrkanden. Yrkande 1 avser en ändrad användning av anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning, och yrkande 2 avser ett bemyndigande om att besluta om vissa utgifter för kommande år inom samma anslag. Yrkande 3 i propositionen avser ändrade anslag enligt en angiven specifikation. Ändringarna berör fyra utgiftsområden och innebär att anslagen för innevarande år sammanlagt höjs med 1 198 miljoner kronor.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Motionerna från s och mp innehåller vardera ett yrkande om andra anslagsförändringar än propositionens (Fi15 [s] yrkande 1 och Fi17 [mp] yrkande 1). I övrigt är motionsförslagen inte några direkta svar på regeringens förslag.

Övriga motionsyrkanden innehåller förslag till tillkännagivanden inom en rad områden med det övergripande syftet att motverka lågkonjunkturen. Dessa yrkanden har karaktären av att i vid mening presentera en alternativ politik till regeringens. Åtgärderna som motionärerna tar upp består dels av förslag som tidigare väckts i höstens budgetmotioner eller i de motioner som väcktes i november med anledning av särskilt inträffad händelse, dels av sådana som presenteras för första gången. Samtliga dessa motionsyrkanden har samlats under rubriken Ytterligare åtgärder mot konjunkturunedgången.

Utskottets överväganden

1 Den ekonomiska utvecklingen

Propositionen

1.1 Internationell och finansiell ekonomi

Den globala konjunkturförsvagningen väntas bli djup och utdragen med negativ BNP-tillväxt under första delen av 2009 i nästan alla de stora OECD-länderna. Även i tillväxtekonomierna väntas en kraftig inbromsning av tillväxten. I USA förväntas BNP minska med 1 % under 2009, och i euroområdet beräknas minskningen bli 0,7 %. Ett kraftigt fallande oljepris, från 146 dollar per fat i juli 2008 till 50 dollar per fat i december, bidrar till att dämpa konjunkturedgången. Mot slutet av 2009 väntas BNP-tillväxten åter stiga i både USA och euroområdet och stärkas under 2010. Tillväxten 2010 beräknas dock vara svagare än den potentiella BNP-tillväxten, varför resursutnyttjandet fortsätter att minska.

Situationen på arbetsmarknaden försämras till följd av den starka konjunkturinbromsningen. Både i USA och i Europa har situationen på arbetsmarknaden och förväntningarna på sysselsättningen inom tillverkningsindustrin försämrats. Arbetslösheten förväntas stiga till knappt 8 % i USA och drygt 9 % i euroområdet under andra kvartalet 2010, varefter en viss återhämtning påbörjas. Detta kan jämföras med en arbetslöshet i USA på 6,0 % och på 7,5 % i euroområdet under tredje kvartalet 2008.

Konjunkturförsvagningen fördjupas av situationen på finansmarknaderna, vilken har förvärrats betydligt under hösten. Det är både svårt och dyrt för banker och andra finansiella institut över hela världen att låna pengar. Detta innebär i sin tur att bankerna tvingas strama åt utlåningen, vilket ger sämre villkor för företag och hushåll. Utlåningskapaciteten hos banker och bolåneinstitut har försämrats påtagligt världen över. Detta leder till att stora svenska företag som normalt finansierar sig genom lån i utländska banker eller genom att ge ut certifikat eller obligationer nu är hänvisade till svenska banker, vilket i sin tur försvårar för mindre företag och hushåll att få krediter. Kreditåstramningen har gett akuta problem för flera företag och inneburit ett stigande antal konkurser.

Oron på de finansiella marknaderna bidrar också till att försämra konjunkturläget på andra sätt. Fallande aktie- och fastighetspriser innebär att hushållens förmögenheter minskar, vilket dämpar konsumtionsviljan. Osäkerhet och försiktighet dämpar konsumtions- och investeringsviljan. Krisens globala karaktär innebär också att de som drabbas inte kan vänta sig någon större draghjälp från efterfrågan i omvärlden.

Centralbanker och regeringar i flera länder har vidtagit åtgärder som bidrar till att dämpa finanskrisens effekter och minska hoten mot det finansiella systemets stabilitet. Sedan början av oktober har ECB sänkt räntan från 4,25 till 2,00 % medan den amerikanska centralbanken har sänkt räntan från 2,00 till 0,25 %. ECB väntas sänka räntan ytterligare till 1,25 % i slutet av 2009. Därefter väntas räntorna i båda ekonomierna successivt höjas till 3 % i slutet av 2011. Riksbanken har sedan mitten av oktober sänkt reporäntan från 4,75 % till 2,00 % i januari. Styrräntan i Sverige bedöms sänkas ytterligare under 2009 då den bottnar på 1,00 %. (Reporäntan sänktes den 11 februari, dvs. efter det att propositionen lämnats, till 1,00 %.) Från och med slutet av 2010 väntas Riksbanken successivt höja räntan till 2,75 % i slutet av 2011. Skillnaden mellan de räntor som banker, företag och hushåll möter och styrräntan antas återgå till historiskt normala nivåer först kring mitten av 2010.

1.2 Svensk efterfrågan

Under 2008 bromsade aktiviteten i svensk ekonomi in avsevärt. Efterfrågan både i omvärlden och inom Sverige försvagades snabbt, och den internationella lågkonjunkturen fördjupas ytterligare av den allvarliga finansiella krisen. Oron spred sig vidare till bostadsmarknaden, som nu präglas av osäkerhet och avvaktan. Utvecklingen på arbetsmarknaden vände oväntat snabbt, och varslen ökade samtidigt som arbetslösheten började stiga.

Konjunkturinstitutets kvartalsbarometer visar att orderingången till svenska exportföretag är mycket svag. Svensk export väntas därför minska under början av 2009. Först en bit in i 2009, när den globala konjunkturen börjar återhämta sig, förutses exporten börja växa något igen.

Även investeringarna väntas minska under 2009. Investeringsplanerna i KI:s investeringsenkät från november 2008 är lägre än på många år. Särskilt svagt ser läget ut för bostadsinvesteringarna. Den svaga efterfrågan på bostäder har lett till att fler lägenheter förblir osålda och att bostadspri-serna börjat falla, vilket bidrar till den låga nybyggnationen. Det oroliga läget på bostadsmarknaden väntas fortsätta ytterligare en tid och bostadspri-serna beräknas falla med ca 10 % under 2009. Finanspolitiken ger emeller-tid en viss stimulans åt investeringarna i form av infrastruktursatsningar och möjligheter till skattereduktion för ROT-arbeten.

Hushållens konsumtion ökar mycket svagt under 2009. Utöver osäkerhe-ten som den finansiella turbulensen medför väntas sysselsättningen och huspriserna falla, vilket ytterligare hämmar konsumtionen. Konsumtionsav-mattningen motverkas dock av att hushållens inkomster fortsätter att öka, om än inte lika kraftigt som 2007 och 2008. Stigande reallöneutveckling och skattesänkningar bidrar till inkomstökningen. Svag konsumtion trots stora inkomstökningar leder till att hushållens sparande bedöms öka betyd-ligt.

Även importen utvecklas svagare under 2009 som en följd av den återhållsamma exportutvecklingen och nedväxlingen i hushållens konsumtion och investeringarna. Dessutom medför kronförsvagningen att priset på importerade varor och tjänster stiger, vilket ytterligare dämpar importen.

Sammantaget leder detta till att BNP 2009 bedöms minska med 0,8 %. Det är första gången sedan 1993 som tillväxten bedöms bli negativ ett år. Sedan 1950 har BNP-tillväxten varit negativ endast 1977, 1981 och 1991–1993.

Den finansiella oron antas avta under första halvåret 2009, och den globala BNP-tillväxten börjar förbättras något i slutet av 2009. Efterfrågan på svenska varor och tjänster beräknas då stiga, vilket ger ökade svenska investeringar. Dessutom gynnas investeringarna av det låga ränteläget och att oron på bostadsmarknaden väntas ha lagt sig.

Under 2010 antas hushållens konsumtion utvecklas ungefär i linje med det historiska genomsnittet. Hushållens sparande har då varit högt under flera år, vilket ger utrymme för konsumtion. Hushållens konsumtion gynnas även av de låga räntorna och att bostadsmarknaden stabiliseras. I takt med att övrig efterfrågan tar fart under 2010 väntas behovet av att importera varor och tjänster åter öka. Sammantaget väntas BNP-tillväxten 2010 bli 1,5 %. Det är betydligt starkare än 2009 men ändå svagare än den potentiella BNP-tillväxten. Därmed fortsätter resursutnyttjandet att falla. År 2011 bedöms tillväxten öka ytterligare då den internationella konjunkturen accelererar. En fortsatt normalisering på de finansiella marknaderna i kombination med låga räntor och en gradvis förbättrad arbetsmarknad bidrar till att BNP bedöms kunna växa med drygt 3 %. Det är något snabbare än vad potentiell BNP växer.

Tabell 2 Försörjningsbalans

Miljarder kronor och procentuell volymförändring

	2007	2007	2008	2009	2010	2011
Hushållens konsumtion	1 430	3,0	1,1	0,4	2,3	3,3
Offentlig konsumtion	793	0,4	1,1	0,6	-0,2	-0,3
Statlig	212	-0,8	0,4	0,7	-1,3	-1,1
Kommunal	581	0,8	1,3	0,5	0,2	0,1
Investeringar	582	7,5	3,7	-4,7	0,4	4,9
Lagerinvesteringar	22	0,8	-0,3	-0,2	0,0	0,2
Export	1 609	5,7	2,8	-0,7	4,5	6,8
Import	1 374	9,4	3,8	-0,7	4,2	7,0
BNP	3 061	2,5	1,0	-0,8	1,5	3,0
BNP, kalenderkorrigerad		2,7	0,7	-0,7	1,2	3,0

Anm. Lagerinvesteringar anges som bidrag till BNP-tillväxt, i procentenheter.

Källor: SCB och Finansdepartementet.

1.3 Arbetsmarknad och resursutnyttjande

Sysselsättningen och antalet arbetade timmar minskade under slutet av 2008. De senaste årens goda utveckling på arbetsmarknaden har därmed brutits. Samtliga indikatorer på arbetsmarknaden tyder på en fortsatt för-

sämring. Till exempel fortsätter antalet nyanmälda lediga platser hos Arbetsförmedlingen att falla, samtidigt som en majoritet av företagen i KI:s barometer planerar fortsatta personalnedskärningar.

Antalet varslade de senaste månaderna har varit i nivå med de värsta månaderna under 1990-talskrisen. Trots detta är det totala antalet varslade, mätt från konjunkturtoppen fjärde kvartalet 2006, betydligt mindre nu än vid motsvarande tidpunkt under 1990-talskrisen.

En negativ BNP-tillväxt i kombination med behov av rationaliseringar i företagen innebär att efterfrågan på arbetskraft utvecklas mycket svagt under 2009. Antalet sysselsatta i åldersgruppen 16–64 år beräknas minska med 75 000 personer 2009. Trots att BNP-tillväxten börjar återhämta sig 2010 fortsätter sysselsättningen och antalet arbetade timmar att minska, då den stigande efterfrågan initialt kan mötas med en ökad produktivitet. Antalet sysselsatta väntas falla med ytterligare 52 000 personer 2010. Först 2011 börjar sysselsättningen öka, och ökningen beräknas till 24 000 personer.

Det goda arbetsmarknadsläget under de senaste åren har bidragit till den starka ökningen av arbetskraften. När efterfrågan på arbetskraft nu faller minskar sannolikheten att få arbete. Detta dämpar utvecklingen av arbetskraften då färre människor söker sig till arbetsmarknaden samtidigt som fler lämnar den. Samtidigt verkar tidigare aviserade och genomförda reformer i riktning mot att öka arbetskraften framöver. Sammantaget väntas arbetskraften öka svagt 2009, för att falla 2010 och därefter återigen öka 2011.

Arbetslösheten i gruppen 16–64 år steg under slutet av 2008. De närmaste åren bedöms arbetslösheten öka kraftigt eftersom sysselsättningen faller samtidigt som arbetskraften endast förändras marginellt. Arbetslösheten väntas öka från 6,1 % 2008 till 7,7 % 2009 och nå 8,5 % 2010. Därefter faller arbetslösheten tillbaka då sysselsättningen ökar. De åtgärder på arbetsmarknadsområdet som aviseras i denna proposition dämpar ökningen av arbetslösheten under de kommande åren.

I takt med att efterfrågan på arbetskraft faller väntas resursutnyttjandet minska. Resursutnyttjandet visar skillnaden mellan faktisk sysselsättning och den nivå på sysselsättningen som är förenlig med stabil inflation – potentiell sysselsättning. Under 2009 bedöms sysselsättningsgapet vara negativt, vilket innebär att det finns lediga resurser på arbetsmarknaden. Gapet vidgas 2010 när den faktiska sysselsättningen faller ytterligare. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms då vara lägre än det varit sedan 1990-talskrisen. När konjunkturen förbättras och efterfrågan på arbetskraft ökar 2011 stiger resursutnyttjandet igen. År 2011 bedöms det dock fortfarande finnas betydande lediga resurser på arbetsmarknaden.

BNP-gapet, som mäter skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP, var negativt redan 2008 och väntas vara kraftigt negativt 2009–2011. Den djupa konjunktursvackan väntas även påverka ekonomins långsiktiga pro-

duktionskapacitet negativt. Den höga arbetslösheten bidrar till en viss utslagning av människor från arbetsmarknaden, vilket medför en varaktig höjning av jämviktsarbetslösheten.

De fulla effekterna av de reformer som tidigare genomförts och aviserats bedöms delvis bli fördröjda. Detta beror på att den mycket låga efterfrågan på arbetskraft gör att ekonomin inte kan fånga upp det ökade utbudet av individer med svag ställning på arbetsmarknaden. I beräkningarna antas att ca 70 % av de långsiktiga effekterna på BNP har slagit igenom till 2011.

1.4 Inflation och lönebildning

Resursutnyttjandet faller snabbt samtidigt som de centrala löneavtalen för 2009 är lägre än för 2008. Löneökningstakten beräknas dämpas från 4,1 % 2008 till 3,7 % 2009. År 2010 löper de flesta centrala löneavtalen ut, och överenskommelser om nya avtal ska nås. Löneökningstakten väntas bli 3,0 % 2010, för att sedan stiga 2011 när efterfrågan på arbetskraft börjar öka.

Inflationen avtog snabbt under hösten. Mellan november och december 2008 minskade inflationen, mätt som den årliga procentuella förändringen i konsumentprisindex (KPI), med 1,6 procentenheter till 0,9 % – den snabbaste minskningen på nästan 15 år. Det är sjunkande räntekostnader och fallande energipriser i kombination med den svaga efterfrågan som medför att inflationen nu faller snabbt. Den svaga växelkursen och höga hyresökningar är faktorer som bedöms ge tryck uppåt på inflationen. De allmännyttiga bostadsföretagen har yrkat på betydligt högre hyresökningar 2009 än vad de gjorde inför 2008, och hittills slutna avtal tyder på att hyresökningarna också blir högre.

Sammantaget väntas dock inflationen dämpas snabbt den närmaste tiden, och den beräknas bli avsevärt mycket lägre 2009 än 2008. Mot slutet av 2010 och under 2011 stiger inflationen successivt, men prisökningarna hålls nere av att enhetsarbetskostnaden ökar i mycket måttlig takt. Detta beror delvis på att resursutnyttjandet i ekonomin fortfarande är lågt.

Mellan september och december 2008 sänkte Riksbanken reporäntan med 2,75 procentenheter till 2 %. Under 2009 väntas ytterligare sänkningar. Detta bidrar till att räntekostnaderna för egna hem fortsätter att sjunka, vilket i stor utsträckning påverkar den uppmätta KPI-inflationen. Därmed väntas KPI-inflationen vara negativ under andra halvan av 2009 och början av 2010. Därefter väntas räntekostnaderna bidra till att KPI-inflationen är högre än den underliggande inflationen, mätt med KPIF och KPIX.

Tabell 3 Nyckeltal*Procentuell förändring om ej annat anges*

	2008	2009	2010	2011
BNP	1,0	-0,8	1,5	3,0
BNP, kalenderkorrigerad	0,7	-0,7	1,2	3,0
Sysselsatta, 16-64 år	1,0	-1,7	-1,2	0,5
Arbetade timmar	2,1	-2,1	-0,7	0,5
Produktiviteten	-1,2	1,1	2,2	2,5
Arbetslöshet, procent av arbetskraften 16-64 år	6,1	7,7	8,5	8,3
Löner	4,1	3,7	3,0	3,3
KPI, årsgenomsnitt	3,4	-0,2	0,7	2,1

Anm. Löner mätta enligt konjunkturlönestatistiken.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

1.5 Alternativa scenarier

Regeringen framhåller att osäkerheten om den framtida konjunkturutvecklingen är stor. Dels finns osäkerhet kring längden på och djupet av den internationella finansiella krisen, dels kring vilka de reala effekterna av finanskrisen är. Regeringen pekar också på risken för en negativ spiral där konjunkturedgången och problemen i den finansiella sektorn förstärker varandra. Utvecklingen i de baltiska länderna är dessutom en specifik risk för Sverige. Det finns dock även möjligheter att den finansiella oron klingar av snabbare än i huvudscenariot och att konjunkturutvecklingen blir snabbare, främst 2010. Sammantaget bedömer regeringen att nedåtriskerna överväger 2009, medan riskerna 2010 och 2011 bedöms vara relativt balanserade.

Regeringen tecknar två alternativa scenarier för de närmaste åren, ett med en fördjupad finansiell kris och ett med en snabbare återhämtning 2010. I det pessimistiska alternativet leder problem i Baltikum till förvärrade problem på de finansiella marknaderna. Kreditförluster för svenska banker leder till högre räntor och försämrade kreditvillkor för svenska företag och hushåll. Investeringar och konsumtion utvecklas svagare än i huvudscenariot, och bostadspriserna går ned. I detta scenario beräknas BNP minska med 2,4 % under 2009 för att öka med 0,3 % 2010. Inflationen dämpas markant, och Riksbanken bedöms sänka reporäntan till 0,5 % under 2009. Arbetslösheten når sin högsta nivå på 9,7 % under 2010. I detta scenario utvecklas även de offentliga finanserna mycket svagt. Det finansiella sparandet beräknas uppvisa underskott alla tre år, och underskottet uppgår 2010 till 2,2 % av BNP. Under 2011 sker en återhämtning där det låga resursutnyttjandet, den expansiva penningpolitiken och en återhämtning av den internationella efterfrågan ger en tillväxt som är något högre än i huvudscenariot.

Tabell 4 Alternativa ekonomiska scenarier*Procentuell förändring om ej annat anges*

	2009			2010			2011		
	Huvud	Låg	Hög	Huvud	Låg	Hög	Huvud	Låg	Hög
BNP	-0,8	-2,4	-0,7	1,5	0,3	2,0	3,0	3,1	3,3
Sysselsatta	-1,7	-2,1	-1,7	-1,2	-2,3	-1,0	0,5	0,2	0,8
Arbetslöshet	7,7	8,1	7,7	8,5	9,7	8,3	8,3	9,6	8,0
Timlön	3,7	3,2	3,9	3,0	2,1	3,3	3,3	2,3	3,7
KPIX	1,1	0,7	1,2	0,9	0,2	1,2	1,2	0,2	1,5
BNP-gap	-4,5	-5,8	-4,4	-5,3	-7,6	-4,8	-4,4	-6,3	-3,6
Reporänta	1,00	0,50	1,00	1,25	0,75	1,25	2,75	1,75	3,00
Finansiellt sparande	-1,1	-1,6	-1,0	-1,1	-2,2	-0,8	0,5	-0,5	0,9

Anm. Arbetslöshet i procent av arbetskraften.

KPIX anges som årsgenomsnitt.

BNP-gap anger skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

Reporäntan avser slutkurs.

Finansiellt sparande anges i procent av BNP.

Källa: Finansdepartementet.

I det mer positiva scenariot avtar den finansiella oron under andra halvan av 2009, och faktorer som ett uppdämt konsumtionsbehov, expansiv penningpolitik och ökad optimism talar för att hushållens konsumtion kan ta fart 2010. BNP beräknas i detta scenario öka med 2,0 % 2010 och 3,3 % 2011, och arbetslösheten beräknas som högst uppgå till 8,3 % 2010. De offentliga finanserna utvecklas också starkare i detta alternativ än i huvudscenariot.

1.6 Ny information om konjunkturen

Riksbanken sänkte den 11 februari reporäntan med en procentenhet, från 2 till 1 %. Nedgången i konjunkturen ser enligt Riksbankens bedömning ut att bli ännu djupare än den gjorde i december. Antalet varsel är fortsatt högt, och orderingsgången för exportindustrin har fallit dramatiskt. Riksbanken räknar med att BNP under 2009 minskar med 1,6 %.

Inflationsprognosen för 2009 har justerats ned kraftigt sedan december, och konjunkturedgången tillsammans med fortsatt fallande oljepriser bidrar till lägre inflation. Inflationen mätt som KPI beräknas nu till -0,5 % för 2009 att jämföra med 1,2 % som bedömdes i december.

Ekonomi förväntas återhämta sig under 2010 när de finansiella marknaderna fungerar bättre och minskad osäkerhet leder till att efterfrågan i ekonomin ökar, både i Sverige och i omvärlden. De finanspolitiska åtgärder som vidtas i olika delar av världen väntas också bidra till återhämtningen. Under 2010 bedöms tillväxten uppgå till 1,7 % och KPI-inflationen till 1,6 %.

Riksbanken framhåller att osäkerheterna kring konjunkturutsikterna är ovanligt stora för närvarande. Det är osäkert hur lång tid normaliseringen på finansmarknaderna kan komma att ta och hur snabbt den expansiva ekonomiska politiken verkar.

Konjunkturinstitutets barometerindikator ger en bild av företagens och hushållens syn på svensk ekonomi. Indikatorn har fallit dramatiskt under hösten och uppvisade i december sitt lägsta värde sedan undersökningarna började. Den sammanvägda indikatorn är något bättre i januari än i december. Hushållssektorns och tillverkningsindustrins syn på ekonomin är inte lika negativ som i december, men läget i de båda sektorerna är ändå mycket svagare än normalt. Inom handeln och den privata tjänstesektorn fortsätter indikatorn att försvagas och ligger på de lägsta nivåer som hittills har uppmätts.

Arbetsförmedlingen redovisar en bekymmersam bild av arbetsmarknaden för januari 2009. Antalet varsel uppgick till 17 000 personer, vilket är den högsta januarsiffran sedan jämförbar statistik infördes på 1970-talet. Varslen har nu legat på mycket höga nivåer under de senaste fyra månaderna. Antalet lediga platser som anmälades till arbetsförmedlingarna var 50 000 i januari, vilket är drygt 23 000 mindre än för ett år sedan. Antalet inskrivna vid Arbetsförmedlingen ökade med 11 000 personer, och antalet som under januari påbörjade någon form av arbete var 36 000 personer, vilket är 15 000 mindre än för ett år sedan.

Consensus forecast, som är en sammanställning av ett stort antal prognosmakares bedömningar noterar en kraftig ekonomisk avmattning som accelererade under slutet av 2008. Man bedömer att Sveriges BNP kommer att minska med 1,2 % under 2009 för att återhämta sig 2010 och i stället öka med 1,1 %. Inflationen föll mycket snabbt i slutet av förra året och förväntas uppgå till 0,1 % under 2009 och stiger året därpå till 1,0 %. Den ekonomiska tillbakagången bedöms således bli kraftig under 2009 men inte fullt lika kraftig som i Riksbankens bedömning.

Tillväxtutsikterna för stora svenska exportmarknader bedöms vara mycket svaga under 2009. *Consensus forecast* räknar med att BNP 2009 i USA minskar med 2,1 %, i Tyskland med 2,5 % och i euroområdet med 2,0 %. Under 2010 väntas tillväxten återhämta sig, men återhämtningen bedöms bli betydligt svagare i euroområdet, med en tillväxt på 0,8 %, än i USA där tillväxten beräknas till 2,0 %.

Finansutskottets bedömning

Det ekonomiska läget är bekymmersamt, såväl i Sverige som i omvärlden. Även om de mest akuta problemen på den svenska kapitalmarknaden nu förefaller ha minskat är situationen fortsatt svår. Svårigheter för företag att finansiera sig på den internationella kapitalmarknaden leder till ökade krav på de svenska bankerna att tillgodose företagets finansieringsbehov. Tillväxten i den svenska ekonomin beräknas bli avsevärt lägre än vad som bedömdes i budgetpropositionen. För 2009 har BNP-tillväxten justerats ned från 1,3 % till -0,8 % och för 2010 från 3,1 % till 1,5 %. Arbetslöshe-

ten har reviderats upp för 2009 och 2010 från 6,4 och 6,6 % till 7,7 respektive 8,5 %. Under 2011 beräknas BNP-tillväxten stiga till 3,0 % och arbetslösheten sjunka något.

Försämringen har varit snabb och kraftfull, men utskottet kan samtidigt konstatera att prognosen som presenteras i propositionen väsentligen överensstämmer med den ekonomiska bedömning som regeringen presenterade den 16 december 2008. Osäkerheten i de ekonomiska bedömningarna är fortsatt stor, och det finns risk för att utvecklingen blir svagare än i propositionens huvudalternativ.

2 Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Propositionen

2.1 Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorns finanser har försvagats avsevärt sedan budgetpropositionen. Under 2007 uppgick det finansiella sparandet till 3,7 % av BNP och 2008 räknar regeringen med att sparandet minskade till 2,3 %. Den djupa lågkonjunkturen leder till underskott såväl 2009 som 2010 på 1,1 % av BNP. Detta innebär att sparandet har reviderats ned med 2,2 % 2009 och 2,7 % 2010 i relation till budgetpropositionen i höstas. År 2011 beräknas nu det finansiella sparandet uppgå till 0,5 % av BNP vilket är en nedrevidering sedan budgetpropositionen på 2 % av BNP.

Den kraftiga försämringen av de offentliga finanserna beror till övervägande delen på sjunkande skatteintäkter. Den offentliga sektorns skatteintäkter har sedan budgetpropositionen reviderats ned med 64, 92 respektive 86 miljarder kronor åren 2009–2011. Inkomsterna beräknas minska från alla stora skatteslag. Lönesumman har justerats ned till följd av färre beräknade arbetade timmar, vilket leder till minskade inkomster från både direkta och indirekta skatter på arbete. Minskningen i hushållens konsumtion och företagets byggverksamhet medför att skatteintäkterna från konsumtion och insatsvaror, till största delen mervärdesskatt, har dragits ned. Den kraftiga börsnedgången innebär att de beräknade skatteintäkterna från kapitalvinster sänkts betydligt, men den allra kraftigaste minskningen av skatteintäkterna bedöms komma från sjunkande inkomster från skatt på företagsvinster som för 2009 har reviderats ned med 26 miljarder kronor sedan budgetpropositionen.

Utgifterna har ökat sedan beräkningen i budgetpropositionen men jämfört med revideringarna på inkomstsidan är utgiftsökningarna begränsade. Det försämrade läget på arbetsmarknaden och regeringens förslag till åtgärder ökar utgifterna, men ökningen motverkas av att löner och priser reviderats ned. Till följd av en lägre räntenivå beräknas utgifterna för statskuldräntor minska sedan budgetpropositionen trots att statsskulden nu beräknas bli betydligt större.

Ålderspensionssystemets finansiella sparande försvagas successivt under perioden från 34 miljarder kronor 2007 till ett underskott på 5 miljarder kronor 2011. Avgiftsinkomsterna överstiger pensionsutgifterna till 2008. Under 2009 och 2010 täcker direktavkastningen på AP-fondernas tillgångar driftsunderskottet, men från 2011 uppstår ett underskott. Effekterna av en eventuell automatisk balansering av ålderspensionssystemet ingår inte i beräkningarna.

Kommunsektorn beräknas uppvisa ett finansiellt sparande på 7 miljarder kronor 2008, och ett ekonomiskt resultat på 9 miljarder kronor. Skatteunderlaget utvecklas svagt under 2009 vilket i viss mån motverkas dels av att den genomsnittliga skattesatsen höjs med 8 öre, dels av resursförstärkningar från bl.a. den kommunala fastighetsavgiften och sänkta arbetsgivaravgifter. Resursförstärkningarna uppgår totalt till ca 5 miljarder kronor utöver statsbidragen.

År 2010 väntas en fortsatt svag utveckling av skatteunderlaget och därmed även av skatteinkomsterna. Statsbidragen beräknas öka ytterligare vilket främst är en följd av att medel tillförs landstingen med syfte att korta vårdköerna. Den svaga inkomstillväxten medför att utrymmet för konsumtionsutgifterna 2010 begränsas så att resursinsatserna bedöms utvecklas svagare än det underliggande demografiska behovet. Inkomstutvecklingen väntas fortsätta att försvagas något 2011, bl.a. som en effekt av att vissa riktade statsbidrag minskar.

Beräkningarna innebär att såväl finansiellt sparande som ekonomiskt resultat successivt minskar. Sektorn som helhet bedöms redovisa ett fortsatt överskott 2009. Det prognostiserade resultatet är dock lägre än vad som torde motsvaras av en s.k. god ekonomisk hushållning. En ansvarsfull ekonomisk politik och god hushållning i kommunsektorn kommer att vara fortsatt viktig framöver.

Tabell 5 Finansiellt sparande och finansiell ställning

Procent av BNP där ej annat anges

	2007	2008	2009	2010	2011
Inkomster	53,6	52,6	51,1	50,9	50,6
Utgifter	49,9	50,3	52,2	51,9	50,1
Finansiellt sparande	3,7	2,3	-1,1	-1,1	0,5
Finansiellt sparande (mdkr)	115	73	-35	-35	19
varav staten	74	38	-47	-37	26
ÅP-systemet	34	28	10	4	-5
kommunsektorn	7	7	1	-1	-3
Finansiell ställning					
Nettoskuld	-21,0	-23,8	-22,4	-20,8	-20,2
Konsoliderad bruttoskuld	40,7	38,2	36,6	36,9	34,8
Statsskuld	36,4	33,6	31,7	32,0	29,8

2.2 Statsbudgeten och statsskulden

Statsbudgetens saldo beräknas nu vara betydligt svagare än vad som bedömdes i budgetpropositionen och uppgår till -43, -43 respektive 15 miljarder kronor åren 2009–2011. Detta innebär att saldot försvagats med 101, 132 respektive 106 miljarder kronor dessa år. Lägre skatteinkomster förklarar, liksom vad gäller det finansiella sparandet, den största delen av saldoförsvagningen, men dessutom tillkommer att regeringen inte räknar med några inkomster från aktieförsäljningar. De tidigare beräknade inkomsterna på 50 miljarder kronor per år ingår således inte.

Statsskulden uppgick vid utgången av 2008 till 1 066 miljarder kronor, vilket är 74 miljarder kronor mer än vad som beräknades i budgetpropositionen. Det försämrade budgetsaldot i kombination med de extra emissioner som RGK genomfört för att stabilisera det finansiella systemet innebär att statsskulden 2011 nu beräknas vara 340 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen. Statsskulden beräknas ligga på en nivå strax över 1 000 miljarder kronor och minskar i relation till BNP från 33,6 % 2008 till 29,8 % 2011.

Tabell 6 Statsbudgetens saldo

Miljarder kronor

	2007	2008	2009	2010	2011
Inkomster	863,7	910,7	745,2	755,1	802,1
Utgifter	760,6	775,5	788,2	798,3	787,2
varav utgiftsomr. exkl. statsskuld räntor	721,8	744,2	741,4	760,4	758,4
statsskuld räntor	47,3	51,1	33,1	28,6	23,1
RGK:s nettoutlåning m.m.	-8,6	-19,5	13,7	9,3	5,7
Statsbudgetens saldo	103,2	135,0	-43,0	-43,2	14,9

2.3 Budgetpolitiska mål

Överskottsmålet

Regeringen har tidigare deklarerat att finanspolitiken ska ligga i linje med de budgetpolitiska målen. Den finansiella krisen och det försämrade konjunkturläget förändrar inte detta. Regeringen är inte beredd att åsidosätta de budgetpolitiska målen.

Överskottsmålet följs upp med tre indikatorer, det genomsnittliga sparandet sedan 2000, sjuårsindikatorn och det strukturella sparandet. Saldot har försvagats sedan budgetpropositionen, men regeringens beräkningar visar ändå att överskottsmålet överträffas enligt samtliga indikatorer. Regeringen understryker dock att detta inte kan tas som en indikation på att det finns ett betydande permanent reformutrymme under prognosperioden. Beräkningarna innehåller stora osäkerheter och kan förändras snabbt, vilket talar för att försiktighet bör iaktas när man bedömer det varaktiga reformutrymmet.

Utgiftstaket

Utgiftstaket har klarats samtliga år sedan det infördes 1997. Marginalerna till utgiftstaket har varierat kraftigt. Beräkningarna visar att budgeteringsmarginalerna för 2009–2011 har minskat men att de fortfarande är höga. Budgeteringsmarginalerna beräknas uppgå till 28, 29 respektive 46 miljarder kronor under 2009–2011, och regeringen bedömer att marginalerna under prognosperioden är tillräckligt stora givet de osäkerheter som råder. Utgiftstaket låg relativt stabilt på ca 31 % av BNP åren 2000–2005, men har sedan dess minskat. Den svaga BNP-utvecklingen 2009 och 2010 leder till att utgiftstaket ökar något i relation till BNP dessa år, men därefter minskar utgiftsandelen igen.

Det kommunala balanskravet

Resultatet för kommunsektorn före extraordinära poster uppgick 2007 till 14,1 miljarder kronor. Ett vanligt mål för kommuner och landsting är att resultatet bör uppgå till 2 % av summan av skatteintäkterna och statsbidragen. Under 2007 motsvarade resultatet 2,5 %, vilket innebär att kommunsektorn tre år i följd visat ett resultat över 2 %. Andelen kommuner som redovisar positiva resultat har ökat de senaste åren, från ca 60 % 2002 till ca 90 % 2007.

Finansutskottets bedömning

Utskottet anser att det är av yttersta vikt att de åtgärder som genomförs för att motverka konjunkturnedgången görs på ett statsfinansiellt ansvarsfullt sätt så att inte stabiliteten och den långsiktiga uthålligheten i de offentliga finanserna äventyras. Därför är det med tillfredsställelse som utskottet noterar att överskottsmålet för de offentliga finanserna uppnås enligt samtliga uppföljningsindikatorer som regeringen använder och att utgifterna med godtagbara marginaler håller sig under de fastställda utgiftstaken samtliga år som omfattas av beräkningarna.

Utvecklingen av de offentliga finanserna och av utgifterna under utgiftstaket måste löpande följas mycket noga. Det statsfinansiella läget kan anses vara relativt gott givet den djupa och snabba konjunkturförsvagning som ägt rum under hösten, men de dramatiska kasten påminner om att osäkerheten i bedömningarna är mycket stor och att till synes goda marginaler snabbt kan minska. Sedan budgetpropositionen har beräkningarna av det offentliga saldot åren 2009 och 2010 försvagats med 2,2 respektive 2,7 % av BNP. Det är således centralt att fortsätta upprätthålla en statsfinansiellt ansvarfull linje och tillfredsställande marginaler både för att kunna hantera ändrade ekonomiska förutsättningar och bibehålla ett finanspolitiskt handlingsutrymme.

3 Genomförda ekonomisk-politiska åtgärder efter budgetpropositionen

Propositionen

3.1 Stabilitetsstärkande åtgärder för det finansiella systemet

Under hösten 2008 inrättades en särskild stabilitetsfond för att finansiera de stödåtgärder som kan komma i fråga (prop. 2008/09:61, bet. 2008/09:FiU16). Stabilitetsfonden tillfördes initialt 15 miljarder kronor från statsbudgeten. Till stabilitetsfonden förs dessutom garantiavgifter m.m. Finansiellt sparande, statsbudgetens saldo och bruttoskuld påverkas positivt av stabilitetsfondens inkomster och negativt av kostnader för fondens administration. När åtgärder för att stabilisera det finansiella systemet genomförs belastas fonden. Den 31 december 2008 uppgick den totala garanterade upplåningen med stöd av garantiprogrammet till ca 150 miljarder kronor.

3.2 Kapitaltillskott till Almi och SEK

För att möta den brist på krediter till nya, små och medelstora företag samt långfristig exportfinansiering till svenska företag som uppstått i samband med oron på finansmarknaden, nationellt och internationellt, har riksdagen beslutat (prop. 2008/09:73, bet. 2008/09:FiU17) att tilldela Almi Företagspartner AB ett kapitaltillskott om högst 2 miljarder kronor och AB Svensk Exportkredit ett kapitaltillskott om högst 3 miljarder kronor. Åtgärdena påverkar inte det finansiella sparandet.

3.3 Förstärkt exportfinansiering

Efter förslag i proposition 2008/09:86 Åtgärder för förstärkts exportfinansiering beviljades AB Svensk Exportkredit (SEK) kreditgarantier för upplåning om högst 450 miljarder kronor. Vidare utökades bemyndigandet för Exportkreditnämnden (EKN) att ikläda staten betalningsansvar för exportgarantier från högst 200 miljarder kronor till högst 350 miljarder kronor. När den nu aktuella propositionen beslutades hade inga garantiutfästelser gjorts inom ramen för det utökade bemyndigandet.

3.4 Fordonssektorn

För att möjliggöra en stärkt svensk fordonssektor, särskilt inom områdena klimat och säkerhet, har riksdagen beslutat (prop. 2008/09:95, 2008/09:FiU19) att staten i aktieföretagsform ska bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet och annan verksamhet inom fordonssektorn och för det ändamålet ge kapitaltillskott om högst 3 miljarder kronor 2008. Åtgärden påverkar inte det finansiella sparandet. Regeringen har också getts möjligheten att mot fullgoda säkerheter ge undsättningslån på sammanlagt högst

5 miljarder kronor till företag inom fordonssektorn som befinner sig i ekonomiska svårigheter. Regeringen bemyndigades även att ställa ut statliga kreditgarantier till företag inom fordonssektorn för att ta upp lån i Europeiska investeringsbanken (EIB) på upp till 20 miljarder kronor. När den nu aktuella propositionen beslutades hade inga garantiutfästelser gjorts inom ramen för det utökade bemyndigandet.

3.5 Lån till Island

Sverige bidrar till och stöder sedan länge internationellt samordnade insatser genom medlemskapet i EU och via internationella finansiella institutioner som t.ex. IMF. Utöver detta kan det under vissa omständigheter bli nödvändigt med kompletterande bilateralt stöd genom krediter. I den akuta finansiella och ekonomiska kris som Island nu befinner sig i kommer Sverige, andra länder och IMF att bidra med krediter. För att stödja Island har regeringen föreslagit att Sverige ska bidra med en kredit till Island (prop. 2008/09:106). Utfästelsen till Island uppgår till 700 miljoner US dollar och avses betalas ut under 2009. Riksdagen ställde sig den 25 februari bakom regeringens förslag (bet. 2008/09:FiU34). Kredit påverkar inte det finansiella sparandet.

3.6 Arbetsmarknadspolitiken

Regeringen anser att det finns behov av att tidigt ge ett förstärkt stöd till personer som förlorar arbetet. Stödet bör ges i form av *personliga coacher* som kan ge ett individanpassat och effektivt stöd för att snabbt kunna hjälpa en arbetssökande tillbaka till arbete. Det innebär att coachningsinsatser ska kunna ges även utanför jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar. Insatserna ska kunna ges till alla som blir arbetslösa och som Arbetsförmedlingen bedömer har behov av ett sådant stöd. Det förstärkta stödet ska också underlätta samverkan med trygghetsorganisationer och de stöd dessa lämnar till personer inom ramen för omställningsavtalen. Det är regeringens ambition att Arbetsförmedlingens kompetens och tjänsteutbud kompletteras med flera olika aktörer. Regeringen har därför gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att upphandla kompletterande aktörer som ska erbjuda en personlig coach till personer som blir arbetslösa. Coacherna beräknas 2009 kunna stödja 27 500 personer, 30 000 personer 2010 och 15 000 personer 2011. Beräkningarna baseras på helårsinsatser, vilket innebär att fler får del av insatserna eftersom stödet lämnas under kortare perioder. Regeringen beräknar kostnaden för åtgärden till 1 100 miljoner kronor för 2009 och har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från 2008 på anslaget 22:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* under utgiftsområde 14 för utgiftsökningen. För 2010 och 2011 beräknas anslaget ökas med 1 200 respektive 600 miljoner kronor.

För att arbetssökande ska ha möjlighet att hålla kontakt med arbetsmarknaden även då efterfrågan på arbetskraft kraftigt minskar, behövs ett komplement till de tidiga coachningsinsatserna i form av *praktikmöjligheter*. Arbetspraktiken har tidigare framför allt vänt sig till arbetslösa som inte har så lång arbetslivserfarenhet. Eftersom det även är viktigt för arbetslösa med längre arbetslivserfarenhet att vidmakthålla och utveckla sin kompetens har regeringen fr.o.m. den 15 januari 2009 infört praktisk kompetensutveckling som en del av arbetspraktiken. Båda åtgärderna kan användas för att upprätthålla och förbättra den arbetslöses kompetens samt för att upprätthålla arbetskraftsdeltagandet. Deltagarna får aktivitetsstöd motsvarande arbetslöshetsersättningen, dock lägst 320 kr per dag (223 kr för dem som inte uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning). Arbetsgivaren får ingen ekonomisk ersättning för att anordna arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling. Regeringen beräknar kostnaden för åtgärden till 2 348 miljoner kronor för 2009. Regeringen har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från 2008 på anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd under utgiftsområde 14 för utgiftsökningen. För 2010 och 2011 beräknas anslaget ökas med 3 240 respektive 1 005 miljoner kronor. Satsningen motsvarar 19 000 platser 2009, 26 000 platser 2010 och 8 000 platser 2011.

Nystartsjobb infördes 2007 och syftar till att göra det lättare för personer med en svag förankring på arbetsmarknaden att få ett arbete. Åtgärden innebär att arbetsgivaren kompenseras med ett belopp motsvarande den fulla arbetsgivaravgiften, inklusive pensionsavgiften, för personer som är anställda med ett nystartsjobb. Till följd av den försvagade konjunkturen har regeringen beslutat att fördubbla kompensationen till arbetsgivare för personer som anställs med ett nystartsjobb. Förändringen är permanent och innebär att kompensationen för nystartsjobb blir lika stor som för de s.k. nyfriskjobben. Den fördubblade kompensationen ökar möjligheterna att få ett arbete för dem som står långt från arbetsmarknaden, bl.a. dem som varit arbetslösa eller har kombinerat sjukskrivning med t.ex. arbetslöshet i minst ett år. Den fördubblade kompensationen gäller beslut om nystartsjobb som fattas fr.o.m. 1 januari 2009. Den högre kompensationen gäller för alla nya beslut och alla förlängningsbeslut. Förändringen avser dock inte en pågående beslutsperiod. Ungdomar omfattas inte av denna förändring. Däremot anpassas samtidigt åldersgränsen för ungdomar till den som gäller för nedsättning av socialavgifterna enligt skattelagstiftningen. Den fördubblade kompensationen förväntas leda till 4 700 fler nystartsjobb i genomsnitt per månad under 2009, 6 000 fler under 2010 och 4 700 fler under 2011. Sammanlagt beräknas ca 21 000 nystartsjobb i genomsnitt under 2009, 20 000 under 2010 och 21 000 under 2011. Den ökade skatteutgift som följer av den fördubblade kompensationen beräknas till 938 miljoner kronor 2009, 1 412 miljoner kronor 2010 och 1 388 miljoner kronor 2011.

Kompletterande information

Kapitaltillskottsprogrammet

För att förbättra kapitalförsörjningen beslutade regeringen den 9 februari om ett kapitaltillskottsprogram inom en total ram på 50 miljarder kronor. Inom programmet kan solventa banker och vissa kreditinstitut med säte i Sverige från den 17 februari till den 17 augusti 2009 ansöka om kapitaltillskott i syfte att möjliggöra ökad utlåning. Tillskotten finansieras genom stabilitetsfonden som får inkomster dels genom stabilitetsavgifter, dels genom värdestegring på aktier och hybridlån som staten erhållit i utbyte mot kapitaltillskotten. Kapitaltillskotten för ett enskilt institut får högst motsvara en ökning av kapitaltäckningsgraden med 2 %. För att ta del av dessa tillskott måste mottagarna acceptera begränsningar i förmånerna för institutets högsta ledning.

Utnyttjande av garantier och lånemöjligheter

Inom det s.k. garantiprogrammet kan banker m.fl. få statliga garantier för sin upplåning med ett totalt belopp om 1 500 miljarder kronor. Den 20 februari uppgick den totala garanterade upplåningen till ca 215 miljarder kronor.

För att öka sin utlåningskapacitet fick SEK i december ett kapitaltillskott på 3 miljarder kronor samt aktierna i Venantius AB med ett eget kapital på ca 2,4 miljarder kronor. I början av 2009 fick SEK även en ram för lån i Riksgäldskontoret på 100 miljarder kronor och regeringen bemyndigades dessutom att garantera SEK:s upplåning till som högst 450 miljarder kronor. SEK har ännu inte utnyttjat den nya låneramen eller möjligheten till statliga garantier.

Exportkreditnämnden (EKN) fick i december sin garantiram höjd från 200 till 350 miljarder kronor. EKN beräknar garantiutfästelser till den 16 februari på ca 150 miljarder kronor. Den höjda garantiramen har inte tagits i anspråk.

Några statliga garantier för lån till fordonssektorn från Europeiska investeringsbanken EIB eller några undsättningslån till fordonssektorn har ännu inte beviljats.

4 Tilläggsbudget 1 för 2009

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om användning av anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning och bemyndigar regeringen att besluta om utgifter under samma anslag för åren 2010–2013. Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar anslag i enlighet med specifikationen i bilaga 2.

Två motionsyrkanden med alternativ anslagsfördelning avslås. Jämför reservationerna 1 (s, mp) och 2 (v).

Propositionen

4.1 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Den extraordinära situationen på arbetsmarknaden kräver att Arbetsförmedlingen arbetar med snabbhet och framförhållning. Ett ökat förvaltningsanslag under 2009 ger Arbetsförmedlingen ökad möjlighet att upphandla tjänster samtidigt som arbetet med kontroll och myndighetsutövning kan hanteras på ett betryggande sätt. Det är avgörande att få till stånd en kapacitetsökning och kompetensväxling inom Arbetsförmedlingen. I syfte att säkra resurser för effektiv upphandling, kompetensväxling, utveckling av den nationella beredskapsorganisationen för varsel om uppsägning och samverkan på regional och lokal nivå, samt att därigenom säkerställa ett snabbt genomförande av åtgärderna för jobb och omställning inom arbetsmarknadsområdet, anser regeringen att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag temporärt bör ökas med 300 miljoner kronor 2009.

4.2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Regeringen föreslår en ytterligare utökning av möjligheten till utbildning inom det reguljära utbildningssystemet, dels fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning, dels inom kommunal gymnasial vuxenutbildning med yrkesinriktning (yrkesvux). Utbildningssatsningarna bör gälla tillfälligt under perioden 2009–2011.

Satsningarna medför att fler studerande kommer att kunna bli berättigade till studiemedel. För att stimulera fler arbetslösa som är över 25 år att söka en yrkesinriktad utbildning inom kommunal gymnasial vuxenutbildning bör dessutom ges möjlighet för arbetslösa att få studiemedel med den högre bidragsnivån tillfälligt under 2009 och 2010. (Det högre bidragsbeloppet får lämnas fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 25 år). Utökningen bör omfatta all yrkesinriktad utbildning inom den kommunala gymnasiala vuxenutbildningen.

Med anledning av detta föreslår regeringen att anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* ökas med 295 946 000 kr 2009, varav 201 769 000 kr avser den högre bidragsnivån och 58 106 000 kr den statliga ålderspensionsavgiften.

Utgifterna för 2010 beräknas öka med 396 564 000 kr varav 250 888 000 kr avser den högre bidragsnivån. För 2011 beräknas utgifterna öka med 109 135 000 kr.

Förslagen om utbildningssatsningar medför att fler studerande förväntas ta studielån, vilket i sin tur medför att utgifterna för studiemedelsröntor ökar. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:3 *Studiemedelsröntor m.m.* ökas med 1 742 000 kr 2009 och beräknar att utgifterna ökar med 6 224 000 kr 2010 och med 9 513 000 kr 2011.

4.3 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

I budgetpropositionen för 2009 föreslog regeringen en utökning av platserna inom den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Satsningen innebär ca 1 000 platser fördelade på tre år. Regeringen föreslår nu att antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskolan ökas ytterligare med ca 1 000 helårsplatser fr.o.m. hösten 2009. För 2010 och 2011 beräknas helårsplatserna öka med ca 2 000 respektive ca 1 000 platser.

Satsningen ökar utgifterna för 2009 med 62 550 000 kr och beräknas därefter öka utgifterna med 131 671 000 kr 2010 och med 66 714 000 kr 2011.

Regeringen har för avsikt att 2009 tillföra den kvalificerade yrkesutbildningen 1 500 platser av de 2 000 platser som satsningen totalt omfattar. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning bör kunna bevilja ansökningar om stöd som inkommit inom ramen för en pågående ansökningsomgång för utbildningar med start under hösten 2009. Det bör vara fråga om utbildningar som har bedömts uppfylla kvalitetskraven för att kunna få stöd men inte kunnat få det inom ramen för tilldelade medel. Genomsnittslängden för dessa utbildningar bör vara ca 70 veckor.

Regeringen avser att tillföra den nya yrkeshögskolan resterande 500 platser. Dessa platser tillkommer utöver de platser som riksdagen redan anvisat medel för. Utbildningarna bör i huvudsak begränsas till att vara som längst ettåriga.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* även ska få användas för statligt stöd och kostnader för personskadeförsäkring samt ansvarsförsäkring under LIA (lärande i arbete) vad avser kvalificerad yrkesutbildning (propositionens yrkande 1).

Ett beslut om stöd för en kvalificerad yrkesutbildning eller yrkeshögskoleutbildning, vilka kan pågå under flera år, innebär ett åtagande om framtida utgifter för staten. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning och

yrkeshögskoleutbildning som medför behov av framtida anslag på högst 350 miljoner kronor under 2010 och högst 250 miljoner kronor under 2011–2013 (propositionens yrkande 2).

Yrkesvux

I budgetpropositionen för 2009 föreslog regeringen en riktad satsning på fler platser med yrkesinriktning inom kommunal gymnasial vuxenutbildning benämnd yrkesvux. Regeringen föreslår nu en utökad satsning på yrkesvux med ca 3 200 årsstudieplatser från hösten 2009. Satsningen beräknas omfatta ca 3 900 årsstudieplatser 2010 och ca 1 600 årsstudieplatser 2011. Förslaget medför behov av att anslaget ökas med 133 762 000 kr 2009. Utgifterna beräknas sammantaget öka med 162 541 000 kr 2010 och med 66 636 000 kr 2011. På sikt är det dock rimligt att det riktade statsbidraget till vuxenutbildningen inordnas i det generella statsbidraget till kommunerna.

Den utökade satsningen på yrkesvux medför en ökad arbetsbelastning för Skolverket. Regeringen avser därför att tillfälligt medge Skolverket att disponera 2 miljoner kronor 2009 från anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för sina utgifter för hanteringen av statsbidraget avseende yrkesvux. Skolverket bör få disponera 2 miljoner kronor för hanteringen av statsbidraget även 2010 och 2011.

Med anledning av vad som anförts om eftergymnasial vuxenutbildning och yrkesvux föreslår regeringen att anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ökas med totalt 196 312 000 kr 2009.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Satsningen på fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning som inte utgör högskoleutbildning innebär en ökad arbetsbelastning för Myndigheten för yrkeshögskolan, och förvaltningsanslaget bör därför tillfälligt förstärkas under perioden 2009–2011. Regeringen föreslår att myndighetens förvaltningsanslag ökas med 2 miljoner kronor 2009 och beräknar att utgifterna ökar med motsvarande belopp 2010 och 2011.

Centrala studiestödsnämnden

Utbildningssatsningarna innebär att fler studerande kommer att utnyttja studiemedelssystemet. Centrala studiestödsnämndens arbetsbelastning kommer att öka, och förvaltningsanslaget bör därför tillfälligt förstärkas under perioden 2009–2011. Regeringen föreslår att myndighetens förvaltningsanslag ökas med 2 miljoner kronor 2009 och beräknar att utgifterna ökar med motsvarande belopp under 2010 och 2011.

Omfördelning av medel mellan universitet och högskolor

Universitet och högskolor har en viktig roll vad gäller att mildra effekten av ökad arbetslöshet. För att möta efterfrågan och åstadkomma ett bättre utnyttjande av utbildningsplatser inom högskolornas anslag för grundutbildning föreslås en omfördelning av anvisade medel. De universitet och högskolor som föreslås få ökade resurser är de som planerar för ökade insatser kopplade till pågående svårigheter och varsel inom flera industribranscher, framför allt fordonsindustrin. Dessa universitet och högskolor kan inte genomföra sådana insatser inom ramen för sina nuvarande takbelopp. Resurserna bör därför omfördelas från de universitet och högskolor som inte planerar att fylla sina platser inom ramen för tilldelade medel. De lärosäten som får sina anslag minskade har även efter omfördelningen ett utrymme att expandera sin verksamhet under respektive takbelopp.

Sammantaget uppgår satsningen under 2009 till 92 688 000 kr. Finansiering sker genom att vissa lärosätens anslag till grundutbildning minskas med 92 688 000 kr. För 2010 beräknas de lärosäten som får ökade resurser fortsatt få sådana. Regeringen avser att återkomma med förslag till omfördelning för 2010.

4.4 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2009 en närtidssatsning på infrastrukturen 2009 och 2010. Regeringen ser flera skäl till att nu gå vidare med en större satsning på drift och underhåll av vägar och järnvägar. Det är viktigt att vårda befintlig infrastruktur för att undvika kapitalförstöring och för att nå målen inom transportpolitiken. I utgångsläget finns det ett eftersatt underhåll på både väg- och järnvägssidan. Den förväntade lågkonjunkturen 2009 och 2010 innebär att det finns begränsade möjligheter att finna sysselsättning till arbetskraft inom byggsektorn. Förstärkta satsningar på infrastrukturunderhåll innebär insatser som kan ge jobb redan på relativt kort sikt. De är därtill viktiga tillskott för ökad tillgänglighet i transportsystemet. Åtgärderna ska inriktas på brounderhåll, vägbeläggning och strömförsörjning.

Regeringen föreslår att anslaget för Väghållning och statsbidrag ökas med 256 miljoner kronor och att Banverkets anslag ökas med 144 miljoner kronor. För 2010 beräknar regeringen att anslagen ökas med motsvarande belopp i förhållande till beräkningarna i budgetpropositionen för 2009. För 2011 beräknas anslagen öka med 128 respektive 72 miljoner kronor. Sammantaget ökar därmed insatserna för drift och underhåll av vägar och järnvägar under perioden 2009–2011 med 1 miljard kronor i förhållande till beräkningarna i budgetpropositionen.

4.5 Samlad effekt på statsbudgetens anslag

De samlade effekterna på statsbudgetens anslag av förslagen ovan sammanfattas i bilaga 2. Regeringen föreslår att riksdagen ändrar utgiftsområdesramar och anvisar ändrade anslag enligt propositionens tabell 2.1 (propositionens yrkande 3). Sammanlagt innebär förslaget att anslagen 2009 höjs med 1 198 miljoner kronor.

Motionerna

Socialdemokraterna avvisar i motion Fi15 (yrkande 1) att vissa lärosäten ska få sänkta anslag i samband med den omfördelning av medel mellan lärosäten som regeringen föreslår. Motionärernas förslag innebär således att den föreslagna omfördelningen av 92,7 miljoner kronor i stället blir ett tillskott med motsvarande belopp.

Miljöpartiet har i sin motion Fi17 ett yrkande med samma innebörd (yrkande 1).

I övrigt föreslås inga ändringar av anslag i relation till propositionen.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anser att regeringens föreslagna satsningar inom det reguljära utbildningsområdet är nödvändiga och att de kommer att spela en viktig roll för att klara den förändring och utmaning som arbetsmarknaden står inför de närmaste åren. Utskottet anser att de avvägningar som ligger bakom satsningarna är rimliga. Utbildningsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena Fi15 (s) yrkande 1 och Fi 17 (mp) yrkande 1.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsförmedlingen har under 2009 givits i uppdrag att löpande prioritera resurser till regioner som drabbas av större varsel, vilket bl.a. de förmedlingar som öppnats i anslutning till arbetsplatser som drabbats av stora varsel är ett exempel på. Arbetsförmedlingen kommer också att arbeta med förebyggande insatser riktade till personer som är eller riskerar att bli arbetslösa med anledning av det försämrade konjunkturläget, ett s.k. ”snabbspår”. Regeringen föreslår en temporär höjning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för 2009. Arbetsmarknadsutskottet finner en sådan höjning väl motiverad och tillstyrker propositionens yrkande 3 i denna del.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet delar utbildningsutskottets respektive arbetsmarknadsutskottets uppfattningar om förslagen inom deras respektive områden. Vad gäller omfördelning av anslag mellan lärosäten vill utskottet peka på att de minskade anslagen till vissa lärosäten inte innebär några begränsningar av deras verksamhet, utan innebär att de samlade resurserna till de berörda lärosätena används på ett mer effektivt sätt.

Utskottet välkomnar också de ökade satsningar på infrastrukturen som regeringen föreslår både av transportpolitiska skäl och av sysselsättnings-skäl och ställer sig därmed bakom de förslag till ändrade utgiftsramar och anslag för 2009 som regeringen föreslår (prop. yrkande 3).

Finansutskottet ställer sig även bakom regeringens förslag till användning av anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. yrkande 1) samt förslaget att bemyndiga regeringen att under samma anslag besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 miljoner kronor 2010 och högst 250 miljoner kronor 2011–2013 (prop. yrkande 2).

Därmed tillstyrker utskottet proposition 2008/09:97 yrkandena 1–3 och avstyrker motionerna Fi15 (s) yrkande 1 och Fi17 (mp) yrkande 1.

5 Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ytterligare åtgärder för att motverka konjunkturnedgången.

Utskottet anser att regeringens åtgärder är väl avvägda. Regeringens åtgärder är utformade för att ge stor positiv effekt på sysselsättningen samtidigt som de håller sig inom en statsfinansiellt ansvarsfull ram.

Samtliga motionsförslag om ytterligare åtgärder avslås.

Jämför reservation 3 (s, v, mp) och särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Skattereduktion för ROT-arbete

Lagen (2007:346) om skattereduktion för hushållsarbete trädde i kraft den 1 juli 2007. Det huvudsakliga syftet med skattereduktionen är att minska svartarbetet och att stimulera arbetsutbudet. I förarbetena till lagen uttalade regeringen att det fanns skäl att även inkludera utgifter för ROT-arbeten. Mot bakgrund av den då konjunkturmässigt starka marknaden för byggnadsarbeten samt av budgetmässiga skäl gjordes emellertid bedömningen att det vid det tillfället inte var lämpligt att inkludera ROT-arbeten i förslaget. Med de långsiktiga och strukturella skäl som framförts, dvs. att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet, samt av konjunkturpolitiska skäl gör regeringen bedömningen att det nu är lämpligt att inkludera ROT-arbete i det nuvarande systemet med skattereduktion för hushållsarbete. Den som har utgifter för ROT-arbete kan därmed få skattereduktion.

Möjligheten till skattereduktion bör riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. En förutsättning för skattereduktion bör därför vara att ROT-arbetet avser ett småhus eller en bostadsrätt som ägs respektive innehas av den som ansöker om eller begär skattereduktion. Regeringen har i propositionen Ägarlägenheter (prop. 2008/09:91) föreslagit att det fr.o.m. den 1 maj 2009 ska införas regler om ägarlägenheter. ROT-arbete som avser en ägarlägenhet bör också omfattas av skattereduktionen, förutsatt att ägarlägenheten ägs av den som ansöker om eller begär skattereduktion.

Att föra in ROT-arbete i det nuvarande systemet med skattereduktion för hushållsarbete medför en viss kostnadsökning för Skatteverket och Sveriges Domstolar. Regeringen avser att se över Skatteverkets och Sveriges Domstolars förvaltningsanslag.

Finansdepartementet har den 14 januari 2009 remitterat en promemoria med förslag till hur ROT-arbeten kan inordnas i regelverket om skattereduktion för hushållsarbete. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i slutet av mars 2009. Ändringarna bör träda i kraft i juni 2009 och omfatta ROT-arbete som har utförts och betalats fr.o.m. den 8 december 2008.

Motionerna

Socialdemokraterna

Regeringens passivitet inför jobbkrisen är oacceptabel anser Socialdemokraterna. Det behövs i stället stora investeringar för framtiden på en rad områden och det är självklart, skriver motionärerna, att en ansvarstagande politik för nya jobb går före stora skattesänkningar.

Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om småföretagande och entreprenörskap. Man förespråkar sänkta arbetsgivaravgifter med särskild inriktning på små företag och en trygghetsgaranti som innebär att nyblivna företagare ska kunna ta med sig mer trygghet från en tidigare anställning. Motionärerna vill vidare inrätta en riskkapitalfond på 5 miljarder kronor som finansieras genom en extra utdelning från Vattenfall AB och särskilt prioriterar åtgärder som stärker näringslivets långsiktiga konkurrenskraft. Små företag ska ges bättre exportstöd och betalningstiderna till de små företagen ska kortas för att förbättra deras likviditet (yrkande 2).

Vidare anser motionärerna att det behövs investeringar i utbildning för att bekämpa jobbkrisen, stärka näringslivets konkurrenskraft och ge ökade möjligheter till arbete. Sammanlagt, inklusive förslagen i budgetmotionen från i höstas, vill motionärerna investera i 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen. Dessa platser omfattar komvux och yrkesvux, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, utbildningsvikariat, den kvalificerade yrkesutbildningen och högskolan (yrkande 4). Tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet presenterar Socialdemokraterna ett paket som för att möta risken för ökad ungdomsarbetslöshet. Paketet består av fyra delar. En miljard kronor riktas till traineeprogram i välfärden. Detta beräknas räcka till ca 3 000 platser. 500 miljoner kronor avsätts för att redan i år satsa på 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Högskolan byggs ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och den kvalificerade yrkesutbildningen med 2 500 platser under 2009. Möjligheterna till praktik och karriärrådgivning förstärks inom både gymnasieskolan, komvux och högskolan. För att bekämpa ungdomsarbetslösheten vill motionärerna också utöka sitt tidigare förslag om förstajobbetavdrag och satsa på lärlingsplatser för långtidsarbetslösa ungdomar. Motionärerna förespråkar också, liksom i höstens budgetmotion, en skattereduktion som motsvarar hela arbetsgivaravgiften för den som anställer arbetslösa ungdomar (yrkande 7).

Motionärerna förespråkar också en särskild jobb- och praktiksatsning på statliga myndigheter för unga akademiker som är på väg att avsluta sina studier (yrkande 9).

Socialdemokraterna begär också ett tillkännagivande om satsningar på s.k. gröna jobb (yrkande 3). Till detta räknas satsningar på renoveringar och ombyggnader av t.ex. miljonprogrammets områden, men även ökade investeringar i järnvägar och kollektivtrafik. Motionärerna är positiva till att regeringen avser att införa ett ROT-avdrag, men anser att avdraget borde vara mer omfattande men tillfälligt. Man vill också införa ett investeringsstöd för hyresrätter.

Försäljningen och utvecklingen av miljöbilar bör stimuleras dels genom att miljöbilspremien förlängs till att gälla hela 2009, dels genom att en generös bonus införs för den som skrotar en minst nio år gammal bil och köper en miljöbil (yrkande 8).

Motionärerna befarar att den ekonomiska krisen kan komma att tvinga kommuner och landsting att säga upp personal. För att undvika uppsägningar inom välfärden anser motionärerna att kommunsektorn ska tillföras 5 miljarder kronor mer än vad regeringen gör (yrkande 5). Ekonomin försämras snabbt i kommunerna, framhåller motionärerna, och de anser att det är mycket angeläget att kommunsektorn får besked om statsbidragen kommande år så att kommunerna kan planera sin verksamhet.

Socialdemokraterna vill också förbättra tryggheten i arbetslöshetsförsäkringen genom att sänka kostnaderna för medlemskap med upp till 75 %. Man vill även höja ersättningen vid arbetslöshet till 80 % och taket till 990 kr per dag (yrkande 6).

Motionärerna beräknar den sammanlagda effekten på de offentliga finanserna av deras förslag till 19,8 miljarder kronor. I den siffran ingår då dels de delar av regeringens förslag som motionärerna godtar, dels förslag som lämnades i november 2008 i motion 2008/09:Fi7, dels åtgärder som presenteras i den nu aktuella motionen.

Vänsterpartiet

Vänsterpartiet anser att kommuner och landsting har en svår ekonomisk situation och måste ges ökade resurser för att neddragningar ska kunna undvikas. Vänsterpartiet hänvisar till sina tidigare förslag om en jobsatsning och om ökade och indexerade statsbidrag. Det är avgörande att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om ökade resurser till kommuner och landsting anser motionärerna (yrkande 1).

Vänsterpartiet föreslår även att kommunerna ges ett investeringsstöd under 2009 för att stimulera investeringar i byggnader och infrastruktur. Stödet bör uppgå till 20 % av investeringskostnaden och föreslås uppgå till 8 miljarder kronor. Detta borde enligt motionärerna kunna skapa i storleksordningen 9 000 arbetstillfällen (yrkande 2).

För att underlätta för kommuner som i dag nekas lån via bankerna bör en särskild kreditfacilitet inrättas som ger kommunerna möjlighet att låna i Riksgäldskontoret till statslåneräntan (yrkande 3).

Regeringen gör vissa satsningar på drift och underhåll av väg och järnväg, men satsningarna behöver vara större anser motionärerna. De berörda myndigheterna bör ges i uppdrag att inventera vilka investeringar som kan sättas i gång omedelbart eller som har kort start och planeringstid (yrkande 4). Vänsterpartiet föreslår även ett tillkännagivande om ökade resurser till Banverket för underhåll av järnvägar (yrkande 16).

Staten bör erbjuda ekonomiskt stöd till fortbildning av anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. Anställda som under en period inte behövs i produktionen bör beviljas studieledighet och efter genomgångna studier återgå till sina jobb. Företagen finansierar utbildningen och staten står för ersättning till de studerande i enlighet med ersättningen från a-kassan. Motionärerna vill också återinföra ett arbetsmarknadspolitiskt program som erbjuder aktivitetsstöd för ettåriga högskolestudier som är arbets-

marknadspolitiskt motiverade. Vänsterpartiet framhåller också betydelsen av att arbetsmarknadspolitiska insatser kan erbjudas även till dem som endast varit arbetslösa en kort tid, om det ger ökade möjligheter att få ett jobb. Sådana insatser får dock inte ta utrymme från insatserna för långtidsarbetslösa skriver motionärerna och begär ett tillkännagivande om ökade investeringar i utbildning (yrkande 5).

ESF-rådet förvaltar EU:s socialfond och integrationsfond i Sverige och fördelar medel dels för kompetensutveckling av anställda, dels för att öka möjligheterna för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden att få jobb. EU-kommissionen gav nyligen besked att de EU-medel som till hälften finansierar projekten kan användas för att förhindra uppsägningar i krisdrabbade företag. Motionärerna anser att regeringen bör bevilja en sådan tidigareläggning av redan budgeterade projekt i den mån ESF-rådet anser att det är lämpligt och möjligt att genomföra (yrkande 6).

Vänsterpartiet föreslår en särskild utbildningssatsning för arbetslösa unga för att de ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Utbildningen ska anvisas av Arbetsförmedlingen, genomföras inom ramen för komvux och deltagarna ska vara berättigade till aktivitetsstöd under utbildningstiden. Under 2009 bör 4 000 sådana utbildningsplatser inrättas (yrkande 7). Vänsterpartiet anser att regeringen bör ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att tillsammans med kommuner, föreningsliv och andra lämpliga samarbetspartner öka antalet praktikplatser för unga. Sådana platser bör kunna anvisas tidigt, och inte som i dag efter fem sex månader (yrkande 8).

Tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet presenterar Vänsterpartiet ett paket för att möta risken för ökad ungdomsarbetslöshet. Paketet består av fyra delar. En miljard kronor riktas till traineeprogram i välfärden. Detta beräknas räcka till ca 3 000 platser. 500 miljoner kronor avsätts för att redan i år satsa på 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Högskolan byggs ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och den kvalificerade yrkesutbildningen 2 500 platser under 2009. Möjligheterna till praktik och karriärrådgivning förstärks inom både gymnasieskolan, komvux och högskolan.

Regeringens satsningar inom utbildningsområdet är i princip bra, men de är otillräckliga. Vänsterpartiet begär ett tillkännagivande om ökade resurser för att inrätta 2 125 ytterligare platser i den eftergymnasiala yrkesutbildningen (yrkande 15).

Arbetslöshetsförsäkringen behöver göras om i grunden anser Vänsterpartiet, och på kort sikt behöver villkoren ändras. Den högsta dagpenningen bör höjas från 680 kr per dag till 916 kr per dag, och ersättningsnivån bör höjas till 80 % för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstödet. Grundbeloppet bör höjas, två karensdagar tas bort och möjligheten för deltidsarbetslösa att stämpla i 300 dagar bör återinföras. Kvalifikationstiden bör förkortas och de komplicerade och onödiga inträdesvillkoren slopas. Åtgärderna finansieras genom en enhetlig avgift på högst 100 kr för a-kassornas medlemmar (yrkande 9).

För att stimulera produktion av hyresrätter och underlätta klimatanpassning och energieffektivisering av befintliga bostäder vill motionärerna inrätta en bostadsfond som tillförs 10 miljarder kronor per år (yrkande 10). Denna satsning skulle ge 11 000 nya byggjobb skriver motionärerna.

Vänsterpartiet är positivt till ett ROT-avdrag men har invändningar mot den utformning regeringen har tänkt sig. Avdraget bör vara tidsbegränsat, det bör även omfatta ägare av hyreshus och beloppsgränserna för avdraget bör utformas som förra gången ROT-avdrag infördes, dvs. skattereduktionen kan maximalt uppgå till 10 500 kr för småhus, 5 000 kr för en bostadsrätt och 20 000 kr för hyreshus (yrkande 11).

Företagens möjligheter att få tillgång till kapital har kraftigt försämrats. Vänsterpartiet föreslår att en riskkapitalfond bildas och tillförs 5 miljarder kronor genom en extra utdelning från Vattenfall (yrkande 12). Det är viktigt, framhåller motionärerna, att Sverige även i framtiden kan vara med och utveckla ny teknik inom centrala tillväxtområden, inte minst energi- och miljöområdet. Motionärerna föreslår att regeringen ska återkomma med förslag till riksdagen om ökade investeringar i gröna jobb (yrkande 13).

Motionärerna anser att det behövs ytterligare åtgärder för att komma till rätta med osäkerheten på kreditmarknaden och de mindre företagens likviditetsproblem och begär ett tillkännagivande om detta (yrkande 14). Man anser bl.a. att reglerna för garantiprogrammet för bankerna bör ändras så att alla banker omfattas och kan ingå. Man ifrågasätter bankernas rätt att ensidigt säga upp krediter och förordar kortade betalningstider. Motionärerna pekar också på möjligheten att låta banker som staten har ägarinflytande över få särskilda uppdrag att se till att små och medelstora livskraftiga företag inte går omkull på grund av krisen i det finansiella systemet.

Miljöpartiet

Miljöpartiet har i likhet med övriga oppositionspartier invändningar mot regeringens utformning av ROT-avdraget. Det avdrag som regeringen föreslår är alltför begränsat och ställer inte tillräckliga krav på energieffektivisering och andra miljöåtgärder anser motionärerna. Avdraget borde dessutom omfatta hyresfastigheter. Regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen på ett ROT-avdrag som omfattar alla bostadshus och som styr mot energi- och miljöåtgärder (yrkande 2).

Motionärerna bedömer att det behövs ytterligare underhållsarbete av järnvägsnätet och att detta snabbt kan sättas i gång nu när konjunkturen vänder nedåt och ledig arbetskraft finns att tillgå. Regeringen bör återkomma med förslag på ytterligare resurser till Banverket för innevarande år för att öka underhållet av järnväg (yrkande 3). Motionärerna begär ett tillkännagivande om att underhåll av järnvägar ska prioriteras och att Banverket bör tillföras ytterligare resurser (yrkande 10).

Skogsstyrelsen har tidigare haft ett omfattande arbete tillsammans med Arbetsförmedlingen där arbetslösa jobbat med bl.a. naturvård skriver Miljöpartiet. Programmet gröna jobb skapade både arbetstillfällen samtidigt som viktiga insatser kunde genomföras i naturreservat och nationalparker. Genom regeringens politik har programmet nu upphört. Denna typ av gröna jobb borde i stället utvecklas kraftigt anser motionärerna (yrkande 4).

Miljöpartiet avsatte i sin budgetmotion hösten 2008 betydligt mer pengar än regeringen till klimatinvesteringsprogram (Klimp) som kan användas bl.a. till biogasutbyggnad och investeringar i hållbara mobilitetslösningar. Nu när konjunkturen vänder nedåt bör ytterligare insatser göras anser motionärerna, och Miljöpartiet vill därför avsätta ytterligare medel för klimatinvesteringar i kommunerna (yrkande 5).

Miljöpartiet bejakar regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser i form av att möjligheterna till coachning och praktik utvidgas och att antalet platser i yrkesvux och eftergymnasial vuxenutbildning utökas. Förslagen är dock otillräckliga anser motionärerna. Antalet platser i arbetsmarknadsutbildning och andra kvalitativa åtgärder måste öka ytterligare, och regeringen bör återkomma med förslag om att redan för 2009 skjuta till 500 miljoner kronor till arbetsmarknadsutbildning (yrkande 6).

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bedömer att hälften av landstingen att tvingas skära ned verksamheten för att klara ekonomin under 2009. Ett 60-tal kommuner och hälften av landstingen beräknas ha gått med underskott redan 2008. Arbetsförmedlingen beräknar att 10 000 jobb kommer att försvinna i den offentliga tjänstesektorn under nästa år. SKL har skriftligen begärt 3 miljarder kronor för 2009 och 5 miljarder kronor 2010 för att lösa den värsta krisen skriver motionärerna. Sverige har starka offentliga finanser, långt bättre än de allra flesta andra västländer. Dessa resurser ska nu användas, bl.a. till att garantera kvaliteten i välfärdssektorn. Miljöpartiet föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som innebär höjda statsbidrag med 5 miljarder kronor årligen till kommuner och landsting (yrkande 7).

Regeringen är för passiv gentemot ökad ungdomsarbetslöshet anser motionärerna och presenterar tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ett ungdomspaket. Paketet består av fyra delar. En miljard kronor riktas till traineeprogram i välfärden. Detta beräknas räcka till ca 3 000 platser. 500 miljoner kronor avsätts för att redan i år satsa på 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Högskolan byggs ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och den kvalificerade yrkesutbildningen med 2 500 platser under 2009. Möjligheterna till praktik och karriärrådgivning förstärks inom både gymnasieskolan, komvux och högskolan (yrkande 8).

Regeringen har konsekvent sedan 2006 försämrat arbetslöshetsförsäkringen skriver Miljöpartiet. Försäkringen har blivit dyrare och ersättningen lägre. En viktig del i strukturomvandlingarna i Sverige har varit att människor känt trygghet och därför varit mindre oroliga för att förlora sitt

arbete. När regeringen nu försämrat arbetslöshetsförsäkringen har förmågan till omställning blivit sämre. Miljöpartiet anser att taket i försäkringen bör höjas och att fler bör omfattas, och föreslår att regeringen ska återkomma med förslag av sådan innebörd (yrkande 9).

Miljöpartiet beräknar att partiets åtgärder innebär en nettoförsvagning av den offentliga sektorns finansiella sparande under 2009 med 17,5 miljarder kronor. I denna siffra ingår då dels de delar av regeringens förslag som Miljöpartiet ställer sig bakom, dels förslag som tidigare presenterats.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet instämmer i regeringens bedömning att utvidga systemet med skattereduktion för hushållsarbete till att även omfatta ROT-arbeten. Skatteutskottet anser att det finns starka skäl att ge skattereduktion för ROT-arbeten i hushållen dels för att bekämpa svartarbete, dels för att öka efterfrågan på byggtjänster och därmed bidra till att upprätthålla produktion och sysselsättning. Vidare anser skatteutskottet att det är rimligt att åtgärden begränsas till det område där det finns ett långsiktigt behov av att bekämpa svartarbete och få till stånd ett ökat arbetsutbud, och utskottet är inte berett att tillstyrka ett utvidgat ROT-avdrag som omfattar alla ägare av flerfamiljshus.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet begär i en gemensam avvikande mening ett tillkännagivande om ROT-avdraget. ROT-avdraget bör vara tidsbegränsat, det bör även omfatta bostadsrättsföreningar och hyreshus och det bör vara inriktat på att uppmuntra energieffektiviseringar och miljöförbättrande åtgärder.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsmarknadsutskottet avstyrker de i motionerna Fi15(s), Fi16(v) och Fi17(mp) framförda förslagen som berör utskottets beredningsområde. Utskottet ansluter sig i stället till de förslag och redan beslutade insatser inom dess beredningsområde som presenteras i propositionen. Arbetsmarknadsutskottet anser att regeringens åtgärder är väl avvägda, både vad gäller inriktning och omfattning. Insatserna är enligt arbetsmarknadsutskottets mening ytterligare exempel på den nya linje i arbetsmarknadspolitiken som Alliansregeringen fört och som visat sig framgångsrik – med konsekvent fokus på jobbskapande och matchning, snarare än på förmedling av åtgärder och bidrag. Utskottet känner sig också tryggt i förvisningen att regeringen noga följer den vidare utvecklingen och återkommer till riksdagen med ytterligare förslag i linje med den hittills förda politiken om så skulle visa sig bli nödvändigt.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar, dels en gemensam (s, v, mp), dels tre partivisa.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anser att Socialdemokraternas yrkande 6 bör avstyrkas i de delar som avser studenternas ekonomiska villkor. Man hänvisar till studiesociala utredningen (U2007:13) som ska lämna sitt slutbetänkande den 31 mars i år.

Utbildningsutskottet anser att regeringens föreslagna satsningar inom det reguljära utbildningsområdet är nödvändiga och att de kommer att spela en viktig roll för att klara den förändring och utmaning som arbetsmarknaden står inför de närmaste åren. Utskottet anser att de avvägningar som ligger bakom satsningarna är rimliga och anser att motionsyrkandena från Socialdemokraterna (Fi15 yrkandena 4 och 6), Vänsterpartiet (Fi16 yrkande 5 och 15) och Miljöpartiet (Fi17 yrkande 6) bör avstyrkas.

Oppositionspartierna ställer sig i var sin avvikande mening bakom förslagen i sina respektive motioner.

Finansutskottets ställningstagande

Oppositionspartierna anser genomgående att regeringen har förhållit sig alltför passiv till den ekonomiska nedgången och att de åtgärder som regeringen genomfört eller föreslagit är otillräckliga. Utskottet anser att den bild av passivitet och handlingsförlamning som oppositionen försöker förmedla i högsta grad är missvisande. Regering och riksdag har enligt utskottets uppfattning agerat snabbt och resolut genom att vidta åtgärder både för att lösa krisen på de finansiella marknaderna och för att motverka nedgången i konjunkturen.

Här kan nämnas t.ex. stabilitetsfonden och garantiprogrammet som har bidragit till att skapa stadga för banksektorn även om avgiftssättningen i garantisystemet inneburet att anslutningen till systemet än så länge blivit mindre än vad som hade varit önskvärt. Exportfinansieringen har stärkts genom kreditgarantier till AB Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN). Möjligheterna för småföretag att få krediter har förbättrats genom kapitaltillskott till Almi företagspartner AB, och för fordonsindustrin har öppnats en möjlighet till undsättningslån, och regeringen har även ställt upp garantier för krediter från Europeiska investeringsbanken. I budgetpropositionen för 2009 presenterade regeringen en expansiv finanspolitik med flera sysselsättningsstimulerande åtgärder såsom utökad jobbskatteavdrag och lägre arbetsgivaravgifter för ungdomar. Den finanspolitiska expansion som föreslogs i budgetpropositionen för 2009 uppgick till ca 32 miljarder kronor eller drygt 1 % av BNP. Tillsammans med de åtgärder som presenteras eller föreslås i den nu aktuella propositionen uppgår åtgärderna för 2009 till ca 41 miljarder kronor eller ca 1,3 % av BNP.

Det är enligt utskottets uppfattning mycket viktigt att de åtgärder som nu vidtas inte bara är av lämplig omfattning utan att de är utformade för att ge så positiva effekter på sysselsättningen som möjligt och att de är strukturellt riktiga. Klokt utformade åtgärder kan bidra inte bara till att dämpa konjunkturedgångens effekter på kort sikt utan även till att stärka de långsiktiga tillväxtförutsättningarna och den långsiktiga sysselsättningen.

Oppositionspartierna har i sina respektive motioner fört fram flera förslag som avstyrkts av riksdagen under hösten, dels i samband med behandlingen av budgetpropositionen, dels i betänkande 2008/09:FiU12 Åtgärder mot konjunkturförsvagningen. Tyngdpunkten i oppositionspartiernas förslag ligger på ökade satsningar inom arbetsmarknadspolitik och utbildning.

Arbetsmarknadsutskottet välkomnar de nya åtgärder som regeringen presenterar i proposition 2008/09:97, vilka i kombination med redan genomförda reformer bör kunna leda till att lågkonjunktorens effekter på den svenska arbetsmarknaden dämpas och att tiden i arbetslöshet för dem som under de närmaste åren riskerar att förlora sina jobb kan förkortas.

Arbetsmarknadsutskottet framhåller vikten av att ungdomsarbetslösheten hålls tillbaka. Förslagen till förstärkningar av utbildning på gymnasie- och eftergymnasial nivå bidrar till att förbättra ungdomars anställningsbarhet och sänka trösklarna för deras inträde på arbetsmarknaden. Möjligheterna för ungdomar att kvalificera sig till nystartsjobb förbättras. Personliga coacher har hittills primärt varit förbehållet dem som befunnit sig relativt långt från arbetsmarknaden, dvs. i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar. I den svårare arbetsmarknadssituation som råder kan det emellertid vara effektivt anser arbetsmarknadsutskottet, att även de som nyligen blivit arbetssökande får tillgång till intensifierat stöd redan från första dagen.

Arbetsmarknadsutskottet ser problem med oppositionspartiernas förslag både vad gäller innehåll och finansiering t.ex. när Socialdemokraterna föreslår fler platser utan att ange vilken längd de tänkta insatserna är avsedda att ha. Regeringens linje är att genomföra ett kraftfullt, väl avvägt och tidsmässigt avgränsat paket av insatser som inte riskerar de offentliga finanserna, samtidigt som beredskapen är hög för att om utvecklingen på arbetsmarknaden så kräver komplettera med ytterligare insatser, skriver arbetsmarknadsutskottet. Denna linje står i kontrast till oppositionspartiernas illa specificerade krav på tiotusentals fler platser i olika typer av åtgärder än vad regeringen förordar. Arbetsmarknadsutskottet anser att förslag om åtgärder måste utgå från en tydligare analys av de faktiska behoven på arbetsmarknaden.

Sammantaget anser arbetsmarknadsutskottet att regeringens förslag till åtgärder är väl avvägda både vad gäller innehåll och omfattning. Insatserna är ytterligare exempel på den nya linje i arbetsmarknadspolitiken som alliansregeringen fört och som visat sig framgångsrik – med konsekvent fokus på jobbskapande och matchning, snarare än på förmedling av åtgärder och bidrag, anser arbetsmarknadsutskottet.

Finansutskottet ställer sig i likhet med arbetsmarknadsutskottet avvisande till oppositionspartiernas förslag på arbetsmarknadsrådet. Regeringens förslag är omfattande – närmare 3 miljarder kronor satsas på matchningsverksamhet 2009–2011 och 6,6 miljarder kronor på praktikplatser under samma period. Åtgärderna är utformade så att de stärker den arbetssökandes möjligheter att få ett jobb, på kort sikt genom förstärkt hjälp med jobsökande, och på lång sikt genom utbildnings- eller praktikinsatser som upprätthåller och förstärker den arbetssökandes kompetens och anställningsbarhet.

I motionerna från de tre oppositionspartierna framförs krav på ökat ekonomiskt stöd till kommunsektorn. Socialdemokraterna vill tillföra kommunsektorn 5 miljarder kronor mer än regeringen. Vänsterpartiet hänvisar till sina tidigare förslag om en jobsatsning och om indexerade statsbidrag och förespråkar även ett särskilt investeringsstöd för kommunerna under 2009. Miljöpartiet anser att kommunerna bör tillföras 5 miljarder kronor extra årligen.

Den ekonomiska tillbakagången påverkar kommunsektorns ekonomi negativt. Ett minskat antal arbetade timmar innebär att skatteunderlaget växer långsammare under 2009 än 2008, och även 2010 väntas en svag utveckling av kommunernas skatteinkomster. De kommunala konsumtionsutgifterna beräknas öka relativt starkt under 2009 men för 2010 begränsas utrymmet för konsumtionsutgifter av den svaga inkomstutvecklingen. Utvecklingen av inkomster och utgifter innebär att kommunsektorns finansiella sparande och resultat gradvis försämras. Till och med 2009 beräknas kommunsektorn som helhet visa överskott i det finansiella sparandet. Resultatet beräknas dock vara lägre än de 2 % av summan skatteintäkter och statsbidrag som brukar anses utgöra god ekonomisk hushållning. Finansutskottet är inte berett att tillstyrka oppositionens förslag om ökat ekonomiskt stöd till kommunsektorn men anser att det är angeläget att, som regeringen gör, noga följa den ekonomiska utvecklingen i kommuner och landsting och ha beredskap för åtgärder om det framöver skulle visa sig befogat.

Motionärerna efterfrågar även ökade satsningar på infrastrukturinvesteringar. Regeringen aviserade redan i budgetpropositionen för 2009 ökade satsningar på investeringar i infrastruktur och överlämnade under hösten en proposition (prop. 2008/09:35) till riksdagen. Närtidssatsningen som avsåg 2009 och 2010 uppgick till 7,6 miljarder kronor.

Nu föreslår regeringen ytterligare satsningar på infrastruktur både av transportpolitiska och sysselsättningspolitiska skäl och föreslår ökade anslag både till Banverket och Vägverket. Utskottet ställde sig bakom de ökade satsningarna i avsnitt 4 i detta betänkande.

Arbetslöshetsförsäkringen bör förändras genom att ersättningsnivån höjs och avgifterna sänks anser oppositionspartierna. Utskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande förslag och har inte ändrat uppfattning i denna fråga. Arbetslöshetsförsäkringen ska ses som en omställningsförsäkring

och fungera under en övergångsfas. Försäkringen ska vara en trygg omställningsförsäkring men inte fungera som ett allmänt försörjningssystem, och arbetslinjen ska vara tydlig. Finansutskottet står bakom de förändringar av arbetslöshetsförsäkringen som gjorts under denna mandatperiod.

Vänsterpartiets föreslår att en bostadsfond ska inrättas och tillföras 10 miljarder kronor årligen för att stimulera produktion av hyresbostäder. Liknande förslag behandlades och avstyrktes av utskottet senast i samband med höstens budgetproposition. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning.

Motionsförslag om att inrätta en riskkapitalfond och finansiera denna med en extra utdelning från Vattenfall AB behandlades av riksdagen i december 2008 då finansutskottet avstyrkte förslaget med stöd av näringsutskottet. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra kapitalförsörjningen och är beredd att inom ramen för stabilitetsprogrammet skjuta till upp till 50 miljarder kronor till bankerna för att dessa ska kunna öka sin utlåning. Utskottet avstyrker motionärernas förslag.

Regeringen aviserar i propositionen att man avser att lämna en proposition till riksdagen senare i vår med förslag om att arbeten med renovering, ombyggnad och tillbyggnad, s.k. ROT-arbeten, ska inordnas i systemet med skattereduktion för hushållstjänster. Syftet med denna åtgärd är både strukturellt och konjunktorellt, dels att bekämpa svartarbete, dels att öka efterfrågan på byggtjänster och upprätthålla sysselsättning och produktion. Oppositionspartierna invänder inte mot att införa en form av ROT-avdrag men anser att det bör vara tidsbegränsat och att det bör omfatta även bostadsrättsföreningar och hyresfastigheter. Vänsterpartiet förespråkar ett avdrag som utformas i linje med de regler för ROT-avdrag som fanns under 2004–2005. Finansutskottet instämmer liksom skatteutskottet i regeringens bedömning att det finns starka skäl att ge skattereduktion för ROT-arbeten i hushållen dels för att bekämpa svartarbete, dels för att öka efterfrågan på byggtjänster. Det är också rimligt att åtgärden begränsas till det område där det finns ett långsiktigt behov av att bekämpa svartarbete.

Även på övriga punkter avstyrker utskottet oppositionspartiernas förslag. De åtgärder som regeringen presenterar i propositionen utgör enligt utskottets uppfattning en väl balanserad avvägning. Åtgärderna bedöms ha positiva effekter på sysselsättning och arbetslöshet såväl i ett kortsiktigt som långsiktigt perspektiv, de bidrar till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och till att öka de arbetslösas möjligheter att komma tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden genom utbildning och arbetspraktik. Personer med svag förankring på arbetsmarknaden får större möjligheter till anställning genom den dubblade subventionen av nystartsjobben. Satsningarna på infrastruktur innebär att angelägna underhållsåtgärder genomförs och ger ökad sysselsättning på kort sikt. Åtgärderna som presenteras i propositionen är omfattande, men inte så omfattande att de budgetpolitiska målen eller de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet äventyras.

Utskottet står bakom regeringens åtgärder och avstyrker samtliga här aktuella motionsförslag.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Tilläggsbudget 1 för 2009, punkt 1 (s, mp)

av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Tommy Ternemar (s) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Tilläggsbudget 1 för 2009

a)

=Utskottet.

b)

=Utskottet.

c)

Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar ändrade anslag enligt bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s) yrkande 1 och 2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 1 och avslår proposition 2008/09:97 punkt 3.

Ställningstagande

Vi motsätter oss de neddragningar av anslag till vissa lärosäten på sammanlagt 93 miljoner kronor som regeringen föreslår och anser att anslagen i stället borde anvisas i enlighet med förslagen i våra motioner som framgår i bilaga 2. Därmed tillstyrker vi motionerna Fi15 (s) yrkande 1 och Fi17 (mp) yrkande 1 och avstyrker propositionens yrkande 3.

2. Tilläggsbudget 1 för 2009, punkt 1 – motiveringen (v)
av Ulla Andersson (v).

Ställningstagande

Vänsterpartiet förespråkar ökade satsningar på universitet och högskolor och föreslog i sin budgetmotion en annan fördelning på anslag än regeringen. Vi är nu förhindrade att föreslå en annan anslagsfördelning för hela utgiftsområdet och avstår därför från att reservera oss mot regeringens omfördelningar av anslagen inom utgiftsområde 16.

3. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (s, v, mp)
av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om behovet av ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s) yrkandena 2–9, 2008/09:Fi16 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkandena 1–16 och 2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkandena 2–10.

Ställningstagande

Den globala finanskrisen har inneburit att konjunkturläget i Sverige har försämrats mycket kraftigt det senaste halvåret. Redan våren 2008 fanns tecken på en försvagad konjunktur och försämrad arbetsmarknad. Vi förespråkade då åtgärder för att stimulera sysselsättning och motverka arbetslöshet. När regeringen presenterade sin budgetproposition i september fanns tydliga indikationer på ekonomisk tillbakagång men nedgångens fulla kraft stod klar först senare. Under hösten framstod det dock enligt vår mening som uppenbart att propositionens prognoser var överspelade. Vi ansåg att det behövdes kraftfulla åtgärder för att motverka konjunkturbedgången och lämnade i november en rad motionsförslag för att dämpa nedgången i ekonomin och den ökande arbetslösheten. Våra förslag avsågs av riksdagen. Efter våra krav på åtgärder – och liknande krav som framförts av flera oberoende debattörer – presenterade regeringen pliktskyldigast ett program i början av december och överlämnade det i form av en proposition till riksdagen i slutet av januari.

Regeringens passivitet och senfärdighet inför den kraftiga konjunkturedgången är anmärkningsvärd. Regering och riksdag har visserligen vidtagit ett antal åtgärder för att normalisera finansmarknaderna. Vi har stått bakom åtgärderna. Flera av dessa tycks i stor utsträckning emellertid ha blivit slag i luften. Garantiprogrammet utnyttjas bara av en av de fyra storbankerna trots regeringens försäkringar om att alla skulle delta. De utökade kreditmöjligheterna för Svensk Exportkredit och Exportkreditnämnden har ännu inte tagits i anspråk och några undsättningslån till fordonssektorn har inte beviljats.

När det gäller åtgärder mot konjunkturedgången och den stigande arbetslösheten är regeringens passivitet än mer påfallande. Förslagen som presenteras i propositionen är enligt vår mening för små och kommer för sent. Den dramatiska händelseutvecklingen har fortsatt under vintern – med 37 000 personer varslade och 22 000 personer nyinskrivna enligt Arbetsförmedlingens statistik för januari 2009. Men trots det åstadkommer regeringen bara ett magert paket som kommer att visa sig otillräckligt om krisen fördjupas, vilket de flesta bedömare utgår från.

Vi är överens om att regeringens förslag är otillräckliga och att regeringens passivitet medför att lågkonjunkturen både fördjupas och förlängs. Vi har en tydlig gemensam inriktning i våra motioner – en inriktning som innebär att det behövs ett betydligt kraftigare stimulanspaket mot jobbkrisen än det som regeringen presenterar i sin proposition. Vi förespråkar stora satsningar inom arbetsmarknaden, utbildningen och välfärden och vill stimulera efterfrågan i ekonomin så att arbetslösheten så långt som möjligt kan hållas tillbaka.

Sveriges kommuner och landsting står inför stora ekonomiska svårigheter. Konjunkturedgången leder till kraftigt vikande skatteintäkter samtidigt som utgifterna inte påverkas i någon större utsträckning. Kommuner och landsting står inför risken att behöva minska sin personal kraftigt och dra ned på sina verksamheter. Detta innebär risk för inte bara en jobbkris utan även en välfärdskris. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har skriftligen begärt 3 miljarder kronor i tillskott 2009 och 5 miljarder kronor för 2010. Även Konjunkturinstitutet varnade i december för att nedskärningar kan bli aktuella i kommuner och landsting om inte extra resurser tillförs. Regeringen har dock inte reagerat och föreslår inte några tillskott till kommunsektorn i propositionen. Vi anser att kommuner och landsting måste få ett betydande resurstillskott såväl 2009 som 2010 och att ett sådant besked måste komma mycket snart så att kommuner och landsting ges rimliga förutsättningar att planera sin verksamhet.

Vi anser att regeringen inte tar problemen med den höga ungdomsarbetslösheten på allvar. Den enda åtgärd som föreslås är en marginell justering av åldersgränsen för nystartsjobb. Det är också värt att notera att den förstärkning av nystartsjobben som införts inte gäller ungdomar. Sedan tidigare finns en generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga men denna åtgärd har begränsad sysselsättningseffekt eftersom den till största

delen subventionerar företag som redan har många ungdomar anställda, i stället för att stimulera till att nyanställa ungdomar. Snarare finns en risk att arbetsgivare kommer att dra sig för att förlänga tidsbegränsade anställningar för ungdomar som passerar åldersgränsen.

Vi anser att det behövs ett åtgärds paket för att bekämpa arbetslösheten bland ungdomar och framför därför ett gemensamt förslag. Vi föreslår satsningar på 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktas till unga under 25 år. Vi vill avsätta 500 miljoner kronor för detta. För att få jobb behöver ungdomar referenser och erfarenheter från arbetslivet. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv – i både gymnasieskola, komvux och högskola. Redan nu föreslår vi 100 miljoner kronor för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting finns det stora behov av nyrekryteringar i den offentliga sektorn inom de närmaste åren, bl.a. på grund av pensionsavgångar. Rekryteringsbehovet är stort när det gäller t.ex. vårdbiträden och yrkeslärare, men också när det gäller andra yrkesgrupper. Vi har ett gemensamt förslag om att 1 miljard kronor redan i år ska riktas till trainee-program i välfärden. Det räcker till cirka 3 000 trainee-platser.

Trots att ungdomskullarna växer kraftigt under de kommande åren har regeringen minskat antalet studieplatser på både komvux och högskola. Risken är betydande att vi nu står inför ett historiskt trendbrott: att andelen ungdomar som har möjlighet att gå vidare till högre studier för första gången kommer att minska. Vi vill kraftigt bygga ut både komvux, kvalificerad yrkesutbildning (KY) och högskola. Ungdomar ska ha möjlighet både att komplettera sin gymnasieutbildning och att läsa in gymnasiet om de inte tidigare har gjort det. Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och KY med minst 2 500 platser redan i år.

För oss ter det sig självklart att Arbetsförmedlingen måste få betydligt större resurser till utbildningsinsatser för att klara den utmaning arbetsmarknaden står inför. Stora insatser som är individanpassade behövs också för dem som har allra svårast att få jobb. En hög utbildningsnivå och en aktiv arbetsmarknadspolitik är omistliga delar i den svenska modellen, där strävan är att öka produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet genom att bejaka strukturomvandling. Till skillnad från regeringen vill vi fortsätta att bygga vidare på och förbättra denna modell där staten tar sin del av ansvaret för ett väl fungerande, utvecklande och demokratiskt arbetsliv.

Nedmonteringen av arbetslöshetsförsäkringen blir allt allvarligare ju mer arbetslösheten stiger. På två år har ca en halv miljon personer lämnat a-kassan och står nu utan försäkring. Av dem som är inskrivna på arbetsförmedlingarna är 43 % utan inkomstrelaterat skydd, och cirka tre fjärdedelar av dessa står helt utan rätt till ersättning. Den låga nivån på taket i försäkringen och sänkningen av ersättningsnivån innebär dessutom att ännu färre har ett inkomstskydd som de faktiskt kan leva på. Arbetslöshetsförsäk-

ringen har devalverats till att bara vara ett grundskydd då endast en av fyra heltidsarbetslösa har en ersättning som motsvarar 80 % av inkomsten. För att locka tillbaka personer till a-kassorna föreslog regeringen i budgetpropositionen en sänkning av avgifterna med 50 kronor. Det är naturligtvis alldeles otillräckligt. Vi anser att arbetslöshetsförsäkringen måste förbättras bl.a. genom att fler tillförsäkras 80 % av inkomsten och genom att avgifterna sänks kraftigt.

Vi välkomnar att regeringen nu föreslår ökade satsningar på investeringar i infrastruktur men anser att satsningarna dels borde vara större, dels att de i högre grad borde vara inriktade på miljövänligare alternativ såsom spårbunden trafik och kollektivtrafik.

Det är bra att regeringen nu föreslår ett ROT-avdrag, men den tänkta utformningen har enligt vår uppfattning flera brister. Det mest anmärkningsvärda är att bostadsrättsföreningar och hyreshus inte omfattas. Vi vill att ett ROT-avdraget ska omfatta alla flerfamiljshus och vara neutralt mellan olika boendeformer. Det ROT-avdrag som regeringen planerar ställer inte heller tillräckliga krav på energieffektivisering och andra miljöåtgärder. Vi anser att ROT-avdraget bör vara särskilt inriktat på att uppmuntra energieffektiviseringar och miljöförbättrande åtgärder. För att åstadkomma maximal effekt på sysselsättningen bör ROT-avdraget även vara tidsbegränsat och gälla nu när jobbkrisen pågår.

Vi står även bakom de gemensamma avvikande meningar som lämnats av de rödgröna i skatte- och arbetsmarknadsutskotten. Med det anförda tillstyrker vi delvis motionerna Fi15 (s) yrkandena 2–9, Fi16 (v) yrkandena 1–16 och Fi17 (mp) yrkandena 2–10.

Särskilda yttranden

1. Ytterligare åtgärder mot konjunkturedgången, punkt 2 (s)

Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s) och Tommy Ternemar (s) anför:

Utöver den politik som vi presenterat gemensamt med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i reservation 3 vill vi även framhålla några punkter där vi står bakom Socialdemokraternas motion men väljer att inte här reservera oss.

Villkoren för entreprenörskap måste stärkas. För att förbättra villkoren för småföretagen och skapa fler jobb föreslår vi ett brett entreprenörsprogram.

Regeringen har höjt *arbetsgivaravgifterna* för de minsta företagen. Vi vill i stället göra det billigare för de minsta företagen att anställa och förespråkar en särskild sänkning av arbetsgivaravgifterna för småföretag med 2,5 procentenheter. För ett litet företag med ett par tre anställda betyder vårt förslag en sänkt arbetsgivaravgift med sammanlagt upp till ca 25 000 kr.

Övergången från anställning till företagande bör underlättas genom att nyblivna entreprenörer får ta med sig mer trygghet från den föregående anställningen. Nyföretagare ska under en period om upp till tre år kunna välja att tillgodoräkna sig inkomstryggheten från en tidigare anställning. Denna reform bör införas under en försöksperiod och permanentas om reformen faller väl ut.

De små företagens möjligheter att få *tillgång till kapital* behöver förbättras. Vi vill, liksom vi föreslog i höstas, göra en extra utdelning från Vattenfall med 5 miljarder kronor för att skapa en ny riskkapitalfond. Den nya riskkapitalfonden ska agera marknadskompletterande. Detta uppdrag bedöms i det rådande ekonomiska läget vara relativt brett. Fonden ska administreras och styras av Innovationsbron tillsammans med andra befintliga offentliga riskkapitalaktörer. Fonden ska aktivt stimulera det breda näringslivets kapitalbehov, men med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Insatser som stärker det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft ska särskilt prioriteras.

För att *förbättra likviditeten* för småföretagen måste breda insatser genomföras. En del i detta arbete är att korta betalningstiderna till småföretagen. Här bör staten gå före. Som en temporär åtgärd vill vi att statens myndigheter kortar sina betalningstider från 30 till 10 dagar. Kostnaden för denna åtgärd uppgår till drygt 100 miljoner kronor.

Vi anser också att *Exportfrämjandet* ska tillföras totalt närmare 100 miljoner kronor med bl.a. gratis rådgivning för leverantörer som vill komma ut och konkurrera på den internationella marknaden. En annan del i satsningen är att utbilda fler exportsäljare.

När jobbkrisen förvärras drabbas även unga välutbildade hårt. Vi föreslår en ny särskild jobb- och praktiksatsning på statliga myndigheter riktad till de unga som är på väg att avsluta sina studier och som nu möter en hård arbetsmarknad. Vi avsätter 100 miljoner kronor för denna satsning. Pengarna ska användas till att aktivt förmedla och kontrollera praktikplatserna, stimulera framväxten av nya praktikplatser och stimulera till jobb efter praktik. Satsningen innebär också en medfinansiering av praktiklön. Omkring 1 000 unga nyexaminerade akademiker bör kunna omfattas av satsningen.

Regeringen har i förtid avskaffat miljöbilspremie och trängselskattebefrielsen i Stockholm samt slopat den tidigare skrotningspremie. Sammantaget är detta ett mycket hårt slag mot utvecklingen och försäljningen av miljöbilar, som riskerar att förvärra jobbkrisen inom fordonsindustrin. Vi anser att miljöbilspremie ska förlängas och att en ny skrotningspremie ska införas. Dessutom föreslår vi att en ny generös grön bonus införs för den som köper en bil som uppfyller kraven för miljöbilspremie och som samtidigt skrotar sin gamla bil. Den som köper en miljöbil och samtidigt skrotar en bil som är minst nio år gammal får en sammanlagd bonus på 25 000 kr. För att det inte ska uppstå fusk genom handel med skrotbilar måste den som lämnar sin gamla bil ha ägt den i minst ett år. Premien bör gälla hela 2009 ut. Totalt beräknas uppemot 10 000 nya bilar köpas och 10 000 miljöfarliga bilar skrotas med stöd av denna nya bonus.

2. Ytterligare åtgärder mot konjunkturedgången, punkt 2 (v)

Ulla Andersson (v) anför:

Utöver den politik som vi presenterat gemensamt med Socialdemokraterna och Miljöpartiet i reservation 3 vill vi även framhålla några punkter där vi står bakom Vänsterpartiets motion men väljer att inte här reservera oss.

Ett nytt system för statens bostadsfinansieringsinsatser är angelägnare än någonsin. Behoven av bra och billiga bostäder är stora på många orter, inte minst för ungdomar. En stark allmännytta med många hyresrätter till låga hyror är ett smörjmedel i ekonomin eftersom det underlättar rörligheten på arbetsmarknaden, vilket är särskilt viktigt i oroliga tider. Bostadsinvesteringar genom stöd till nyproduktion av hyresrätter med bästa miljöteknik är en värdefull insats för att balansera upp varslen och de befaraede uppsägningarna. En satsad miljard på bostadsbyggande ger cirka 1 100 nya arbetstillfällen och räcker till cirka 500 nyproducerade lägenheter eller cirka 1 000 renoverade lägenheter.

Vänsterpartiet föreslår att en bostadsfond inrättas och tillförs 10 miljarder kronor per år. Resurserna ska användas till att delfinansiera 20 000 nya hyresrätter och till att klimatanpassa, energieffektivisera och öka tillgängligheten till 65 000 redan byggda bostäder. Denna satsning skulle ge 11 000 nya byggjobb.

För att skapa en hållbar tillväxt och fler jobb är tillgången till kapital av central betydelse. Många gånger är det en av de främsta förutsättningarna för att ett företag ska kunna växa. I finanskrisens spår har företagens möjligheter att få tillgång till kapital kraftigt försämrats. Vi anser att staten har en viktig uppgift att fylla när kapitalmarknaden inte längre fungerar eller vill ta sitt ansvar. Vänsterpartiet föreslår att en riskkapitalfond bildas genom en extra utdelning från Vattenfall på 5 miljarder kronor. Fonden ska administreras och styras av Innovationsbron.

Utöver riskkapitalfonden anser vi att det behövs ytterligare åtgärder för att förbättra företagens tillgång till riskkapital. Det vore förödande om livskraftiga företag tvingas till konkurs till följd av likviditetsproblem i samband med finanskrisen.

I dag blir upplåningen dyrare för de banker som går med i garantiprogrammet. Det är en orimlig ordning. Regeringen måste se till att reglerna ändras för programmet så att alla banker omfattas av det och kan ingå.

Vi anser också att man måste ifrågasätta bankernas rätt att ensidigt säga upp krediter. Låntagarna bör få ett starkare skydd genom att kunna få skadestånd om lån sägs upp på ett otillbörligt sätt.

En skärpning av betalningstider kan vara en annan nödvändig åtgärd. Det gäller såväl offentlig sektor som näringslivet. Om betalningar från myndigheter kan förkortas bör samma åtgärder vidtas inom det privata näringslivet. Riksdagen beslöt förra året att förlänga redovisningsperioderna för mervärdesskatt på grund av likviditetsproblem hos mindre företag till följd av långa betalningstider. Det är viktigt att alla sektorer tar sitt ansvar.

Det kan också bli nödvändigt att ställa ut statliga kreditgarantier för att förbättra likviditeten och för att förhindra att livskraftiga företag slås ut.

Ett annat sätt kan vara att använda de banker staten är delägare i eller själv styr över genom att utöka aktiekapitalet och ändra ägardirektiven. Till exempel skulle Nordea eller SBAB kunna få ett särskilt uppdrag att se till att små och medelstora livskraftiga företag förhindras gå omkull på grund av finanskrisen.

3. Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången, punkt 2 (mp)

Mikaela Valtersson (mp) anför:

Utöver den politik som vi presenterat gemensamt med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i reservation 3 vill vi även framhålla några punkter där vi står bakom Miljöpartiets motion men väljer att inte här reservera oss.

Den globala finanskrisen är fortfarande akut och de åtgärder som regeringen hitintills presenterat är otillräckliga. Miljöpartiet menar att regeringen skyndsamt måste lägga fram förslag till riksdagen som innebär att Riksbanken tillåts att handla direkt med företagscertifikat. Företagscertifikat är det normala sättet för större företag att sköta delar av sin löpande finansiering. När marknaden inte fungerar tvingas de stora företagen att använda sig av finansiering via affärsbankerna, vilket minskar de små och

medelstora företagens möjligheter att få finansiering. Riksbanken har skapat en särskild möjlighet för bankerna att låna pengar av Riksbanken mot säkerhet i företagscertifikat för att få fart på certifikatsmarknaden, men intresset har varit svalt. Bankerna tycks snarare vilja minska sina balansräkningar än öka dem, vilket är naturligt i den kraftiga konjunkturförsvagningen. Bankernas krav på kapitaltäckning gör också att deras möjligheter till ytterligare utlåning, mot företagscertifikat eller annan säkerhet, är begränsad. Om de större företagen kan låna direkt från Riksbanken skapas utrymme för de mindre företagen att låna från bankerna inom ramen för deras totala utlåning. Kreditsituationen behöver förbättras för att inte sunda företag ska riskera att gå i konkurs i onödan.

Vi vill också skapa en ny riskkapitalfond genom en extra utdelning från Vattenfall om 5 miljarder kronor. Detta skulle kraftigt förbättra riskkapitaltillgången inom bl.a. miljöteknikbranschen. Fonden ska öka kommersialiseringen och täcka behovet av tidiga insatser, exempelvis såddkapital.

Bygginvesteringarna går nu snabbt ned samtidigt som behoven är stora av underhåll och investeringar i energieffektivisering, bl.a. i de s.k. miljöprogrammen. Potentialen för energieffektivisering är mycket stor, och Miljöpartiet anser att ett nytt teknikneutralt energieffektiviseringsstöd ska införas.

Skogstyrelsen hade tidigare ett omfattande arbete tillsammans med Arbetsförmedlingen där arbetslösa jobbade med bl.a. naturvård inom programmet Gröna jobb. Genom regeringens politik har programmet nu upphört. Programmet Gröna jobb skapade arbetstillfällen samtidigt som viktiga insatser kunde genomföras i naturreservat och nationalparker. Vi menar att denna typ av gröna jobb i stället borde utvecklas kraftigt.

Nu när arbetslösheten ökar finns goda möjligheter att genomföra välbehövliga åtgärder för att sanera förorenade områden. Behoven är stora och vi föreslår ytterligare satsningar inom detta område. Vi anser också att klimatinvesteringsprogrammen, som kan användas bl.a. till biogasutbyggnad och investeringar i hållbara mobilitetslösningar, ska ges ökade resurser. Även stödet för klimat- och energirådgivning i kommunerna bör utökas. I syfte att modernisera den svenska bilparken vill vi också införa en tillfällig bilskrotningssubvention under 2009.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning:

1. Riksdagen godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för det under utgiftsområde 6 Utbildning och universitetsforskning uppförda ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning, som inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kronor under 2010 och högst 250 000 000 kronor under 2011–2013.
3. Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden samt anvisar ändrade anslag enligt propositionens tabell 2.1.

Följdmotionerna

2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområden enligt uppställningen i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om investeringar i småföretag och entreprenörskap för att stärka Sveriges framtida konkurrenskraft under lågkonjunkturen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i gröna jobb.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i utbildning så att människor ges möjlighet att förbättra sin kompetens i syfte att Sverige ska stå bättre rustat när konjunkturen vänder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade resurser till kommuner och landsting.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen för ökad trygghet och stärkt framtidstro.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag för att möta den höga ungdomsarbetslösheten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som ökar efterfrågan på miljöbilar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag för att myndigheter ska skapa fler praktikmöjligheter till unga nyexaminerade akademiker.

2008/09:Fi16 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade resurser till kommuner och landsting.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett investeringsstöd till kommunerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en kreditfacilitet till kommunerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör göras en inventering av investeringsbehovet bland statliga myndigheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i utbildning så att människor ges möjlighet att förbättra sin kompetens i syfte att Sverige ska stå bättre rustat när konjunkturen vänder.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att tidigarelägga ESF-projekt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild utbildningssatsning för arbetslösa unga som saknar gymnasieutbildning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att antalet praktikplatser för unga ökar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen för ökad trygghet.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bildandet av en bostadsfond.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utformningen av ROT-avdraget.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bildandet av en riskkapitalfond.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i gröna jobb.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ytterligare åtgärder för att komma till rätta med osäkerheten på kreditmarknaden och förhindra likviditetsproblem i framför allt mindre företag.
15. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ökad satsning på statligt stöd till vuxenutbildning i enlighet med vad som anförs i motionen.
16. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ökad satsning på Banverket i enlighet med vad som anförs i motionen.

2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområden enligt uppställningen i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ROT-avdraget.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om större satsningar på klimatanpassad infrastruktur.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i gröna jobb.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av och möjligheten till miljöinvesteringar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade investeringar i utbildning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ökade resurser till kommuner och landsting.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en mer aktiv arbetsmarknadspolitik, särskilt med inriktning mot ungdomar.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen för ökad trygghet.
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på ökad satsning på Banverket i enlighet med vad som anförs i motionen.

BILAGA 2

Specifikation över förslag till ändrade ramar och anslag 2009

Utskottets förslag överensstämmer med propositionen. Oppositionspartiernas förslag redovisas i jämförelse med propositionens förslag.

<i>Tusental kronor</i>					
Utgiftsområde		Belopp	Förändring	Ny ram/	s + mp
Anslagsnummer		enligt stats-	av ram/	Ny anslags-	
		budget 2009	anslag	nivå	
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	55 945 649	300 000	56 245 649	
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	4 705 634	300 000	5 005 634	
15	Studiestöd	21 451 959	297 688	21 749 647	
1:2	Studiemedel m.m.	11 749 515	295 946	12 045 461	
1:3	Studiemedelsröntor m.m.	5 567 822	1 742	5 569 564	
16	Utbildning och universitetsforskning	50 188 757	200 312	50 389 069	92 688
1:13	Myndigheten för yrkeshögskolan	71 470	2 000	73 470	
1:15	Statligt stöd till vuxenutbildning	608 708	196 312	805 020	
2:3	Uppsala universitet: Grundutbildning	1 276 516	-4 050	1 272 466	4 050
2:5	Lunds universitet: Grundutbildning	1 696 581	-7 109	1 689 472	7 109
2:7	Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 666 119	12 752	1 678 871	
2:9	Stockholms universitet: Grundutbildning	1 561 472	-11 439	1 550 033	11 439
2:13	Linköpings universitet: Grundutbildning	1 254 200	-5 394	1 248 806	5 394
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	987 184	-4 760	982 424	4 760
2:19	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	618 376	-10 070	608 306	10 070
2:21	Karlstads universitet: Grundutbildning	532 729	-4 149	528 580	4 149
2:23	Växjö universitet: Grundutbildning	464 897	-2 990	461 907	2 990

Utgiftsområde Anslagsnummer	Belopp enligt stats- budget 2009	Förändring av ram/ anslag	Ny ram/ Ny anslags- nivå	s + mp
2:25 Örebro universitet: Grund- utbildning	618 117	-5 446	612 671	5 446
2:27 Mittuniversitetet: Grundut- bildning	519 043	-9 918	509 125	9 918
2:29 Blekinge tekniska hög- skola: Grundutbildning	244 282	17 515	261 797	
2:31 Malmö högskola: Grundut- bildning	814 005	-3 097	810 908	3 097
2:33 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	446 754	-3 399	443 355	3 399
2:35 Mälardalens högskola: Grundutbildning	585 772	-8 147	577 625	8 147
2:40 Högskolan i Borås: Grund- utbildning	393 720	16 000	409 720	
2:41 Högskolan Dalarna: Grund- utbildning	370 173	-1 773	368 400	1 773
2:42 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	122 710	-70	122 640	70
2:43 Högskolan i Gävle: Grund- utbildning	401 281	-3 023	398 258	3 023
2:44 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	315 273	16 000	331 273	3 543
2:45 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	332 653	-3 543	329 110	3 543
2:52 Södertörns högskola: Grundutbildning	333 783	-4 311	329 472	4 311
2:55 Enskilda utbildningsanord- nare på högskoleområdet m.m.	2 279 880	30 421	2 310 301	
4:1 Centrala studiestödsnäm- nden m.m.	406 097	2 000	408 097	
22 Kommunikationer	40 223 104	400 000	40 623 104	
1:2 Vaghållning och stats- bidrag	21 940 626	256 000	22 196 626	
1:4 Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter	14 188 249	144 000	14 332 249	
Summa anslagsförändring på tilläggsbudget		1 198 000		92 688

BILAGA 3

Skatteutskottets yttrande 2008/09:SkU4y

Åtgärder för jobb och omställning

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning samt motionerna 2008/09:Fi15 av Mona Sahlin m.fl. (s), 2008/09:Fi16 av Lars Ohly m.fl. (v) och 2008/09:Fi17 av Peter Eriksson m.fl. (mp).

Skatteutskottet yttrar sig över frågan om en skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad (ROT-arbeten).

Skattereduktion för ROT-arbete

Propositionen

I propositionen lägger regeringen fram förslag som syftar till att värna jobb och sysselsättning. De arbetsmarknadspolitiska insatserna förstärks och inriktas på den svaga konjunkturutveckling som väntas under 2009 och 2010. Därtill föreslås ytterligare åtgärder som förbättrar tillväxtförutsättningarna på såväl kort som lång sikt. På så sätt stärks möjligheterna för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden samtidigt som efterfrågan på arbetskraft inom bygg- och anläggningssektorn stimuleras.

Regeringen bedömer att systemet med skattereduktion för hushållsarbete nu bör utvidgas till att omfatta även arbete i form av reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad (ROT-arbete). Endast den som äger ett småhus eller en ägarlägenhet eller som innehar en bostadsrätt bör kunna få skattereduktion för ROT-arbete. Skattereduktionen bör omfatta ROT-arbete som utförts och betalats fr.o.m. den 8 december 2008. Satsningen bedöms motsvara ett skattebortfall på ca 3,5 miljarder kronor per år.

Eftersom åtgärden medför en viss kostnadsökning kommer regeringen att se över Skatteverkets och Sveriges Domstolars förvaltningsanslag.

Motionerna

I motion Fi15 yrkande 3 av Mona Sahlin m.fl. (s) anförs att det är bra att ett ROT-avdrag kommer att införas. De vill dock att det även inrymmer ombyggnad av flerfamiljshus, särskilt miljonprogrammen. Motionärerna vill se fler attraktiva, tillgängliga och klimatanpassade bostadsområden. Byggtjänster som leder till minskad energianvändning ska särskilt uppmuntras. ROT-avdraget ska vara tidsbegränsat. Ett permanent ROT-avdrag är enligt vad som anförs ingen klok lösning för att skapa jobb när jobbkrisen fördjupas. De anser att det är anmärkningsvärt att bostadsrättsföreningar och hyresrätten över huvud taget inte ska omfattas.

I motion Fi16 yrkande 11 av Lars Ohly m.fl. (v) anförs att åtgärden bör vara tidsbegränsad och gälla under perioden den 8 december 2008–31 december 2009. De framhåller att det är genom att tidsbegränsa ROT-avdraget som man uppnår att investeringar tidigareläggs. Ett ROT-avdrag måste omfatta alla fastighetsägare, alltså även ägare av hyreshus. Detta eftersom avdraget ska vara neutralt mellan olika boendeformer. Dessutom blir selsättningseffekten av ROT-avdraget större om alla fastighetsägare får del av det. Skattereduktion bör medges med 30 % av kostnaden för byggtjänster. För småhus kan skattereduktionen uppgå till högst 10 500 kr, för en privatbostadsrätt till högst 5 000 kr och för ett hyreshus kan skattereduktion uppgå till 20 000 kr. ROT-avdrag som syftar till miljöförbättrande åtgärder och energieffektivisering bör premieras särskilt.

I motion Fi17 yrkande 2 av Peter Eriksson m.fl. (mp) anförs att det aviserade ROT-avdraget är alltför begränsat och inte ställer tillräckliga krav på energieffektivisering och andra miljöåtgärder kopplade till avdraget. Det innebär dessutom att renoveringar i hyresrätter och i fasader på hus ägda av bostadsrättsföreningar inte kan komma i fråga trots att det är i just flerfamiljshus de största behoven finns. Regeringen bör återkomma med förslag som omfattar alla bostadshus och som styr mot energi- och miljöåtgärder.

Utskottets ställningstagande

Den 1 juli 2007 infördes en permanent skattereduktion för hushållstjänster. Syftet med skattereduktionen är att omvandla svart arbete till vitt arbete samt att möjliggöra för kvinnor och män att öka sin tid på arbetsmarknaden (prop. 2006/07:94, bet. 2006/07:SkU15). Den 1 januari 2008 kompletterades reglerna med en skattereduktion för hushållstjänster som tas emot som löneförmån (prop. 2007/08:13, bet. 2007/08:SkU7). I proposition 2008/09:77 föreslår regeringen att privatpersoner ska kunna få skattelättnaden direkt vid köpet av hushållstjänster och att skattereduktion ska kunna tillgodoräknas om arbetet utförs av person som inte har F-skattsedel och som inte heller bedriver näringsverksamhet. Avsikten är att de nya reglerna ska träda i kraft den 1 juli 2009. Utskottet har tillstyrkt förslagen i betänkandet 2008/09:SkU22.

Frågan om skattereduktionen för hushållstjänster även bör omfatta hushållens utgifter för byggtjänster har aktualiserats i olika sammanhang. Redan när skattereduktionen infördes anförde regeringen att det finns skäl som talar för att även utgifter för byggtjänster ska berättiga till skattereduktion. Mot bakgrund av att konjunkturen för byggnadsarbeten var stark samt av budgetmässiga skäl gjorde emellertid regeringen bedömningen att det då inte var lämpligt att inkludera ROT-arbeten. I ärendet framhöll utskottet för sin del att en framtida permanent utvidgning av tillämpningsområdet till ROT-arbeten är angelägen för att motverka svartarbete inom denna sektor.

Frågan har också väckts inom byggbranschen. Byggbranschen i samverkan (BBIS) har i sitt åtgärdsprogram Krafttag mot svartarbete bl.a. lagt fram förslag om en permanent utvidgning av skattereduktionen för hushållstjänster till byggtjänster eftersom detta är ett effektivt sätt att göra svarta jobb vita inom hushållssektorn.

Enligt utskottets mening bör målet att få fler i arbete och bekämpa människors utanförskap vara en självklar och central utgångspunkt vid utformningen av de åtgärder som vidtas för att möta nedgången i ekonomin. Åtgärder som vidtas för att mildra konjunkturnedgången ska vara strukturellt riktiga. De ska därmed förbättra förutsättningarna för varaktigt hög sysselsättning samt hög och stabil tillväxt, även på sikt.

Det finns enligt utskottets mening starka skäl att ge skattereduktion även för ROT-arbete i hushållen. I likhet med vad som gäller för det hushållsarbete som omfattas av nuvarande regelverk om skattereduktion finns problem med svartarbete också inom "ROT-sektorn". Det kan på goda grunder antas att en skattereduktion för ROT-arbete medför att arbeten som annars skulle ha utförts i egen regi eller genom svartarbete i stället kommer att utföras av beskattad arbetskraft. Svensk ekonomi befinner sig i en konjunkturnedgång. I byggsektorn kan en märkbar försvagning noteras jämfört med när systemet med skattereduktion för hushållsarbete infördes 2007. Med en skattereduktion också för ROT-arbete skulle efterfrågan på sådana tjänster öka, vilket innebär att volymen av byggnadsarbeten ökar. Skattereduktionen bidrar därmed till att upprätthålla produktionen och sysselsättningen i byggsektorn.

I likhet med regeringen gör utskottet bedömningen att långsiktiga och strukturella skäl, dvs. behovet att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet, samt konjunkturpolitiska skäl, gör att det nu är lämpligt att inkludera ROT-arbete i det nuvarande systemet med skattereduktion för hushållsarbete. Den som har utgifter för ROT-arbete kan därmed få skattereduktion. Eftersom skattereduktionen syftar till att minska svartarbetet och att öka arbetsutbudet genom mindre eget arbete bör möjligheten till skattereduktion riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. En förutsättning för skattereduktion bör därför vara att ROT-arbetet avser ett småhus, en bostadsrätt eller en ägarlägenhet.

Utskottet anser att det är rimligt att åtgärden begränsas till det område där det finns ett långsiktigt behov att bekämpa svartarbete och få till stånd ett ökat arbetsutbud och är således inte berett att tillstyrka förslagen om ett utvidgat ROT-avdrag som omfattar alla ägare av flerfamiljshus. Skattereduktionen bör således endast omfatta enskilda personer som renoverar sina egna bostäder.

Med det anförda instämmer utskottet i regeringens bedömning och avstyrker motionsförslagen.

Stockholm den 17 februari 2009

På skatteutskottets vägnar

Lennart Hedquist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Hedquist (m), Lars Johansson (s), Annicka Engblom (m), Laila Bjurling (s), Ulf Berg (m), Jörgen Johansson (c), Raimo Pärssinen (s), Gunnar Andréén (fp), Lena Asplund (m), Lennart Sacrédeus (kd), Fredrik Schulte (m), Britta Rådström (s), Åke Sandström (c), Helena Leander (mp), Hans Olsson (s), Birgitta Eriksson (s) och Peter Pedersen (v).

Avvikande mening

Åtgärder för jobb och omställning (s, v, mp)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Britta Rådström (s), Helena Leander (mp), Hans Olsson (s), Birgitta Eriksson (s) och Peter Pedersen (v) anför:

Vi är kritiska till regeringens senfärdighet när det gäller åtgärder för att klara nedgången på arbetsmarknaden och när det gäller att hantera kärnproblemet i form av problemen på finansmarknaderna. De åtgärder som regeringen föreslår kom först efter att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet satt press på regeringen. Genom sin oförmåga och sitt bristande engagemang bidrar regeringen till att lågkonjunkturen blir djupare än nödvändigt.

Redan i november 2008 lade vi fram förslag som syftade till att bromsa den negativa utvecklingen och samtidigt främja Sveriges internationella konkurrenskraft. Detta mot bakgrund av att det stod klart att den globala finanskrisen medför att konjunkturen försämras snabbare än väntat i Sverige.

I syfte att stimulera till fortsatt verksamhet inom byggsektorn föreslog vi att en skattereduktion för kostnader för reparation och underhåll samt om- och tillbyggnad av småhus och hyreshus (ROT-avdrag) skulle införas med omedelbar verkan. Våra förslag avsågs.

Det är bra att regeringen nu har kommit fram till att ett ROT-avdrag behövs. Men det finns problem med det ROT-avdrag som regeringen planerar att genomföra. Det mest anmärkningsvärda är att bostadsrättsföreningar och hyreshus inte omfattas. Vi vill att ROT-avdraget ska omfatta alla flerfamiljshus. Vi vill se fler attraktiva, tillgängliga och klimatanpassade bostadsområden, och det finns stora behov av underhåll och investeringar i energieffektivisering i de s.k. miljonprogrammen. ROT-avdraget bör också vara neutralt mellan olika boendeformer. Ett kommande ROT-avdrag måste därför även omfatta bostadsrättsföreningar och hyreshus.

Sysselsättningseffekten blir större om ROT-avdraget även omfattar bostadsrättsföreningar och hyreshus, och detta är viktigt om de fallande bygginvesteringarna och den ökande arbetslösheten ska kunna motverkas. Antalet varsel inom byggsektorn har tredubblats på ett år, enligt Arbetsförmedlingens statistik, och arbetslösheten förväntas öka kraftigt under innevarande år.

Det ROT-avdrag som regeringen planerar ställer inte heller tillräckliga krav på energieffektivisering och andra miljöåtgärder. Vi anser att ROT-avdraget bör vara särskilt inriktat på att uppmuntra energieffektiviseringar och miljöförbättrande åtgärder.

För att nödvändiga byggnadsarbeten på småhus och flerfamiljshus ska tidigareläggas och genomföras under lågkonjunkturen föreslår vi att ROT-avdraget tidsbegränsas. Att införa ROT-avdraget permanent är ingen klok lösning om man vill skapa jobb nu när jobbkrisen fördjupas.

Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag om ett tidsbegränsat ROT-avdrag som omfattar alla bostadshus och styr mot energieffektivisering och miljöförbättring.

BILAGA 4

Utbildningsutskottets yttrande
2008/09:UbU1y

Åtgärder för jobb och omställning

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 22 januari 2009 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2008/09:97 *Åtgärder för jobb och omställning* jämte följdmotioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen.

Yttrandet tar upp motionerna 2008/09:Fi15 yrkandena 1, 4 och 6 i denna del (s), 2008/09:Fi16 yrkandena 5 och 15 (v) samt 2008/09:Fi17 yrkandena 1 och 6 (mp).

I yttrandet finns tre avvikande meningar (s, v, mp).

Utskottets överväganden

Inledning

Propositionen

I propositionen presenterar regeringen ett antal satsningar som värnar jobb och sysselsättning och som skapar förutsättningar för arbetslösa, eller de som riskerar arbetslöshet, att få jobb, kompetensutveckling eller utbildning. Regeringen lämnar förslag till ändrade anslag m.m. för budgetåret 2009 samt en redogörelse för åtgärder för jobb och omställning.

Redan i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1) lades den ekonomiska politiken om för att möta den rådande konjunkturnedgången. Regeringen presenterade flera offensiva reformpaket för att möta utvecklingen i form av förstärkningar för jobb och företagande, viktiga framtids-satsningar i forskning och infrastruktur och fortsatta välfärdssatsningar.

Regeringen avser att ta ytterligare steg med åtgärder för jobb och omställning inom bl.a. utbildningsområdet.

De åtgärder på utbildningsområdet som regeringen föreslår i denna proposition ökar möjligheten till utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. Förslagen omfattar dels en satsning på fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning, dels en satsning på fler platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning med yrkesinriktning (yrkesvux). Vidare föreslår regeringen en omfördelning av anvisade medel mellan universitet och högskolor i syfte att möta den ökade efterfrågan i vissa regioner och åstadkomma ett bättre utnyttjande av utbildningsplatser vid universitet och högskolor. För att stimulera fler att söka till en kommunal gymnasial vuxenutbildning med yrkesinriktning lämnas vidare förslag som innebär att möjligheten att få studiemedel med den högre bidragsnivån utökas tillfälligt under 2009 och 2010.

Utskottets ställningstagande

Utbildningsutskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av de värdefulla och nödvändiga satsningar som nu föreslås inom utbildningsområdet. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det reguljära utbildningssystemet är viktigt för att mildra effekten av ökad arbetslöshet. Personer som drabbas av arbetslöshet kan genom att söka sig till det reguljära utbildningssystemet förnya och fördjupa sina kunskaper så att de står bättre rustade att få ett nytt arbete.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen förslag inom utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* (se nedan) som innebär ytterligare utökning av möjligheten till utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. Det är fråga om dels en satsning på fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning, dels en satsning på fler platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning med yrkesinriktning (yrkesvux). Utbildningssatsningarna bör gälla tillfälligt under perioden 2009–2011. Satsningarna medför att fler studerande kommer att kunna bli berättigade till studiemedel.

För att stimulera fler arbetslösa som är över 25 år att söka en yrkesinriktad utbildning inom kommunal gymnasial vuxenutbildning bör det dessutom ges möjlighet för arbetslösa att få studiemedel med den högre bidragsnivån tillfälligt under 2009 och 2010. Utökningen bör omfatta all yrkesinriktad utbildning inom den kommunala gymnasiala vuxenutbildningen.

Mot den bakgrunden föreslår regeringen att anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* ökas med 295 946 000 kr 2009, varav 201 769 000 kr avser den högre bidragsnivån och 58 106 000 kr den statliga ålderspensionsavgiften. I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört raman-slag på 11 749 515 000 kr.

Utgifterna för 2010 beräknas öka med 396 564 000 kr, varav 250 888 000 kr avser den högre bidragsnivån. För 2011 beräknas utgifterna öka med 109 135 000 kr.

Regeringens föreslagna utbildningssatsningar medför att fler studerande förväntas ta studielån. En ökad utlåning medför att utgifterna för studiemedelsräntor ökar. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* ökas med 1 742 000 kr 2009 och beräknar att utgifterna ökar med 6 224 000 kr 2010 och med 9 513 000 kr 2011.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ramanslag på 5 567 822 000 kr.

Motionen

Socialdemokraterna anför i motion Fi15 yrkande 6 i denna del att de ekonomiska villkoren för studenter bör förbättras. Studiemedlen bör höjas med 375 kr i månaden, tilläggsbidraget för studenter med barn utökas med 50 % och fribeloppet höjas permanent med 10 %. För att ge fler möjlighet att studera i kombination med arbete vill Socialdemokraterna under 2009 fördubbla fribeloppet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet värnar studenternas studiesociala situation. Som utskottet uttalat tidigare (bl.a. bet. 2008/09:UbU2) är det, enligt utskottets mening, av grundläggande betydelse att studiemedlet och andra sociala trygghetssystem samverkar på ett optimalt sätt, så att studenten har möjlighet att försörja sig och leva ett tryggt liv under sin studietid.

Mot bakgrund av de värdefulla satsningar som nu görs inom utbildningsområdet anser utskottet att de ökningarna som föreslås för anslag 1:2 *Studiemedel m.m.* och anslag 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* är konsekventa och rimliga.

Vad gäller Socialdemokraternas motionsyrkande om att de ekonomiska villkoren för studenter bör förbättras, hänvisar utskottet till den pågående studiesociala utredningen (Studiesociala kommittén, U 2007:13). Denna parlamentariska kommitté ska överväga och föreslå åtgärder avseende studerandes ekonomiska och sociala situation. Åtgärderna ska syfta till att den studerande ska ha möjlighet att försörja sig och leva ett tryggt liv under sin studietid. Kommittén ska bl.a. överväga och föreslå hur framtida beloppsnivåer och fribelopp inom studiemedelssystemet ska se ut. Detta görs med utgångspunkten att systemet långsiktigt ska säkerställa en skälig levnadsnivå för de studerande och ge förutsättningar att bedriva effektiva studier. Kommittén ska inom kort redovisa sitt slutbetänkande, senast den 31 mars 2009. Mot den bakgrunden får motionen anses vara tillgodosedd och bör avstyrkas.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Propositionen

Eftergymnasial yrkesutbildning

I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16) föreslog regeringen en utökning av platserna inom den eftergymnasiala yrkesutbildning som inte är utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller kan leda fram till en examen enligt lagen (1983:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2008/09: UbU1, rskr. 2008/09:131). Satsningen innebär ca 1 000 platser fördelade på tre år. Syftet med satsningen är att säkerställa kompetensutveckling inom angelägna yrkesinriktningar.

Den satsning som regeringen nu föreslår inom den eftergymnasiala yrkesutbildning som inte utgör högskoleutbildning innebär att antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskolan¹ ökas med ytterligare ca 1 000 helårsplatser från och med hösten 2009. För 2010 och 2011 beräknas helårsplatserna öka med ca 2 000 respektive ca 1 000 platser.

¹ En proposition om yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) överlämnades till riksdagen i november 2008. Lagen om yrkeshögskolan föreslås träda i kraft den 15 april 2009. Riksdagen ska inom kort besluta om förslaget.

Satsningen ökar utgifterna för 2009 med 62 550 000 kr och beräknas där-
efter öka utgifterna med 131 671 000 kr 2010 och med 66 714 000 kr
2011.

Regeringen har för avsikt att 2009 tillföra den kvalificerade yrkesutbild-
ningen 1 500 platser av de 2 000 platser som satsningen totalt omfattar.
Regeringen avser att tillföra den nya yrkeshögskolan resterande 500 plat-
ser. Dessa platser tillkommer utöver de platser som riksdagen redan anvi-
sat medel för. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget 1:15
Statligt stöd till vuxenutbildning även ska få användas för statligt stöd och
kostnader för personskadeförsäkring samt ansvarsförsäkring under LIA vad
avser kvalificerad yrkesutbildning.

Ett beslut om stöd för en kvalificerad yrkesutbildning eller yrkeshögsko-
leutbildning, vilka kan pågå under flera år, innebär ett åtagande om fram-
tida utgifter för staten. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyn-
digar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:15 *Statligt stöd till
vuxenutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning och
yrkeshögskoleutbildning som medför behov av framtida anslag på högst
350 000 000 kr under 2010 och högst 250 000 000 kr under 2011–2013.

Yrkesvux

I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16) föreslog
regeringen en riktad satsning på fler platser med yrkesinriktning inom kom-
munal gymnasial vuxenutbildning, benämnd yrkesvux. Riksdagen beslu-
tade i enlighet med förslaget (bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131).

Regeringen föreslår i denna proposition en utökad satsning på yrkesvux
med ca 3 200 årsstudieplatser från hösten 2009. Satsningen beräknas
omfatta ca 3 900 årsstudieplatser 2010 och ca 1 600 årsstudieplatser 2011.

Med anledning av vad som anförts om eftergymnasial vuxenutbildning
och yrkesvux föreslår regeringen att anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenut-
bildning* ökas med totalt 196 312 000 kr 2009.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Satsningen på fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning som inte
utgör högskoleutbildning innebär en ökad arbetsbelastning för Myndighe-
ten för yrkeshögskolan, och förvaltningsanslaget bör därför tillfälligt för-
stärkas under perioden 2009–2011.

Regeringen föreslår att anslag 1:13 *Myndigheten för yrkeshögskolan*
ökas med 2 000 000 kr 2009 och beräknar att utgifterna ökar med motsva-
rande belopp 2010 och 2011.

Centrala studiestödsnämnden

Utbildningsstatsningarna innebär att fler studerande kommer att utnyttja studiemedelssystemet. Centrala studiestödsnämndens arbetsbelastning kommer att öka och förvaltningsanslaget bör därför tillfälligt förstärkas under perioden 2009–2011.

Regeringen föreslår att anslag 4:1 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* ökas med 2 000 000 kr 2009 och beräknar att utgifterna ökar med motsvarande belopp under 2010 och 2011.

Omfördelning av medel mellan universitet och högskolor

I syfte att möta efterfrågan och åstadkomma ett bättre utnyttjande av utbildningsplatser inom högskolornas anslag för grundutbildning föreslås i propositionen en omfördelning av anvisade medel. De universitet och högskolor som föreslås få ökade resurser är de som planerar för ökade insatser kopplade till pågående svårigheter och varsel inom flera industribranscher, framför allt fordonsindustrin. Dessa universitet och högskolor kan enligt regeringen inte genomföra sådana insatser inom ramen för sina nuvarande takbelopp. Resurserna bör därför omfördelas från de universitet och högskolor som inte planerar att fylla sina platser inom ramen för tilldelade medel. Genom denna omfördelning får samtliga lärosäten förutsättningar, enligt regeringens mening, att öka sitt utbud av utbildningar och därigenom bidra till att mildra effekten av ökad arbetslöshet. Även efter omfördelningen har de lärosäten som får sina anslag minskade ett utrymme att expandera sin verksamhet under respektive takbelopp. Regeringen kommer att fortsätta att noga följa utvecklingen.

I statsbudgeten för innevarande år finns för dessa ändamål uppförda ramanslag på sammanlagt 17 835 520 000 kr.

Sammantaget uppgår satsningen under 2009 till 92 688 000 kr. Finansiering sker genom att vissa lärosätens anslag till grundutbildning minskas med 92 688 000 kr. För 2010 beräknas de lärosäten som får ökade resurser fortsätta få sådana. Regeringen avser att återkomma med förslag till omfördelning för 2010.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i sin motion Fi15 yrkande 1 ett tillskott jämfört med propositionen som sammanlagt uppgår till 92 688 000 kr vad gäller regeringens förslag till omfördelning av medel mellan universitet och högskolor.

Socialdemokraterna föreslår vidare i Fi15 yrkande 4 – i likhet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet – ett gemensamt paket för ungdomar som innehåller bl.a. förslag om att högskolan ska byggas ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning

med minst 2 500 platser redan under 2009. Vidare förslås att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola.

Socialdemokraterna vill investera i totalt 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen. Utöver det gemensamma paketet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill Socialdemokraterna skapa ytterligare utbildningsplatser så att den totala utbyggnaden uppgår till bl.a. 22 000 platser totalt i komvux och yrkesvux och 4 000 i kvalificerad yrkesutbildning (KY).

Vidare vill Socialdemokraterna bygga ut högskolornas magister- och masterutbildningar med 1 000 platser och doktorandprogrammen med 500 platser. Utbyggnaden ska inriktas mot arbetsmarknadens behov. De vill också införa 150 nya meriteringstjänster för att stärka jobbmaknaden för unga forskare. De vill tillföra högskolan 4 100 fler högskoleplatser redan i år. Socialdemokraterna vill också investera 400 miljoner kronor i kvalitets- höjande åtgärder vid lärosätena, särskilt för utbildningar som har lite lärarledd tid.

Vänsterpartiet föreslår i sin motion Fi16 yrkande 5 – i likhet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet – ett gemensamt paket för ungdomar som bl.a. innehåller förslag om att högskolan ska byggas ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning med minst 2 500 platser redan under 2009. Vidare förslås att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola. Därtill anser Vänsterpartiet att högskolesektorn bör tillföras fler platser

Vänsterpartiet anser att ytterligare 1 000 platser inom den eftergymnasiala yrkesutbildningen, som regeringen föreslår, inte är tillräckligt. I tidigare motioner har Vänsterpartiet ökat antalet platser med 3 125 i förhållande till regeringens förslag i budgetpropositionen. Därför föreslår Vänsterpartiet i Fi16 yrkande 15 att antalet platser inom den eftergymnasiala yrkesutbildningen ökar med 2 125 i förhållande till regeringens nya förslag. Riksdagen bör således göra ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

Miljöpartiet föreslår i sin motion Fi17 yrkande 1 ett tillskott jämfört med propositionen som sammanlagt uppgår till 92 688 000 kr vad gäller regeringens förslag till omfördelning av medel mellan universitet och högskolor.

Miljöpartiet föreslår vidare i Fi17 yrkande 6 – i likhet med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet – ett gemensamt paket för ungdomar som bl.a. innehåller förslag om att högskolan byggs ut med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning med minst 2 500 platser redan under 2009. Vidare förslås att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola.

Utskottets ställningstagande

Utskottets uppfattning är att de föreslagna satsningarna inom det reguljära utbildningsområdet är nödvändiga och att de kommer att spela en viktig roll för att klara den förändring och utmaning som arbetsmarknaden står inför de närmaste åren. Utbildningssystemet, både yrkesutbildningar och universitet och högskolor, kommer att vara en viktig faktor vad gäller att mildra effekten av lågkonjunkturen och inte minst för att ge individer möjligheter att stå bättre rustade att få ett nytt arbete. Utskottet anser att de avvägningar som ligger bakom satsningarna är rimliga och för närvarande fullt tillräckliga. Motionsyrkandena från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet bör avstyrkas.

Stockholm den 17 februari 2009

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granlund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Mikael Damberg (s), Betty Malmberg (m), Agneta Lundberg (s), Lars Hjalmered (m), Peter Hultqvist (s), Gunilla Tjernberg (kd), Patrik Forslund (m), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Ulrika Carlsson i Skövde (c), Mats Pertoft (mp), Roland Bäckman (s) och Fredrik Malm (fp).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (s)

Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Agneta Lundberg (s), Peter Hultqvist (s), Thomas Strand (s) och Roland Bäckman (s) anför:

För att bekämpa jobbkrisen, stärka näringslivets konkurrenskraft och ge människor ökade möjligheter till arbete vill Socialdemokraterna investera brett i utbildning. Den som förlorar jobbet ska ha goda möjligheter att utveckla sin kompetens och stärka sin konkurrenskraft.

Socialdemokraterna föreslår tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet ett gemensamt paket för ungdomar som bl.a. innehåller följande delar:

- Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning med minst 2 500 platser redan under 2009.
- Vi ser stora behov av att långsiktigt på bred nivå förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv. Vi föreslår att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola.

Vi socialdemokrater vill investera i totalt 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen. Utöver det gemensamma paketet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill vi skapa ytterligare utbildningsplatser, så att den totala utbyggnad Socialdemokraterna föreslår uppgår till bl.a. 22 000 platser totalt i komvux och yrkesvux och 4 000 i kvalificerad yrkesutbildning (KY).

Sverige behöver mer investeringar i utbildning och forskning. Vi vill bygga ut högskolornas magister- och masterutbildningar med 1 000 platser och doktorandprogrammen med 500 platser. Utbyggnaden ska inriktas mot arbetsmarknadens behov. Vi vill också införa 150 nya meriteringstjänster för att stärka jobbmarknaden för unga forskare. Vi vill tillföra högskolan 4 100 fler högskoleplatser redan i år. Vi vill också investera 400 miljoner kronor i kvalitetshöjande åtgärder vid lärosätena, särskilt för utbildningar som har lite lärarledd tid.

Vad gäller regeringens förslag till omfördelning av medel mellan universitet och högskolor föreslår vi ett tillskott jämfört med propositionen som sammanlagt uppgår till 92 688 000 kr.

Vidare anger vi att de ekonomiska villkoren för studenter bör förbättras. Studiemedlen bör höjas med 375 kronor i månaden, tilläggsbidraget för studenter med barn utökas med 50 % och fribeloppet höjas permanent med 10 %. För att ge fler möjlighet att studera i kombination med arbete vill Socialdemokraterna under 2009 fördubbla fribeloppet.

Förslagen i vår motion Fi15 gäller insatser utöver den budgetmotion för 2009 som Socialdemokraterna presenterade i höstas. Finansieringen av våra förslag framgår av vår motion.

Det anförda innebär att vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motion Fi15 yrkandena 1, 4 och 6 i denna del.

2. Avvikande mening (v)

Rossana Dinamarca (v) anför:

Vänsterpartiet vill öka investeringarna i utbildning så att människor ges möjlighet att förbättra sin kompetens i syfte att Sverige ska stå bättre rustat när konjunkturen vänder.

Vänsterpartiet föreslår tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet ett gemensamt paket för ungdomar som bl.a. innehåller följande delar:

- Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning med minst 2 500 platser redan under 2009.
- Vi ser stora behov av att långsiktigt på bred nivå förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv. Vi föreslår att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag på satsningar inom utbildningsområdet i princip är bra. Det är dock inte tillräckligt och Vänsterpartiet har i tidigare motioner föreslagit fler platser inom komvux, kvalificerad yrkesutbildning och vid högskolan. Vi anser att ytterligare 1 000 platser inom den eftergymnasiala yrkesutbildningen, som regeringen föreslår, inte är tillräckligt. I tidigare motioner har vi ökat antalet platser med 3 125 i förhållande till regeringens förslag i budgetpropositionen. Därför föreslår vi nu att antalet platser inom den eftergymnasiala yrkesutbildningen ska öka med 2 125 i förhållande till regeringens nya förslag. Riksdagen bör således göra ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

Regeringens förslag om omfördelning av medel till universitets- och högskoleplatser kan vara ett sätt att utnyttja resurserna där behoven är som störst under vårterminen 2009. Vi har i en tidigare motion föreslagit att högskolornas anslagssparande under 2008 skulle kunna behållas eller omfördelas mellan högskolor och användas under 2009.

Hösterterminen 2009 kommer det att behövas fler högskoleplatser. Fler varsel kommer då att ha trätt i kraft. Många befintliga studenter kan komma att läsa ytterligare kurser på grund av det kärva läget på arbetsmarknaden och för att studerandevillkoret i arbetslöshetsförsäkringen har avskaffats. Dessutom är den gymnasiekull som tar studenten våren 2009 ca 10 % större än föregående år. Platstillskottet bör gälla hela högskolesektorn. Vi avstår från att lägga några förslag och hänvisar här till vårt tidigare förslag till budget för 2009.

Det anförda innebär att vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motion Fi16 yrkandena 5 och 15.

3. Avvikande mening (mp)

Mats Pertoft (mp) anför:

Vi i Miljöpartiet presenterade i vår budgetmotion hösten 2008 ett antal offensiva förslag som vi menade var nödvändiga nu när arbetsmarknaden försämras. Inriktningen var på kvalitativa åtgärder inom kvalificerad yrkesutbildning, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, kommunal vuxenutbildning och fler högskoleplatser samt en kvalitetsatsning på högskolan. Syftet med dessa satsningar var att skapa förutsättningar för fler människor att omskola sig och fortbilda sig nu när arbetslösheten stiger. Detta mildrar både effekterna av lågkonjunkturen och gör att fler kan bli rustade att ta nya jobb när konjunkturen sedan vänder. Vi menar att inriktningen i Miljöpartiets budgetmotion hade lagt grunden för en politik som betydligt bättre än regeringens hade svarat upp mot de utmaningar Sverige står inför.

Miljöpartiet föreslår tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ett gemensamt paket för ungdomar som bl.a. innehåller följande delar:

- Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och kvalificerad yrkesutbildning med minst 2 500 platser redan under 2009
- Vi ser stora behov av att långsiktigt på bred nivå förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv. Vi föreslår att 100 miljoner kronor avsätts 2009 för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning avseende gymnasieskola, komvux och högskola.

Vad gäller regeringens förslag till omfördelning av medel mellan universitet och högskolor, föreslår vi ett tillskott jämfört med propositionen som sammanlagt uppgår till 92 688 000 kr.

Det anförda innebär att vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motion Fi17 yrkandena 1 och 6.

BILAGA 5

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2008/09:AU6y

Åtgärder för jobb och omställning

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett bl.a. arbetsmarknadsutskottet möjlighet att avge yttrande över proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Arbetsmarknadsutskottet behandlar följaktligen i detta yttrande framför allt de förslag i propositionen och motionerna som berör utskottets beredningsområde och som därtill inte motsvarar förslag som tidigare förelagts riksdagen.

De motioner som behandlas är 2008/09:Fi15 (s), 2008/09:Fi16 (v) och 2008/09:Fi17 (mp). De anges i fortsättningen utan årtal.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Det kan noteras att arbetsmarknadsutskottet även tidigare under riksmötet 2008/09 vid två tillfällen yttrat sig till finansutskottet i frågor som rör bl.a. arbetsmarknadspolitik: yttrande 2008/09:AU1y angående ramarna för utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och yttrande 2008/09:AU5y angående åtgärder mot konjunkturförsvagningen.

I det följande ligger betoningen på att redovisa och ta ställning till de förslag i propositionen och motionerna som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Propositionen

Ett försämrat konjunkturläge

Regeringen anför i proposition 2008/09:97 att den ekonomiska politiken redan i budgetpropositionen för 2009 inriktades på att möta en konjunkturredgång. Där presenterades reformer omfattande 32 miljarder kronor för jobb och företagande, för att förstärka välfärden och för att rusta Sverige inför framtiden.

Regeringen konstaterar att det sedan budgetpropositionen framlades har skett en historiskt sett mycket kraftig avmattning av den globala ekonomin. Den globala konjunkturredgången får konsekvenser för svensk arbetsmarknad, där en tydlig nedgång nu kan skönjas. Regeringen anser att en markant uppgång av arbetslösheten är att vänta. Arbetslösheten beräknas stiga från 6,1 % år 2008 till 7,7 % år 2009 och 8,5 % år 2010.

Mot denna bakgrund presenterar regeringen i proposition 2008/09:97 ett antal satsningar som värnar jobb och sysselsättning och som skapar förutsättningar för arbetslösa, eller de som riskerar arbetslöshet, att få jobb, kompetensutveckling eller utbildning. Regeringen betonar samtidigt att aktiva finanspolitiska åtgärder inte får äventyra de offentliga finansernas stabilitet och långsiktiga uthållighet. Utgångspunkten för propositionen har därför varit att i första hand genomföra åtgärder som är direkt jobbskapande snarare än brett efterfrågestimulerande. Det har också varit viktigt att de åtgärder som vidtas samtidigt är strukturellt riktiga och även på lång sikt höjer sysselsättning och BNP.

Åtgärder för jobb och omställning

I propositionen presenteras ett antal av regeringen beslutade åtgärder inom arbetsmarknadspolitik.

För att ge arbetslösa extra stöd att söka arbete har förmedlingsverksamheten, i form av *coachning*, intensifierats. Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att förstärka matchningsverksamheten och ge ett tidigt och individanpassat stöd för att kunna hjälpa arbetssökande tillbaka till arbete. Även ungdomar ska kunna ta del av coachningen. För perioden 2009–2011 satsar regeringen sammantaget närmare 3 miljarder kronor för detta ändamål.

Coacherna beräknas år 2009 kunna stödja 27 500 personer, 30 000 personer år 2010 och 15 000 personer år 2011. Beräkningarna baseras på helårsinsatser, vilket innebär att fler får del av insatserna eftersom stödet lämnas under kortare perioder.

Regeringen beräknar kostnaden för åtgärden till 1 100 miljoner kronor för år 2009. Regeringen har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från 2008 på det tidigare anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadspolitiska program och övriga kostnader* under dåvarande utgiftsområde 13 för utgiftsökningen. För åren 2010 och 2011 beräknas motsvarande anslag – anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* under utgiftsområde 14 – ökas med 1 200 respektive 600 miljoner kronor jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2009.

Att som arbetslös hålla kontakten med arbetslivet är viktigt för att kunna bevara och förbättra kompetensen, få ökad arbetslivserfarenhet och öka möjligheterna till ett nytt arbete. Antalet *platser i arbetspraktik* har därför utökats och praktik kan erbjudas tidigt under en arbetslöshetsperiod.

För att arbetslösa med längre arbetslivserfarenhet ska kunna upprätthålla och utveckla sin kompetens har regeringen inom ramen för arbetspraktiken infört *praktisk kompetensutveckling*. Arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling är därmed viktiga verktyg i coachningsarbetet.

Sammanlagt satsar regeringen 6,6 miljarder kronor på praktikplatser åren 2009–2011. Det motsvarar 19 000 platser under år 2009, 26 000 platser under år 2010 och 8 000 platser under år 2011 (mätt som helårsekvivalenter).

Regeringen beräknar kostnaden för arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling till 2 348 miljoner kronor för år 2009. Regeringen har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från år 2008 på tidigare anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* under dåvarande utgiftsområde 13 för utgiftsökningen. För åren 2010 och 2011 beräknas motsvarande anslag – anslag 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* under utgiftsområde 14 – ökas med 3 240 respektive 1 005 miljoner kronor jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2009.

För att ytterligare stärka möjligheterna för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden har *kompensationen* för lönekostnaden för *de s.k. nystartsjobben* utökats. Tidigare kompenserades arbetsgivare som anställer personer som varit arbetslösa eller sjuka i mer än ett år, och som är berättigade till nystartsjobb, med ett belopp som motsvarar arbetsgivaravgiften.

Från och med den 1 januari 2009 är denna kompensation fördubblad för att öka jobb­möjligheterna för dem som står långt från arbetsmarknaden. En arbetsgivare betalar för dessa personer därmed endast cirka hälften av den lönekostnad som skulle ha gällt utan nedsättningen.

Den fördubblade kompensationen förväntas leda till 4 700 fler nystarts­jobb i genomsnitt per månad under år 2009, 6 000 fler under år 2010 och 4 700 fler under år 2011. Sammanlagt beräknas ca 21 000 nystartsjobb i genomsnitt under år 2009, 20 000 under år 2010 och 21 000 under år 2011.

Den ökade skatteutgift som följer av den fördubblade kompensationen beräknas till 938 miljoner kronor år 2009, 1 412 miljoner kronor år 2010 och 1 388 miljoner kronor år 2011. Kostnaden består dels av ökade volymer, dels av en högre kompensationsgrad för nya beslut i de redan beräknade volymerna för nystartsjobb. Jämfört med skatteutgifterna som beräknades i budgetpropositionen för 2009 är ökningen 646 miljoner kronor år 2009, 991 miljoner kronor år 2010 och 1 078 miljoner kronor år 2011.

För att säkerställa ett snabbt genomförande av åtgärderna för jobb och omställning föreslår regeringen att *Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag* tillfälligt höjs med 300 miljoner kronor år 2009 (punkt 3 delvis).

De förstärkta coachningsinsatserna och de utökade möjligheterna till arbetspraktik är begränsade till åren 2009–2010, medan förändringen av villkoren för nystartsjobb är permanent.

I propositionen presenteras också åtgärder inom utbildningsområdet, infrastrukturåtgärder och skattereduktion för ROT-arbeten, som även dessa syftar till att mildra effekten av konjunkturedgången på arbetsmarknaden.

Motionerna

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen.

Socialdemokraterna kritiserar i motion *Fi15* regeringen för att genom passivitet förvärra det svåra ekonomiska läget och bidra till att arbetslösheten stiger. Regeringen sägs bära ansvaret för att en halv miljon människor har lämnat arbetslöshetsförsäkringen och för att ha avvecklat tre fjärdedelar av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. I motionen redogörs för den socialdemokratiska politiken för jobbskapande investeringar i form av dels nya förslag, dels hänvisningar till förslag i tidigare motioner. Partiet föreslår bl.a. ett spetskompetenslyft genom vilket 20 000 personer, exempelvis sådana som varslats om uppsägning, ska beredas möjlighet att skaffa sig spetskompetens inom sina yrkesområden. Vidare föreslås utökad yrkesutbildning till arbetslösa, praktikplatser i statliga myndigheter för nyutexaminerade akademiker och kraftigt subventionerade anställningar för långtidsarbetslösa. I ett gemensamt ungdomspaket som redovisas i motionen föreslår Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet traineeprogram i välfärden, jobbutbildning till unga, fler utbildningsplatser på komvux, kvalificerad yrkesutbildning och högskola och utbyggda möjlighe-

ter till karriärcoachning och praktik. Partiet vill också sänka kostnaderna för medlemskap i arbetslöshetsförsäkringen med upp till 75 %, höja ersättningen till 80 % och höja taket till 990 kr/ersättningsdag.

I *Vänsterpartiets* motion *Fi16* anføres att regeringen i ett läge med allt högre arbetslöshet bör driva en mer expansiv finanspolitik som leder till att sysselsättningen stimuleras. På det arbetsmarknadspolitiska området vill partiet bl.a. satsa på kompetensutveckling för anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. Företagen föreslås svara för utbildningskostnaden medan staten står för ersättningen till de studerande i enlighet med arbetslöshetsersättningen. Partiet förordar också ett arbetsmarknadspolitiskt program i form av en utbildningsatsning för arbetslösa som saknar gymnasieutbildning. Vänsterpartiet vill också att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda insatser för arbetslösa ungdomar tidigare än i dag. ESF-rådets begäran att få använda medel för senare år redan år 2009 bör beviljas. I motionen presenteras också det gemensamma ungdomspaket som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Vänsterpartiet anför även att de vill förändra arbetslöshetsförsäkringen så att den högsta dagpenningen höjs till 916 kr och ersättningsnivån i försäkringen och för aktivitetsstödet till 80 % under hela ersättningsperioden. Dessutom föreslås höjt grundbelopp, två färre karensdagar och återinförande av möjligheten för deltidsarbetslösa att få ersättning i 300 dagar.

Även om regeringen inte kan lastas för finanskrisen anser *Miljöpartiet* i motion *Fi17* att den genom sin politik, sin oförmåga och sitt bristande engagemang nu förvärrar krisen och fördjupar lågkonjunkturen. Partiet ställer sig visserligen bakom en del av de åtgärder som regeringen presenterar i propositionen, men anser att de är otillräckliga. Regeringen måste, enligt Miljöpartiet, återkomma med förslag på ytterligare insatser inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Bland annat framförs att antalet platser i arbetsmarknadsutbildning och andra kvalitativa åtgärder måste öka. I motionen presenteras också det gemensamma ungdomspaket som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Miljöpartiet föreslår också att regeringen redan i dag annonserar förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen. Partiet menar att taket bör höjas och att fler bör omfattas av försäkringen.

Utskottets ställningstagande

Den mycket goda utveckling som den svenska arbetsmarknaden haft de senaste åren är nu till följd av lågkonjunkturen och den internationella finanskrisen på väg att brytas. Under det sista kvartalet 2008 varslades 57 000 personer enligt Arbetsförmedlingens statistik, vilket endast har överträffats av det sista kvartalet 1992. Samtidigt sker en stor nedgång i efterfrågan på arbetskraft, och färre av dem som redan är arbetssökande går vidare till arbete. Enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar var 309 000 personer arbetslösa i december 2008, vilket motsvarar 6,4 % av

arbetskraften. Det är en ökning med 5 000 personer (0,2 procentenheter) sedan månaden innan och med 42 000 personer (0,8 procentenheter) sedan december 2007. Arbetsförmedlingen rapporterar i sin månadsstatistik för januari 2009 att 22 000 fler personer var inskrivna då jämfört med i december 2008 och 45 000 fler jämfört med i januari 2007. I sin prognos för åren 2009 och 2010 gör Arbetsförmedlingen bedömningen att arbetslösheten kommer att stiga till 7,6 % år 2009 och till 9,0 % år 2010, dvs. ungefär samma bedömning som regeringen gör i sin prognos.

Utskottet finner utvecklingen bekymmersam. Att ha ett arbete är en källa till frihet, trygghet och social gemenskap. Alltför många människor riskerar under de närmaste åren att förlora sitt arbete. Målet för den offentliga politiken måste därför vara att upprätthålla Alliansregeringens arbetslinje genom att stimulera skapandet av nya arbetstillfällen och göra de arbetssökande väl rustade att ta de arbeten som skapas även i en lågkonjunktur, så att tiden i arbetslöshet minimeras och människor undviker att fastna i utanförskap.

Även om utvecklingen inger oro ser utskottet emellertid samtidigt goda skäl att inte ge en alltför mörk bild av situationen. För det första är det, som utskottet tidigare påpekat (i betänkande 2008/09:AU2 och i yttrande 2008/09:AU5y till finansutskottet), viktigt att hålla i minnet att även om nedgången på arbetsmarknaden accelererat under de senaste månaderna så startar den från en historiskt hög nivå med en stark arbetsmarknad, hög sysselsättning och relativt låg arbetslöshet. Enligt Arbetsförmedlingens långtidsprognos kommer sysselsättningen inte ens under de förväntade nedgångsåren 2009 och 2010 att understiga sysselsättningsnivån år 2006 när regeringen tillträdde, trots att arbetskraften mellan åren 2006 och 2010 samtidigt antas öka med ca 84 000 personer.

För det andra kännetecknas enligt utskottets mening den svenska arbetsmarknaden av flexibilitet och anpassningsförmåga. Utskottet bedömer därför att den är relativt väl rustad att möta de utmaningar som lågkonjunkturen kommer att medföra.

Här kan nämnas de omställningsavtal som arbetsmarknadens parter tecknar och som omfattar arbetstagare på många avtalsområden. Omställningsavtalen bör kunna vara till stor hjälp med att gå vidare i arbetslivet för många av dem som riskerar att bli eller redan blivit uppsagda.

Utskottet vill också lyfta fram regeringens initiativ att tillsätta regionala företrädare med god insikt i lokala och regionala förhållanden att samordna insatser med anledning av varsel och nedläggning av verksamhet i olika delar av landet. I sin information till utskottet den 22 januari 2009 underströk statssekreterare Jöran Hägglund, ordförande i den statssekreterargrupp som är knuten till de regionala samordnarna, att dessa hade en relativt samstämmig bild av vilka åtgärder som var efterfrågade, men att betoningen varierade mellan olika regioner. Utskottet instämmer i statssekreterarens slutsats att lösningarna därför bör anpassas till regionala förhållanden.

Vidare har den omorganiserade och mer flexibla Arbetsförmedlingen under år 2009 givits i uppdrag att löpande prioritera resurser till regioner som drabbas av större varsel, vilket bl.a. de förmedlingar som öppnats i anslutning till arbetsplatser som drabbats av stora varsel är ett exempel på. Arbetsförmedlingen kommer också att arbeta med förebyggande insatser riktade till personer som är eller riskerar att bli arbetslösa med anledning av det försämrade konjunkturläget, ett s.k. ”snabbspår”, vilket Arbetsförmedlingens generaldirektör informerat utskottet om i december förra året. För att klara omställningen till de nya förutsättningarna föreslår regeringen en temporär höjning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för år 2009. Utskottet finner en sådan höjning väl motiverad och ställer sig därför bakom propositionens yrkande 3 i denna del.

Insatser inom den reguljära arbetsmarknadspolitiken ska, enligt utskottets mening, fungera så att de stärker den arbetssökandes möjligheter att få ett jobb. Kortsiktigt sker det genom förstärkt hjälp med jobbsökande, långsiktigt genom utbildnings- eller praktikinsatser som stärker den arbetssökandes anställningsbarhet. Arbetsmarknadsutskottet välkomnar därför de nya åtgärder som regeringen presenterar i proposition 2008/09:97, vilka enligt utskottets bedömning i kombination med redan genomförda reformer bör kunna leda till att lågkonjunktorens effekter på den svenska arbetsmarknaden dämpas och bidra till att tiden i arbetslöshet för dem som under de närmaste åren förlorar sina jobb kan förkortas.

En viktig åtgärd är den vidgade satsning på personliga coacher som nu genomförs. Coachningsstöd har hittills primärt varit förbehållet de som befunnit sig relativt långt från arbetsmarknaden, dvs. i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar. I den svårare arbetsmarknadssituation som råder kan det emellertid, enligt utskottets mening, vara effektivt att även de som nyligen blivit arbetssökande får tillgång till intensifierat stöd redan från första dagen. Att den arbetssökande själv kan välja sin coach från ett utbud av kompletterande aktörer borgar, i kombination med målsättningen att coachen ska handleda ett begränsat antal arbetssökande, för att åtgärden kommer att ge den arbetssökande ett stöd som är individanpassat och av hög kvalitet. Enligt vad utskottet erfarit beräknas upphandlingen av coachningsinsatser vara avslutad i sådan tid att arbetssökande kan börja delta i dessa i maj 2009. Regeringen har emellertid samtidigt i regleringsbrevet bemyndigat Arbetsförmedlingen att använda upp till 300 miljoner kronor av de 1 100 miljoner kronor som nu avsatts för förstärkt stöd i form av personliga coacher att i egen regi bedriva coachningsverksamhet. Då det är viktigt att insatserna inte försenas finner utskottet en sådan lösning ändamålsenlig. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att Arbetsförmedlingen därutöver naturligtvis har tillgång till drygt 4,7 miljarder kronor på förvaltningsanslaget för ordinarie förmedlingsverksamhet.

Att den som blir arbetslös inte förlorar kontakten med arbetslivet är viktigt både för att yrkeskompetensen ska upprätthållas och för att den arbetslöse ska behålla ett yrkesmässigt och socialt nätverk. Utskottet välkomnar därför att regeringen i den försämrade arbetsmarknadssituationen utökar möjligheten till arbetspraktik till att gälla även de som nyligen förlorat sitt arbete och – i form av s.k. praktisk kompetensutveckling – de arbets sökande som redan har arbetslivserfarenhet. Arbetspraktiken och den praktiska kompetensutvecklingen ska vara viktiga verktyg i coachningsarbetet. Utskottet ser fördelar med att praktikanvisningarna begränsas till högst tre månader, bl.a. eftersom det rör sig om kompetensupprätthållande insatser då risken för inläsnings- och undanträngningseffekter bör beaktas. Begränsningen innebär att de nu avsatta medlen torde räcka till att minst 75 000 personer kan delta i praktikinsatserna. Utskottet anser detta vara en både kraftfull och ändamålsenlig satsning.

Utskottet ser i Alliansens arbetsmarknadspolitik en underliggande och egentligen ganska given princip att konjunkturberoende insatser bör följa konjunkturen. Arbetsmarknadspolitiken ska inte användas till att på statistisk väg dölja människors utanförskap och därmed minska deras möjligheter att få riktiga jobb. Följaktligen har utskottet, bl.a. i tidigare yttranden till finansutskottet (exempelvis yttrande 2007/08:AU1y), ställt sig bakom att i det då rådande starka arbetsmarknadsläget minska volymerna och åtgärdsfloran inom den generella arbetsmarknadspolitiken. På det sättet kunde resurser frigöras till förstärkta insatser för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. I linje med samma princip bör arbetsmarknadspolitikens fokus, när konjunkturen nu vänder nedåt, breddas genom att insatser görs tillgängliga även för nyblivna arbetslösa. Samtidigt framstår det också, som regeringen föreslår, som lämpligt att göra denna typ av insatser tidsbegränsade till åren 2009 och 2010 så att behovet av fortsatta åtgärder kan omvärderas i ljuset av den ekonomiska utvecklingen. Utskottet vill återigen understryka att omsorgen om de offentliga finanserna i det rådande osäkra ekonomiska läget talar för att inte använda mer resurser än nödvändigt, så att utrymme finns för att sätta in ytterligare åtgärder om ett behov skulle uppstå.

Utskottet noterar att någon motsvarande omsorg om statsfinanserna inte tycks vägleda oppositionspartiernas förslag. Motionerna Fi15 (s), Fi16 (v) och Fi17 (mp) innehåller trots det inte särskilt många nya och kreativa idéer som kan bidra till att möta det kärvare ekonomiska läget, utan hänvisar i allt väsentligt till de förslag som förelades och avvisades av riksdagen redan i december 2008. På det arbetsmarknadspolitiska området inskränker sig dessa förslag framför allt till krav på tiotusentals fler ”platser” i åtgärder av olika slag. Utskottet ser problem med oppositionspartiernas förslag, såväl till innehåll som till finansiering.

Utskottet konstaterar att det, när det gäller exempelvis Socialdemokraternas motion, för många av de insatser i form av fler ”platser” som partiet säger sig vilja skapa inte anges vilken längd de föreslagna insatserna är

tänkta att ha. När det inte är möjligt att sätta insatsens längd i relation till de medel som föreslås måste enligt utskottets mening såväl kvaliteten som finansieringen starkt ifrågasättas. Utskottet kan som illustrativt exempel peka på förslaget om 1 000 praktikplatser för nytexaminerade akademiker till en kostnad om 100 miljoner kronor. Det innehåller, i likhet med många av partiets övriga förslag, ingen uppgift om hur långa praktikplatserna är tänkta att vara. Däremot uppges att de 100 000 kronor per plats som föreslås ska räcka till att: aktivt förmedla praktikplatserna, kvalitetskontrollera praktikplatserna, stimulera framväxten av nya praktikplatser och stimulera till jobb efter praktik. Dessutom uppges att satsningen även ska räcka till medfinansiering av praktiklön. Utskottet anser att förslag av sådan oklar kvalitet inger betänkligheter mot bakgrund av en utveckling där lågkonjunkturen riskerar att medföra att de offentliga finanserna kraftigt försvagas.

Regeringens linje är att genomföra ett kraftfullt men väl avvägt och tidsmässigt avgränsat paket av insatser som inte riskerar de offentliga finanserna, samtidigt som beredskapen är hög för att om utvecklingen på arbetsmarknaden så kräver komplettera med ytterligare insatser. Denna linje står enligt utskottets bedömning i kontrast till oppositionspartiernas illa specificerade krav på tiotusentals fler ”platser” i olika typer av åtgärder än vad regeringen förordar. Utskottet anser att förslag om åtgärder måste utgå från en tydligare analys av de faktiska behoven på arbetsmarknaden. Förslagen skulle om de genomfördes dessutom bidra till att driva upp underskottet i de offentliga finanserna, vilket kan minska handlingsutrymmet att agera med kraft om lågkonjunkturen skulle förvärras.

Även oppositionspartiernas olika förslag om att förändra arbetslöshetsförsäkringen skulle, om de blev verklighet, riskera att ytterligare försvaga statsbudgeten. Likartade motionskrav har framförts tidigare under mandatperioden. Utskottet uttalade i samband med behandlingen av budgeten för 2009 (betänkande 2008/09:AU2) att de senaste årens förändringar i arbetslöshetsförsäkringen är en del av en större reform för att stärka arbetslinjen och öka sysselsättningen. Det råder enligt utskottet ingen tvekan om att utformningen av försäkringen påverkar arbetsmarknaden. Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Den ska fungera som ett ekonomiskt stöd under en övergångsfas och inte – som den tidigare tenderat att vara – som ett allmänt försörjningsstöd. Försäkringen ska fungera som en viktig trygghet i perioden när man går från ett arbete till ett annat, samtidigt som arbetslinjen är tydlig. Utskottet har också i sitt yttrande till finansutskottet över budgetramarna för 2009 (2008/09:AU1y) betonat vikten av att de grundläggande förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen som genomförts under senare år består. I yttrandet har utskottet också välkomnat regeringens förslag till åtgärder för att underlätta ny- och återinträde i arbetslöshetskassorna. Utskottet ser ingen anledning att ompröva den inställning som då uttrycktes.

Utskottet vill avslutningsvis ta tillfället i akt att betona att den snabba händelseutvecklingen – i form av ökande varsel och snabb tillströmning av nyblivna arbetslösa – inte får minska fokus på de män och kvinnor som redan före konjunkturnedgången haft svårast att ta sig in på och stanna kvar på arbetsmarknaden. Ungdomar under 25 år, utomeuropeiskt födda, funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa över 55 år och personer med låg utbildningsnivå brukar generellt stå inför sådana svårigheter. Arbetsförmedlingen varnar i sin prognos för åren 2009 och 2010 för att arbetslösheten riskerar att stiga kraftigt i dessa grupper; från 102 000 arbetslösa år 2008 till 140 000 arbetslösa år 2009, med risk för ytterligare ökning till år 2010.

Utskottet vill särskilt framhålla vikten av att ungdomsarbetslösheten hålls tillbaka. Regeringen har på ett förtjänstfullt sätt arbetat aktivt för att med olika åtgärder sänka de trösklar in på arbetsmarknaden som ungdomar möter. Den möjlighet till nedsättning av socialavgifter för unga mellan 18 och 25 år som infördes den 1 juli 2007 gjordes vid årsskiftet 2009 kraftfullare och utvidgades till att omfatta även ungdomar under 18 år och personer som vid årets ingång har fyllt 25 men inte 26 år. De som står längst från arbetsmarknaden har sedan slutet av år 2007 kunnat delta i jobbgarantin för ungdomar med särskilda stödinsatser för att snabbare komma tillbaka till arbete eller utbildning. Jobbgarantins huvudsakliga inriktning är att hjälpa ungdomarna att effektivisera sina jobbsökaraktiviteter. Utskottet finner denna inriktning synnerligen ändamålsenlig då, efter vad som bl.a. framkom vid den hearing om den svenska arbetsmarknaden som utskottet arrangerade den 10 februari 2009, stöd till jobbsökaraktiviteter är den insats som är mest effektiv för att unga arbetslösa ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Sysselsättningen bland ungdomar i ålderna 15–24 år ökade också enligt SCB:s mätningar med nästan 25 000 personer mellan december 2006 och december 2008.

Nu kan emellertid en vändning nedåt noteras, och Arbetsförmedlingen gör bedömningen att sysselsättningsgraden kommer att minska mer bland ungdomar än bland övriga åldersgrupper. Det förklaras av att det blir svårare för ungdomar än för andra att ta sig in på arbetsmarknaden samtidigt som de unga som redan fått in en fot där i ökande utsträckning kommer att bli arbetslösa. Ungdomar har oftare än äldre arbetstagare tidsbegränsade anställningar och de ungdomar som är tillsvidareanställda har ofta kortare anställningstid än sina äldre kolleger, vilket innebär att de, enligt grundprinciperna i LAS, löper större risk att bli uppsagda.

Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att regeringen i propositionen tar ytterligare initiativ till att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden, bl.a. genom att göra det ännu lättare för ungdomar att kvalificera sig för nystartsjobb. Det sker genom att regeringen dels har infört en ramtidsbestämmelse som gör det möjligt för de ungdomar och andra som är kvalificerade för nystartsjobb att ta kortare arbeten utan att därmed behöva påbörja en ny kvalificeringsperiod, dels avser att utvidga

ungdomskategorin – som lättare kvalificerar sig för nystartsjobb – till att gälla personer som fyllt 20 men inte 26 år. Även de förstärkningar av yrkesutbildningen på såväl gymnasie- som eftergymnasial nivå som regeringen föreslår kommer på ett positivt sätt att bidra till att ungdomars anställningsbarhet ökar och trösklarna in på arbetsmarknaden sänks.

Erfarenhetsmässigt riskerar de som redan i inledningen av en lågkonjunktur står längst ifrån arbetsmarknaden att föras ännu längre ut i utanförskap när arbetsmarknaden viker nedåt. Utskottet välkomnar därför också den permanenta förstärkning av nystartsjobben som regeringen föreslår. För personer som fyllt 26 år och som kvalificerar sig för nystartsjobb fördubblas kompensationen till den arbetsgivare som anställer eller förlänger en anställning av en sådan person, vilket betyder att lönekostnaden blir ungefär hälften jämfört med en vanlig anställning. Därmed blir kompensationsgraden densamma som för de s.k. nyfriskjobben. Inte minst mot bakgrund av att flera av de forskare som deltog vid utskottets ovan nämnda hearing den 10 februari 2009 betonade att subventionerade lönekostnader ofta är helt nödvändiga för att de som befinner sig längst ifrån arbetsmarknaden ska ges en rimlig chans att kunna komma tillbaka framstår förstärkningen av nystartsjobben som särskilt angelägen. Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att arbetslösa som är 55 år och äldre – vilka enligt ett forskningsprojekt vid IFAU som rapporterades vid hearingen har särskilt svårt att komma tillbaka till arbetsmarknaden – är berättigade till dubbel tid med nystartsjobb. Utskottet välkomnar också att utformningen av det tredje steget i jobb- och utvecklingsgarantin nu är på plats för att de som hamnat längst ifrån arbetsmarknaden trots lågkonjunkturen ska kunna delta i en meningsfull och samhällsnyttig sysselsättning efter sina egna förutsättningar.

I sammanfattning avstyrker arbetsmarknadsutskottet de i motionerna Fi15 (s), Fi16 (v) och Fi17 (mp) framförda förslagen som berör utskottets beredningsområde. Utskottet ansluter sig i stället till de förslag och redan beslutade insatser som presenteras i proposition 2008/09:97. Utskottet anser dem vara väl avvägda, både vad gäller inriktning och omfattning. Insatserna är ytterligare exempel på den nya linje i arbetsmarknadspolitikerna som Alliansregeringen fört och som visat sig framgångsrik – med konsekvent fokus på jobbskapande och matchning, snarare än på förmedling av åtgärder och bidrag. Utskottet utgår från att denna politik kommer att bidra med lösningar även i sämre tider på arbetsmarknaden. Utskottet känner sig också tryggt i förvisningen om att regeringen noga följer den vidare utvecklingen och, om så skulle visa sig bli nödvändigt, återkommer till riksdagen med ytterligare förslag i linje med den hittills förda politiken.

Stockholm den 17 februari 2009

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Eva Flyborg (fp), Jan Ericson (m), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Reza Khelili Dylami (m), Jennie Nilsson (s) och Lennart Levi (c).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (s, v, mp)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Jennie Nilsson (s) anför:

Vi tillstyrker inriktningen i de motioner som lämnats av Socialdemokraterna (2008/09:Fi15), Vänsterpartiet (2008/09:Fi16) och Miljöpartiet (2008/09:Fi17) om behovet av kraftigare stimulanspaket mot jobbkrisen än det som den moderatstyrda regeringen presenterar i sin proposition. Våra motioner är inte identiskt lika men har en klar och tydlig gemensam inriktning.

Vi har under hösten krävt att regeringen agerar mer kraftfullt för att motverka att finanskrisen övergår i en allvarlig jobbkris. Liknande krav har kommit från Konjunkturinstitutet, Lars Calmfors, ordförande i regeringens finanspolitiska råd, och flera viktiga samhällsaktörer. Regeringen har hela tiden avfärdat dessa förslag. När man nu slutligen kommit på andra tankar är resultatet tyvärr mycket urvattnat. Trots att den dramatiska händelseutvecklingen fortsatt under vintern – med 37 000 personer varslade och 22 000 personer nyinskrivna enligt Arbetsförmedlingens statistik för januari 2009 – så förstår eller förmår regeringen inte att prestera mer än ett magert paket som kommer att visa sig otillräckligt om krisen blir så allvarlig som de flesta bedömare utgår från. Vi anser att mer måste göras för att inte jobbkrisen ytterligare ska förvärras!

I motionerna föreslås en rad olika åtgärder. Vi väljer att inte här ta ställning till enskilda förslag utan ser stora möjligheter i samtliga framlagda förslag. För Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ter det sig självklart att Arbetsförmedlingen måste få betydligt större resurser till utbildningsinsatser för att klara den utmaning arbetsmarknaden står inför. Vi ser också att ytterligare stora insatser behövs för dem som har allra svårast att få jobb.

En hög utbildningsnivå och en aktiv arbetsmarknadspolitik är omistliga delar i den svenska modellen, där strävan är att öka produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet genom att bejaka strukturomvandling. Till skillnad från regeringen vill vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister fortsätta att bygga vidare på och förbättra denna modell där staten tar sin del av ansvaret för ett väl fungerande, utvecklande och demokratiskt arbetsliv.

Den ökande arbetslösheten kommer tyvärr att göra effekterna av regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen allt mer tydliga och smärtsamma. Enligt statistik från IAF hade a-kassorna nästan 500 000 färre medlemmar vid 2008 års slut jämfört med i september 2006 när den borgerliga regeringen tillträdde. En SO-rapport från november 2008 visar

också att ca 350 000 färre hade ett inkomstrelaterat skydd från arbetslöshetsförsäkringen om man jämför perioden 2006–2008 med perioden 2004–2006. Arbetsförmedlingens statistik visar att andelen inskrivna på förmedlingarna utan inkomstrelaterat skydd år 2008 är uppe i 43 %, varav ca tre fjärdedelar står helt utan rätt till ersättning. Den låga nivån på taket i försäkringen och sänkningen av ersättningsnivån innebär dessutom att ännu färre har ett inkomstskydd som de faktiskt kan leva på: enligt SO hade endast en av fyra heltidsarbetslösa en ersättning som motsvarade 80 % av inkomsten. Som SO konstaterar har inkomstskyddet för normalinkomsttagaren därmed devalverats till att endast vara ett grundskydd. Undersökningar tyder också på att den faktiska ersättningsnivån för medelinkomsttagare ligger under nivån i många europeiska länder.

Yrvaket börjar regeringen inse att utvandringen från a-kassorna riskerar att allvarligt förvärra både samhällsekonomin och situationen för hundratusentals enskilda. Men de förslag som aviserats är för lite och för sent. Vi anser att arbetslöshetsförsäkringen måste förbättras bl.a. genom att fler tillförsäkras 80 % av inkomsten och genom att avgifterna sänks kraftigt så att fler kan tillgodogöra sig det inkomstskydd som försäkringen innebär.

Arbetsförmedlingen konstaterar i sin prognos för åren 2009 och 2010 att ungdomar kommer att drabbas först och hårdast av den kommande jobbkrisen. Bedömningen är att ungdomsarbetslösheten under de närmaste åren kommer att öka kraftigt och redan mot slutet av andra halvåret 2009 vara uppe i ca 100 000 ungdomar utan jobb.

Regeringen, som i propositionen knappt berör den överhängande risken för massarbetslöshet bland ungdomar, tycks inte förstå hur allvarligt det skulle vara om en hel ungdomsgeneration när de för första gången ska försöka få in en fot på arbetsmarknaden i stället tvingas direkt ut i arbetslöshet. De arbetsmarknadspolitiska förslag riktade mot att stävja ungdomsarbetslösheten som regeringen presenterar i propositionen är också uppseendeväckande magra. En marginell justering av åldersgränsen för nystartsjobb är det enda man har orkat med. Att notera är samtidigt också att den förstärkning av nystartsjobben som införts inte gäller ungdomar. Sedan tidigare finns den generella nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga som fungerar som en stor subvention för företag som redan har många ungdomar anställda, men som knappast är det effektivaste sättet att få fler att anställa ungdomar. Tröskeeffekter medför snarare att arbetsgivare kommer att dra sig för att förlänga tidsbegränsade anställningar för ungdomar som passerar åldersgränsen.

Vi i Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att det behövs ett ungdomspaket för framtiden som kan se till att inte regeringens passivitet inför ungdomsarbetslösheten risker att skapa en förlorad generation.

Många arbetslösa ungdomar har bristande utbildning. Utvärderingar från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) visar att yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning är en framgångsrik insats som leder till

jobb. Vi har tidigare lagt fram förslag om att bygga ut den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. Vi framför nu ett gemensamt förslag om att investera i 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktas till unga under 25 år. Vi vill avsätta 500 miljoner kronor för detta.

För att få jobb behöver ungdomar referenser och erfarenheter från arbetslivet. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv – i både gymnasieskola, komvux och högskola. Redan nu föreslår vi 100 miljoner kronor för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) finns det stora behov av nyrekryteringar i den offentliga sektorn inom de närmaste åren, bl.a. på grund av pensionsavgångar. Rekryteringsbehovet är stort när det gäller t.ex. vårdbiträden och yrkeslärare, men också när det gäller andra yrkesgrupper. Vi har ett gemensamt förslag om att 1 miljard kronor redan i år ska riktas till traineeprogram i välfärden. Det räcker till ca 3 000 traineepplatser.

Trots att ungdomskullarna växer kraftigt under de kommande åren har regeringen minskat antalet studieplatser på både komvux och högskola. Risken är betydande att vi nu står inför ett historiskt trendbrott; att andelen ungdomar som har möjlighet att gå vidare till högre studier för första gången kommer att minska. Vi vill kraftigt bygga ut både komvux, kvalificerad yrkesutbildning (KY) och högskola. Ungdomar ska ha möjlighet både att komplettera sin gymnasieutbildning och att läsa in gymnasiet om de inte tidigare har gjort det. Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och KY med minst 2 500 platser redan i år.

2. Avvikande mening (s)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Ann-Christin Ahlberg (s) och Jennie Nilsson (s) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har vi socialdemokrater, tillsammans med Vänsterpartiets och Miljöpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som kan bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar vi oss på de övriga socialdemokratiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Sverige är ett väl rustat land med goda förutsättningar för en bra utveckling med stark ekonomi och nya jobb. Men jobbkrisen och den moderatstyrda regeringens passivitet slår hårt mot svenska folket och Sveriges konkurrenskraft. Varje dag kommer nya besked om varsel och uppsägningar, konkurser och arbetslöshet. På två år har antalet arbetslösa ökat med 20 000 personer, enligt SCB. Särskilt ungdomarna är hårt drabbade. Sverige hade redan i höstas enligt Eurostat Europas näst högsta ungdomsarbetslöshet. Det Moderaterna kallade ”utanförskapet” i valrörelsen är

2006 har nu ökat med 5 000 personer. En halv miljon löntagare har redan trängts ut ur a-kassan samtidigt som jobbkrisen fördjupas för varje dag. Socialbidragen ökar redan i två av tre kommuner.

Den moderatstyrda regeringen skyller sitt misslyckande på finanskrisen. Men det var regeringen – och inte finanskrisen – som trängde ut en halv miljon människor ur a-kassan. Det är regeringen som har avvecklat tre fjärdedelar av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. Det är regeringen som lagt framtidsinvesteringar åt sidan. Och det är regeringen som har satt stora skattesänkningar före en politik som skapar jobb.

Regeringens passivitet inför krisen är oacceptabel. För oss är det självklart att en ansvarstagande politik för nya jobb går före stora skattesänkningar. Det är viktigt att vara aktiv och investera i det som skapar jobb. Regeringens passivitet leder till ökad arbetslöshet. Därmed blir underskotten ännu större i framtiden.

För att bekämpa jobbkrisen, stärka näringslivets konkurrenskraft och ge människor ökade möjligheter till arbete vill vi investera brett i utbildning. Under de senaste fem månaderna har närmare 80 000 löntagare varslats om uppsägning. Den som förlorar jobbet ska ha goda möjligheter att utveckla sin kompetens och stärka sin konkurrenskraft. Vi vill investera i 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen i den kvalificerade yrkesutbildningen, komvux/yrkesvux, masterutbildningar på högskolan m.m.

Spetskompetenslyftet

Sverige har goda möjligheter att stå sig väl i den globala konkurrensen – om vi fortsätter att investera i kunskap på alla nivåer. Utnyttjar vi de sämre tiderna smart så står Sverige väl rustat och konkurrenskraftigt den dag konjunkturen vänder. Vi föreslår att Arbetsförmedlingen tillförs ytterligare 2 miljarder kronor i extra resurser år 2009 för ett spetskompetenslyft. Yrkesarbetare ska t.ex. kunna gå specialistutbildningar och tjänstemän ska kunna gå en masterutbildning på högskolan. Utbildningen ska ske inom ett område där det antingen råder brist på arbetskraft i dag eller förväntas göra det i framtiden. Spetskompetenslyftet kan med fördel användas av dem som varslats om uppsägning. Resurserna ska främst användas för att bekosta köp av utbildning men kan även användas för att subventionera del av lön under studierna. Olika kombinationer av utbildningsinsatser ska kunna komma i fråga. Utbildningarna kan vara både praktiska och akademiska. De bör kunna vara allt från korta kurser på någon månad till lite längre utbildningar. Resurserna beräknas räcka för att 20 000 personer ska kunna få del av erbjudandet.

Yrkesutbildning för arbetslösa

Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktar sig till personer som sökt arbete en längre tid är en effektiv åtgärd som uppvisat mycket goda resultat enligt utvärderingar av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Utbildningarna håller hög kvalitet och ger människor yrkes-

kompetens som är efterfrågad av företag och på den lokala och regionala arbetsmarknaden. Det kan t.ex. handla om maskinförare, anläggningsarbetare och restaurangpersonal. För att möta jobbkrisen och skapa möjligheter för fler människor att få en vidareutbildning föreslår vi 13 500 nya platser i den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen 2009.

Praktikplatser för nytexaminerade akademiker

När jobbkrisen förvärras drabbas även unga välutbildade hårt. Vi har tidigare föreslagit en satsning på praktik och karriärcoachning om 100 miljoner kronor. Vi föreslår nu en ny särskild jobb- och praktiksatsning på statliga myndigheter riktad till de unga som är på väg att avsluta sina studier och som nu möter en hård arbetsmarknad. 100 miljoner kronor avsätts för denna satsning. Pengarna ska användas till att aktivt förmedla praktikplatserna, kvalitetskontrollera praktikplatserna, stimulera framväxten av nya praktikplatser och stimulera till jobb efter praktik. Satsningen innebär också en medfinansiering av praktiklön. Omkring 1 000 unga nyexaminerade akademiker bör kunna omfattas av satsningen.

Jobb och praktik till ungdomar

Vi vill genomföra breda investeringar för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. För de unga som är långtidsarbetslösa och som saknar kontakter eller erfarenhet från arbetslivet vill vi införa 7 500 fler förstajobbetavdrag som ger den som anställer en långtidsarbetslös ungdom ett skatteavdrag som motsvarar två tredjedelar av lönen. Vi vill investera i 5 000 lärlingsutbildningar för långtidsarbetslösa ungdomar. Regeringens justerade arbetsgivaravgift för de företag som redan har unga anställda har visat sig vara mycket ineffektiv. Ungdomsarbetslösheten ökar kraftigt. Vi vill införa en skattereduktion som motsvarar hela arbetsgivaravgiften för de företag och organisationer i både privat och offentlig sektor som anställer arbetslösa ungdomar.

Ett jobbluft för arbetslösa

För dem som har varit arbetslösa en längre tid vill vi ge möjlighet till en kraftigt subventionerad anställning hos offentliga eller privata arbetsgivare. Investeringen motsvarar 10 000 platser.

Återupprätta trygghetssystemen

Vi vill förbättra tryggheten vid arbetslöshet genom att sänka kostnaderna för medlemskap i a-kassan kraftigt med upp till 75 % av kostnaden. Vi vill höja ersättningen vid arbetslöshet till 80 % och taket till 990 kronor per dag. Därtill vill vi reparera tryggheten vid sjukdom, stoppa utförsäkringarna och höja taket i sjukförsäkringen.

3. Avvikande mening (v)

Josefin Brink (v) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har jag som företrädare för Vänsterpartiet, tillsammans med Socialdemokraternas och Miljöpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som vi tror skulle kunna bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar jag mig på de övriga vänsterpartistiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Den borgerliga regeringen har genomfört stora nedskärningar i och omstruktureringar av arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingen. Andelen arbetssökande som sysselsatts i utbildningar och andra program har minskat radikalt och de krympande resurserna har koncentrerats till långtidsarbetslösa. Trots flera år av god konjunktur och stigande sysselsättning har en stor grupp människor förblivit arbetslösa. Det handlar om ungdomar, personer med funktionshinder, nyligen invandrade och äldre med få år kvar till pension.

Dessa grupper kommer nu att knuffas än längre bak i kön då konkurrensen hårdnar om varje ledigt jobb och det finns gott om sökande som kommer direkt från ett annat jobb. Situationen förvärras ytterligare av att de nya, hårdare reglerna i sjukförsäkringen nu börjar få genomslag. Sjukskrivna som passerar tidsgränserna i den s.k. rehabiliteringskedjan kommer att skrivas in som arbetssökande, utan att Arbetsförmedlingen fått några särskilda resurser för att ge dem det stöd de behöver för att kunna hitta jobb.

Mot bakgrund av de prognoser regeringen själv gör om arbetslöshetens utveckling under innevarande och kommande år är det häpnadsväckande att så lite extra resurser sätts in för att öka Arbetsförmedlingens kapacitet att erbjuda stöd och meningsfull sysselsättning till de arbetslösa. Det utökade förvaltningsanslaget på 300 miljoner är förstås både välkommet och nödvändigt, men långt ifrån tillräckligt.

Vi i Vänsterpartiet har i tidigare motioner beskrivit de satsningar vi vill göra inom arbetsmarknadspolitiken. Förslagen omfattar en generellt större volym för aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser såsom arbetsmarknadsutbildningar och subventionerade anställningar, liksom riktade insatser för grupper med särskilt stora svårigheter att få jobb. Därtill föreslår vi i Vänsterpartiet en rad insatser som vi anser behövs för att möta den aktuella situationen med omfattande varsel och uppsägningar. Nedan beskrivs de insatser utöver de generella satsningarna på aktiv arbetsmarknadspolitik som är särskilt angelägna i rådande konjunkturläge.

Satsa på kompetensutveckling

För att förhindra varsel och uppsägningar bör staten erbjuda ekonomiskt stöd till fortbildning av anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. I enlighet med vad IF Metall har föreslagit bör de anställda som

under en period inte behövs i produktionen beviljas studieledighet och de lokala parterna komma överens om vilken typ av studier som är lämpliga. Efter genomgångna studier återgår de anställda till sitt jobb. Företaget finansierar utbildningen och staten står för ersättning till de studerande i enlighet med ersättningen från a-kassan. Eventuell ersättning utöver a-kassenivå är en förhandlingsfråga mellan parterna.

Utbildningarna antas ha en genomsnittlig längd på sex veckor, och 25 000 personer omfattas i ett första skede. Det ger en utgift för staten på ca 600 miljoner kronor i utbildningsersättning.

Vi i Vänsterpartiet ser också behov av att återinföra ett arbetsmarknadspolitiskt program där aktivitetsstöd kan erbjudas för ettåriga högskolestudier som är arbetsmarknadspolitiskt motiverade. Även antalet platser i ett sådant program bör utgå ifrån vad som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

Vidare är det viktigt att understryka betydelsen av tidiga arbetsmarknadspolitiska insatser. Trots vikande konjunktur finns fortfarande bristyrken. Det måste åter bli möjligt att erbjuda yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar även till dem som varit inskrivna bara en kort tid, om det ger ökade möjligheter att få ett jobb. Också unga under 25 år måste kunna erbjudas sådana utbildningar i ett tidigt skede. Dessa insatser ska inte ta utrymme från insatserna för långtidsarbetslösa vilka, som sagt, nu riskerar att få ännu svårare att hitta jobb.

ESF-rådet

ESF-rådet har att fördela medel för projekt som syftar dels till kompetensutveckling av anställda, dels till en ökning av möjligheterna att få jobb för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Nyligen gav EU-kommisionen besked att de EU-medel som till hälften finansierar projekten kan användas för att förhindra uppsägningar i krisdrabbade företag. Det är naturligtvis välkommet. ESF-rådet har, som redovisades av generaldirektören Åsa Lindh vid hennes besök i utskottet den 20 januari 2009, bett regeringen om att få använda en del av de medel som avsatts för kommande år redan år 2009 för att i någon mån möta varselhoten. Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen bör bevilja en sådan tidigareläggning av redan budgeterade projekt i den mån ESF-rådet anser att det är lämpligt och möjligt att genomföra.

Kunskapslyft för ungdomar

Enligt Arbetsförmedlingens prognos för 2009 kommer arbetslösheten framför allt att stiga bland ungdomar. Många unga kommer också att bli arbetslösa när deras visstidsanställningar inte förlängs. De unga som löper allra störst risk att bli långvarigt arbetslösa och som har särskilt svårt att hitta ett jobb är de som inte klarat gymnasiet.

Vi i Vänsterpartiet föreslår ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program i form av en särskild utbildningssatsning för arbetslösa unga som saknar gymnasieutbildning. Målet är att deltagarna ska klara av sin gymnasieexa-

men. Utbildningen ska anvisas av Arbetsförmedlingen och genomföras inom ramen för komvux. Deltagarna ska vara berättigade till aktivitetsstöd under utbildningstiden. Vi menar att 4 000 sådana utbildningsplatser borde inrättas under 2009.

Betydelsen av tidiga insatser när det gäller unga ökar. Arbetsförmedlingen vill inte vänta fem–sex månader med att erbjuda insatser för långtidsarbetslösa ungdomar. De vill kunna erbjuda praktik eller utbildning inom 14 dagar. Regeringen bör därför ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att tillsammans med kommuner, föreningsliv och andra lämpliga samarbetspartner öka antalet praktikplatser för unga. Om det är motiverat och lämpligt bör sådana anvisningar kunna ske i ett tidigt skede. Att förvisas till passivitet i en lågkonjunktur är den sämsta tänkbara starten på vuxenlivet.

4. Avvikande mening (mp)

Ulf Holm (mp) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har jag som företrädare för Miljöpartiet, tillsammans med Socialdemokraternas och Vänsterpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som vi tror skulle kunna bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar jag mig på de övriga miljöpartistiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Sverige och världen befinner sig i allvarliga ekonomiska problem. Den globala finansiella krisen är långt ifrån över och dess verkningar kommer att påverka vardagen för många människor under lång tid framöver. Arbetslösheten kommer att fortsätta att stiga kraftigt under det närmaste året, och produktionen att minska.

Regeringen kan inte lastas för uppkomsten av finanskrisen. Orsakerna är i mångt och mycket importerade från andra länder och ett resultat av oförsiktig utlåning, bristande regelverk och globala obalanser. Däremot menar vi i Miljöpartiet att den moderatstyrda regeringen genom sin politik, sin oförmåga och sitt bristande engagemang nu förvärrar finanskrisen och fördjupar lågkonjunkturen. De åtgärder som regeringen nu föreslår i föreliggande proposition kom först efter att oppositionen satt press på regeringen genom riksdagsmotioner i november och efter att stora delar av det övriga samhället engagerade sig med kraftiga påtryckningar.

Vi i Miljöpartiet menar att det är hög tid att tackla finanskrisen och lågkonjunkturen med offensiva åtgärder som leder till klimatomställning samtidigt som nya jobb kan skapas. Regeringens orättvisa fördelningspolitik måste bytas ut. Trygghetssystemen måste förbättras och stora investeringar behövs i utbildning.

Vi i Miljöpartiet stöder vissa av åtgärderna i regeringens proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning. Men det finns anledning att vara kritisk till den snäva omfattningen och inriktningen och till regering-

ens senfärdighet när det gäller åtgärder för att klara nedgången på arbetsmarknaden och när det gäller att hantera kärnproblemet som är finansmarknaderna.

I Miljöpartiets budgetmotion för 2009 presenterades ett antal offensiva förslag som är nödvändiga nu när arbetsmarknaden försämras. Inriktningen var på kvalitativa åtgärder inom kvalificerad yrkesutbildning, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, kommunal vuxenutbildning, fler högskoleplatser och en kvalitetssatsning på högskolan. Syftet med dessa satsningar var att skapa förutsättningar för fler människor att omskola sig och fortbilda sig nu när arbetslösheten stiger. Detta mildrar effekterna av lågkonjunkturen och gör att fler kan bli rustade att ta nya jobb när konjunkturen sedan vänder. Jag menar att inriktningen i Miljöpartiets budgetmotion skulle ha lagt grunden för en politik som betydligt bättre än regeringens hade svarat mot de utmaningar Sverige står inför.

Regeringen föreslår nu i sin proposition att möjligheten till coaching utvidgas så att även personer med kortare arbetslöshet ska kunna få del av den och att möjligheterna till praktik utvidgas. Regeringen föreslår också att platserna i yrkesvux och eftergymnasial vuxenutbildning utökas. Vi i Miljöpartiet har tidigare kommit med liknande förslag och bejakar detta. Samtidigt är det som regeringen föreslår otillräckligt. Regeringen måste återkomma med förslag om ytterligare insatser i en aktiv arbetsmarknadspolitik. Antalet platser i arbetsmarknadsutbildning och andra kvalitativa åtgärder måste öka. Vi i Miljöpartiet föreslår att regeringen återkommer med förslag till riksdagen att redan för 2009 skjuta till 500 miljoner kronor till arbetsmarknadsutbildning utöver vad som presenteras i den gemensamma trepartisatsningen mot ungdomsarbetslösheten.

Skogsstyrelsen har tidigare haft ett omfattande arbete tillsammans med Arbetsförmedlingen där arbetslösa jobbat med bl.a. naturvård. Programmet gröna jobb skapade arbetstillfällen samtidigt som viktiga insatser kunde genomföras i naturreservat och nationalparker. Genom regeringens politik har programmet nu upphört. Vi i Miljöpartiet menar att denna typ av gröna jobb i stället borde utvecklas kraftigt.